

WARSZTATY DLA RAD PEDAGOGICZNYCH

w ramach projektu

„Modelowy program praktyk podnoszący jakość kształcenia
studentów przygotowujących do wykonywania zawodu
nauczyciela w PWSZ w Raciborzu”

Publikacja dystrybuowana bezpłatnie

Racibórz 2011

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

REDAKCJA MATERIAŁÓW:
Iwona Grygiel, Renata Stanek-Kozłowska

BIURO PROJEKTU:
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu
47-400 Racibórz, ul. Lwowska 9
www.efs.pwsz.raciborz.edu.pl
tel. 32 417 0432

Copyright © by Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu, 2011

SPIS TREŚCI

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Jak motywować uczniów do nauki?.....	5
Sztuka komunikacji – jak mówić i słuchać, aby dzieci z nami rozmawiały?	20
Spotkanie z rodzicami nie musi być nudne – wywiadówka inaczej	33
Twórczy nauczyciel wychowuje twórcze dziecko	53

PROGRAMY WARSZTATÓW

Temat szkolenia: <i>Jak motywować uczniów do nauki?</i>	72
Temat szkolenia: <i>Sztuka komunikacji – jak mówić i słuchać, żeby dzieci z nami rozmawiały?</i>	76
Temat szkolenia: <i>Spotkanie z rodzicami nie musi być nudne – czyli jak prowadzić atrakcyjną wywiadówkę</i>	80
Temat szkolenia: <i>Twórczy nauczyciel wychowuje twórcze dziecko</i>	84

Jak motywować uczniów do nauki?

Materiały dydaktyczne dla uczestników

Co usłyszę, zapomnę. Co zobaczę, zapamiętam. Co zrobię, zrozumiem.

Konfucjusz

Umysł nie jest naczyniem, które należy napelnić, lecz ogniem, który należy rozniecać.

Plutrach

Motywacja do uczenia się definiowana jest jako znaczenie i wartość nauki dla danego człowieka, jaką ów człowiek jej przypisuje, i charakteryzowana przez długoterminowe zaangażowanie się w proces uczenia się...” (A. Michalska: *Jak nakłonić dziecko do nauki*, www.poradnikpr.info).

Słowo motywacja wywodzi się z łacińskich słów *motus* oznaczających ruch, bieg, czynności umysłu oraz *moveo* oznaczającego wprawianie w ruch, zachęcania do czegoś, pobudzanie do czynu, wpływanie na kogoś(źródło: <http://pl.wiktionary.org/wiki/moveo>). Najczęściej rozumie się przez nią stan gotowości człowieka do podjęcia jakiegoś działania. W tym rozumieniu jedni ludzie mają większą motywację do pracy, inni do uprawiania sportu, a jeszcze inni do prowadzenia dyskusji politycznych.

WPROWADZENIE

Wszyscy przychodzimy na świat z wrodzoną ciekawością badacza i potrzebą udoskonalania. Każde dziecko ma wrodzone pragnienie zdobywania wiedzy. Dzieci idą do szkoły podekscytowane. Cieszą się, że uczą się czytać i pisać, że będą poznawać świat.

Badania wykazały, że zamiłowanie do nauki u dzieci obniża się stale od trzeciej do ostatniej klasy szkoły podstawowej. Początkowo naukę postrzegają jako ekscytującą szansę rozwoju, która pobudza ich do działania. Z czasem nauka staje się dla nich mozolną pracą, przestaje im sprawiać przyjemność (A. Michalska: *Jak nakłonić dziecko do nauki*).

Większość ludzi uważa, że motywacja jest czymś wrodzonym, danym nam od urodzenia.

Jak twierdzą psycholodzy, w rzeczywistości motywacja jest w dużej mierze nabywana w trakcie rozwoju człowieka.

Wyniki ankiety „Motywacja do nauki” (rok szkolny 2004/2005) opracowane przez mgr Mariolę Trzcińską wykazują, że poziom motywacji do nauki najbardziej obniżają nudne lekcje, trudność materiału oraz niesprawiedliwe ocenianie.

- brak pomocy ze strony nauczyciela – 10%
- mało wymagający nauczyciel – 5%

- brak zainteresowania rodziców – 10%
- niesprawiedliwe ocenianie – 50%
- lęk przed ocenianiem – 20%
- nudne lekcje – 55%
- zbyt wymagający nauczyciel – 25%
- trudny materiał – 50%
- słaba ocena – 35%
- inna przyczyna (jaka?) – za dużo nauki w domu – 10%
- lenistwo – 5%

Źródło: www.trendy.codn.edu.pl

Rodzaje motywacji: motywacja wewnętrzna i zewnętrzna

Motywacja wewnętrzna

Badania wykazały, że wewnętrzna motywacja do nauki idzie w parze z:

- wysokim poziomem przyjemności czerpanym z nauki,
- większą ciekawością świata,
- niższym poziomem lęku przed szkołą,
- skłonnością do podejmowania zadań stanowiących „wyzwanie” dla jednostki,
- lepszymi osiągnięciami w nauce.

(A. Michalska: *Jak nakłonić dziecko do nauki*)

Motywacja poznawcza, oparta na zainteresowaniach i ciekawości świata jest najsilniejszym bodźcem do nauki. Nigdy się nie kończy, bo choć nowe informacje zaspokajają ciekawość to wciąż rodzą nowe pytania, wątpliwości, niejasności. Człowiek chce dowiedzieć się więcej, zobaczyć coś w nowym świetle, coś odkryć. Kiedy działaniem kierują zainteresowania, ciekawość, to wysiłek podejmuje się dla siebie, dla swojej satysfakcji i osobistego rozwoju. Sukces jest wtedy jedynie kwestią czasu, siły woli oraz konsekwencji w działaniu.

H. Gardner (2002) w swojej teorii wielorakiej inteligencji odwołuje się do pojęcia **uskrzydlenia** jako najlepszej metody uczenia dzieci, uruchamiającej motywację wewnętrzną.

Jest to forma wykorzystania emocji w dążeniu do osiągnięć. Pozytywne emocje są skierowane na wykonywane w danej chwili zadanie. Stanu uskrzydlenia doświadczył każdy z nas. Czuje się go zwłaszcza wtedy, gdy osiąga się szczyty swoich możliwości albo wykracza poza wszystko, czego dotychczas się dokonało. To spontaniczna radość, moment, w którym nasza uwaga jest skoncentrowana na zadaniu, które całkowicie nas pochłania. Do świadomości docierają tylko niektóre wrażenia z otaczającej nas rzeczywistości, bezpośrednio związane z wykonywanym w tej chwili zadaniem. Zatraca się poczucie czasu i przestrzeni. Nie myślimy ani o sukcesie, ani o porażce – motywuje nas czysta przyjemność działania. Przyjmując model gardnerowski za strategię nauczania, należy zacząć od określenia profilu naturalnych zdolności dziecka, rozwinięcie ich oraz próba wzmocnienia zdolności, które są jego słabymi stronami. Dzięki zróżnicowaniu form przekazu, trafimy do wszystkich uczniów, pamiętając, że mają oni różne style uczenia się. Nauka stanie się dla nich przyjemniejsza, nie będzie ich nudziła ani budziła uczucia lęku. Być może pomoże to także rozbudzić motywację ucznia do podjęcia próby radzenia sobie również w innych dziedzinach.

Interaktywny sposób przekazywania wiedzy pozwala uniknąć monotonii metodycznej i otwiera drzwi do uczenia się dla wszystkich uczniów.

Źródło: A. Michalska, www.zslipiagora.edu.pl

Oto różne formy:

- wykład,
- czytanie,
- stosowanie pomocy audiowizualnych,
- prezentacja graficzna,
- gry dydaktyczne,
- odgrywanie ról,
- drama,
- symulacja,
- działania praktyczne,
- analiza przypadków,
- uczenie innych.

Patrz: kwietniowy artykuł „Trendy” *Style uczenia się* (moduł „Pamięć”)

Patrz: artykuły M. Taraszkiewicz *Metody aktywizujące procesy uczenia się w szkole*

http://www.trendy.ore.edu.pl/upload_tiny/IV_Motywacja_do_nauki.pdf

Najczęściej motywacja do nauki jest u dzieci i młodzieży motywacją zewnętrzną. Do tej pory za najskuteczniejszy sposób uważano system nagród i kar, który ma coraz więcej wrogów.

Częścią tego systemu są: oceny, opinia rodziców, nauczycieli, kolegów i innych osób. Człowiek jest z natury leniwy, ale równocześnie potrafi być gotowy do pracy, jeśli widzi w tym sens. Dziecko, czy nawet nastolatek nie często sam go dostrzega, ale są sposoby, aby sprowokować go do działania.

Celem motywacji zewnętrznej jest uzyskanie pozytywnej lub uniknięcie negatywnej oceny swoich kompetencji. Dążenie do uzyskania pozytywnej oceny swoich umiejętności powoduje:

- unikanie porażek,
- małą wytrwałość podczas wykonywania zadań,
- niewykorzystanie w pełni swoich zdolności, w obliczu przeszkód,
- skłonność do lęków i negatywnego spostrzegania samego siebie,
- przypisywanie popełnianych błędów brakowi zdolności,
- niepewność, co do jakości efektu końcowego.

Warto zapamiętać, jakie postawy i cechy potęgują motywację (i ułatwiają osiągnięcie sukcesów), aby wiedzieć jak ja pielęgnować. Są to między innymi:

- wiara w swoje możliwości,
- odwaga w działaniu,
- umiejętność rozwiązywania problemów,
- umiejętność radzenia sobie z porażkami i trudnościami,
- ambicja,
- jasno określone cele wynikające z potrzeb i marzeń,
- otwartość na nowości,
- systematyczność i wytrwałość,
- sukcesy.

Jak nauczyciel może wspierać i rozwijać motywację u swoich uczniów?

A. Michalska w swojej publikacji *Jak nakłonić dziecko do nauki* podaje kilka sposobów:

- powiąż wiedzę naukową z naturalnymi zjawiskami przyrodniczymi,
 - odnieś wiedzę społeczną i historyczną do współczesności,
 - wskaż na podobieństwo literatury do życiowych doświadczeń i problemów,
 - podkreślaj zastosowanie matematyki w codziennym życiu,
 - odwołuj się do rzeczy, które mają dla dziecka znaczenie,
 - poszerzaj wiedzę zdobywaną w szkole,
 - wzbogacaj doświadczenia dziecka,
 - rozbudzaj jego zainteresowania.
- Źródło:http://www.trendy.ore.edu.pl/upload_tiny/IV_Motywacja_do_nauki.pdf

Metoda na rozwijanie zainteresowań poznawczych według M. Tyszkowej (Mobilizowanie uczniów do aktywności (1968) to:

- pobudzanie do wysiłku umysłowego (tak, aby jego efektem było zrozumienie i odkrycie nowych rzeczy),
- rozwój zainteresowań,
- dobre oceny – wyraz powodzenia w uczeniu się, oznaka dobrego wykonania zadania, zachęta do dalszego uczenia się.
- pozytywna ocena rezultatów własnej pracy,
- organizacja środowiska dydaktycznego ucznia oraz atrakcyjna (i dostosowana do stylu uczenia się) forma przekazania wiedzy,
- dostrzeganie najdrobniejszych osiągnięć,
- uczenie ich cierpliwości i wyrozumiałości dla samych siebie,
- stworzenie przyjaznej atmosfery i dbanie o pozytywne nastawienie uczniów do nauki i do siebie samych,
- traktowanie uczniów z szacunkiem,
- sprawianie, by każdy uczeń czuł się wyjątkowy,
- dawanie poczucia bezpieczeństwa,
- uświadamianie uczniom, że zawsze mogą liczyć na pomoc, gdy pojawią się trudności,
- przekonanie uczniów, żeby nie rywalizowali z innymi, a tylko sami ze sobą, bo każdy z nas jest inny i jest wyjątkowy,
- odkrywanie możliwości tkwiących w każdym uczniu,
- uświadamianie, że każdy uczeń ma ogromną szansę osiągnąć sukces, ale to zależy od nich samych,
- nieustanne wzbudzanie motywacji wewnętrznej.

Motywacja inaczej, czyli związek między działaniami nauczyciela i stawianymi uczniom wyzwaniem

Na motywowanie można spojrzeć jeszcze inaczej – przez zestawienie wszystkich działań nauczyciela, które można nazwać pomocą i wsparciem ucznia oraz przez zestawienie stawianych uczniowi wyzwań.

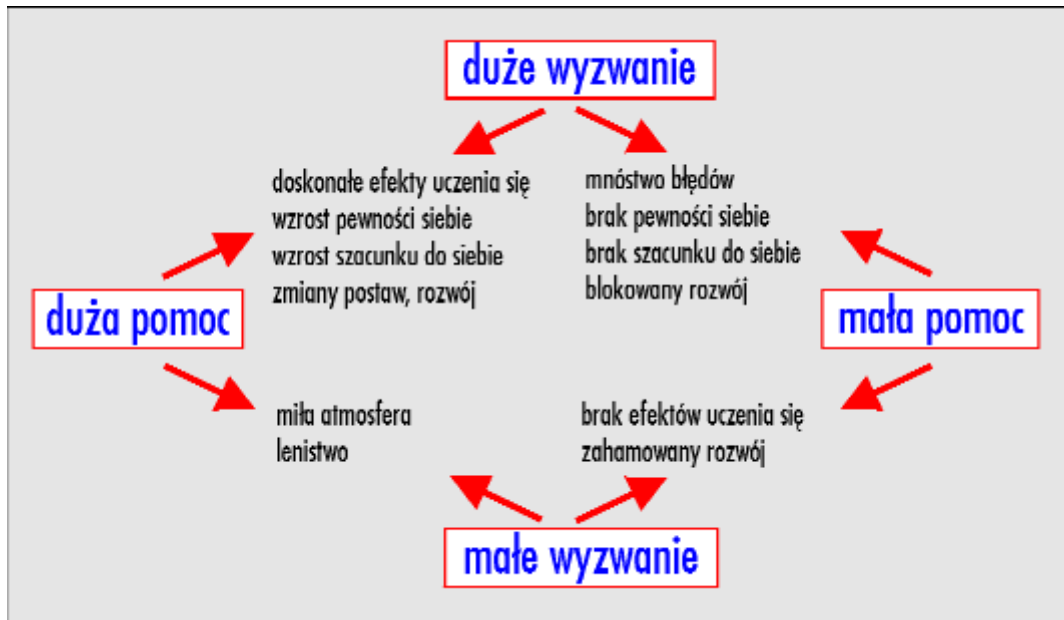
Duża pomoc i duże wyzwanie prowadzi do maksymalnie pozytywnych efektów uczenia się młodych ludzi, zwiększenia ich szacunku do siebie, asertywności, zmiany postaw i rozwoju.

Duża pomoc i małe wyzwanie stwarza wprawdzie miłą atmosferę, ale jest zbyt komfortowo, leniwie, brak zadowalających efektów uczenia się, brak pozytywnych zmian w postawach

uczniów, brak rozwoju.

Mała pomoc i duże wyzwanie blokuje rozwój ucznia, który zaczyna popełniać za dużo błędów i źle to znosi; brak mu pewności siebie i szacunku do własnej osoby.

Mała pomoc i małe wyzwanie hamuje rozwój: sytuacja przypomina stojącą wodę w stawie, nic się nie dzieje, prawie nie ma efektów uczenia się. Na wykresie wygląda to następująco:

Źródło: H. Hamer: *Klucz do efektywności nauczania*. 1994.

Czym objawia się duch klasy?

Tytuł oraz treści zawarte w tym module zostały opracowane na podstawie książki M. Harmina *Duch klasy* wydanej przez CEO w Warszawie 2004 r. Pojęcie „duch klasy” autor wiąże z zaangażowaniem uczniów w uczenie się.

Duch klasy objawia się w uczniach:

- poczuciem własnej wartości,
- zaangażowaniem,
- samodzielnością,
- współpracą,
- świadomym uczeniem się.

Poczucie własnej wartości – uczniowie nie sprawiają wrażenia zawstydzonych, nie trwają nieustannej gotowości do sprostania każdemu zadaniu czy wygrania kolejnej rozgrywki, sprawiają wrażenie osób pełnych szacunku dla siebie samych, świadomych swoich możliwości oraz wiedzących, że ich wartość jako istot ludzkich nie zależy od pochwały lub od sukcesu. Siedzą wyprostowani, czują się w klasie bezpiecznie, są odprężeni i całkowicie pochłonięci nauką.

Zaangażowanie – uczniowie z zaangażowaniem zajmują się pracą. Nie oznacza to jednak, że pracują gorączkowo, z niepokojem czy w napięciu. W klasie panuje umiarkowany gwar i ruch. Nie ma przestojów w nauce. Uczniowie nie zerkają na zegarki w oczekiwaniu na koniec lekcji, za to z widoczną przyjemnością i zainteresowaniem zajmują się pracą.

Samodzielność – uczniowie są samodzielni, kierują się wewnętrzną motywacją. Biorą odpowiedzialność za swoje poczynania. Dokonują samodzielnych wyborów, sami decydują, kiedy są gotowi do pracy i kiedy ją skończą. Nie trzeba im dawać drobiazgowych poleceń.

Współpraca – uczniowie dbają o dobre relacje z innymi, także z nauczycielami. Słuchają siebie nawzajem. Akceptują innych i czują się akceptowani. Okazują sobie nawzajem szacunek. Nie lekceważą innych i sami nie czują się odrzuceni. Uczniowie chętnie ze sobą współpracują, nie rywalizują ze sobą.

Świadome uczenie się – uczniowie są uważni i czujni. Nie nudzą się, nie starają się tylko przetrwać dnia. Nie podchodzą do swoich zadań w sposób bezmyślny. Widać w nich skupienie i twórczy wysiłek.

Jak zorganizować pracę na lekcji, aby mobilizować uczniów?

- Układ lekcji, mobilizujący do pracy.
- Szybkie tempo.
- Nauczanie warstwami, a nie porcjami.
- Różnorodność kontrolowana
- Źródło: M. Harmina *Duch klasy* wydanej przez CEO w Warszawie 2004 r.

- **Przykłady dobrych praktyk**
- Źródło: M. Harmina *Duch klasy* wydanej przez CEO w Warszawie 2004 r.

ORGANIZACJA PRACY / JAK ROZPOCZĄĆ LEKCJE?

GŁOSOWANIE

- Ilu z was dobrze zaczęło dzisiejszy dzień?
- Jaki macie dziś humor?
- Ile osób lubi deszczowe dni, takie jak dzisiejszy?
- Ile osób cieszyło się dzisiaj idąc do szkoły?
- Ilu z was pamięta, na czym skończyliśmy wczorajszą lekcję?

CO DZISIAJ ROBIMY

- **Opis:** Nauczyciel konsultuje z uczniami napisany przez siebie plan
- **Cel:** Nakłonienie uczniów do współpracy.
- Nauczyciel mówi: Dzisiaj chcę zacząć od sprawdzenia pracy domowej. Potem moglibyśmy porozmawiać o Francji. Następnie będzie praca w grupach. Jeśli starczy czasu, to zajmiemy się mapą. Czy odpowiada wam taki plan?

ZADANIA NA DOBRY POCZĄTEK

- **Opis:** Zadanie, które uczniowie dostają natychmiast po wejściu do klasy.
- **Cel:** Zajęcie uczniów konkretną pracą od samego początku lekcji.
- Zrobienie wszystkiego w zeszycie; notatki na temat wywieszonego cytatu dnia.
- Rozwiązywanie zadań zapisanych na tablicy.
- Sprawdzenie pracy domowej w parach i porównanie wyników z prawidłowymi rozwiązaniami, zamieszczonymi na tablicy.

PYTANIA MOTYWUJĄCE

- **Opis:** Zadanie pytania wymagającego skupienia uwagi i pobudzenia do myślenia.
- **Cel:** Rozbudzenie zainteresowania lekcją.
- **Pytania motywujące:**
- Czy potraficie powiedzieć, u którego zwierzęcia ciąża trwa ponad rok?
- Co wiecie o przyczynach wojny secesyjnej?
- Czy ktoś potrafi ocenić, o ile szybciej spadnie na ziemię moneta dwuzłotowa od jednozłotowej?

CO NOWEGO, CO DOBREGO?

- **Opis:** Zachęcanie uczniów, by podzielili się z innymi, co dobrego lub nowego zdarzyło się w ich życiu.
- **Cel:** Skupienie uwagi uczniów i stworzenie w klasie dobrej atmosfery.
- Pomagamy uczniom dodatkowymi pytaniami. Na przykład: Czy ktoś usłyszał komplement? Kupił nową płytę? Czy wydarzyło się coś dobrego w szkole lub w domu?

KOMENTARZ NAUCZYCIELA

- Dziękuję, że się tym z nami podzieliłeś lub doceniam, że nam o tym powiedziałeś i po kilku chwilach przechodzę do tematu lekcji

ZARYZYKUJ

- **Opis:** Przypomnienie uczniom, że większość poczynań często wiąże się z ryzykiem oraz zachęcanie ich do podjęcia ryzyka właśnie na tej lekcji.
- **Cel:** Zachęcanie uczniów do wykraczania poza automatyczne wkuwanie.
- Gdy temat lekcji jest trudny zazwyczaj, zaczynamy od zadania pytań:
- Ile osób ma ochotę dziś zaryzykować? Ile osób ma ochotę popracować dziś intensywnie? Dzisiaj mamy trudny, ale ważny temat. Czy dacie sobie z nim radę? Warto od czasu do czasu przypominać uczniom: Możemy więcej osiągnąć, jeśli jesteśmy gotowi zaryzykować.

Układ lekcji mobilizujący do pracy.

Zajęcia przebiegają płynnie, przy dużym zaangażowaniu uczniów i są interesujące. Celem jest wciągnięcie uczniów w proces uczenia się bez stosowania nagród i kar. Lekcja toczy się szybko. Nie widać na niej objawów senności i znudzenia. Uczniowie dostosowują się do tempa pracy i zawsze mają coś do zrobienia. Nauczyciel rzadko zwalnia, nawet jeśli większość klasy nie opanowała jeszcze w pełni omawianego materiału. Żywe lekcje często wiążą się z powtarzaniem części tematu z dnia na dzień, dzięki czemu uczniowie mają szansę utrwalić materiał. Lekcje są urozmaicone, jest więc szansa, że coś przykuje uwagę uczniów.

Plan żywej lekcji I

PISANIE WYMIANA PODSUMOWANIE

1. Pytanie wszyscy piszą (np. Co wszyscy wiedzą o planetach i gwiazdach? Na jakiej podstawie możemy stwierdzić różnice między głupim a odważnym zachowaniem?).
2. Szybka wymiana zdań. Podziel się swoimi przemyśleniami, krótka dyskusja. Jeszcze tylko krótka chwila albo kończycie tylko zaczęta myśl. Kiedy poczujesz, że zaangażowanie słabnie, przejdź do następnej części lekcji.
3. Wymiana w parach. Poproś uczniów, aby w parach porozmawiali o swoich notatkach. Uczniowie sami dobierają się w pary. Powinni nabierać wprawy w samodzielnym organizowaniu lekcji. Podgrzewaj atmosferę.
4. Uważne słuchanie wykładu. Zapytaj: Kto podzielił się z nami tym, o czym przed chwilą rozmawiał ze swoim partnerem? – ten etap traktujemy jako uważne słuchanie wykładu, który trwa tylko do czasu, gdy ich uwaga pozostaje skupiona. Gdy przestają słuchać, przejdź do innej metody. Możesz zastosować metodę pytanie, wszyscy piszą i powiedzieć: Wyjaśniliśmy już sobie różne sprawy. Macie teraz chwilę na zrobienie notatek albo rysunku związanego z tematem naszej dyskusji. Możesz też powrócić do metody szybka wymiana zdań: Czy ktoś chce opowiedzieć o swojej reakcji na to, co do tej pory robiliśmy albo podzielić się z nami innymi przemyśleniami?
5. Pod koniec lekcji zawieś na tablicy kartkę, na której są zapisane początkowe części zdań:
 - Dowiedziałem się, że...
 - Zdziwiło mnie, że...
 - Zaczynam się zastanawiać...
 - Uprzytomniłem sobie, że...czuję, że...
 - Myślę, że będę...

Użycie zdań zaczynających się od takich zwrotów pomaga uczniom wyciągnąć najważniejsze wnioski z lekcji lub zdobyć nowe doświadczenia.

Celem jest nauczanie uczniów formułowania wniosków oraz wyrobienie uczenia się na podstawie zdobytego doświadczenia.

Najpierw kilku ochotników odczytuje na głos swoje konkluzje. Następnie uczniowie dobierają się w pary i czytają sobie nawzajem po kilka zdań zaczynając od słów: Dowiedziałem się, że..., Zaskoczyło mnie ..., Zaczynam się zastanawiać ...W ten sposób mogą poznać wnioski, wynikające z lekcji, których sami nie dostrzegli.

Każdy uczeń po kolei czyta jeden wniosek albo mówi: „PASUJE”

JEŚLI KLASA NIEWIELE ZROZUMIAŁA:

- Wymiana w parach (czas 5-10 min).
- Rozwiąż na tablicy łatwy przykład, którym będzie nowe zadanie – myśląc głośno. Daj uczniom podobne zadanie do samodzielnego rozwiązania w zeszytach, a potem przedstaw odpowiedź na tablicy, głośno komentując.
- Chodząc po klasie, pomagaj tym, którzy tego potrzebują.
- Jeśli klasa wszystko zrozumiała, zadaj uczniom trochę trudniejsze zadanie. Pozwól im nad nim popracować, a potem napisz rozwiązanie na tablicy. Utrzymuj tempo.

TEST POWTÓRKA (czas 4-8 min):

- Zapisz pierwsze zdanie na tablicy.
- Samodzielna praca uczniów.
- Rozwiązanie zadania na tablicy przez nauczyciela.
- Unikaj tłumaczenia.
- Skup uwagę na powtórce materiału, autokorekcie i samodzielnej pracy uczniów.
- Utrzymuj takie tempo, aby uczniowie byli jak najbardziej zaangażowani.

GŁOSOWANIE

Uczniowie poprzez głosowania odpowiadają na pytania, oceniając proces nauczania: Ile osób odważnie przystąpiło do pracy, ile osób utrwaliło sobie dotychczasową wiedzę, ilu osobom podobał się dzisiejszy test powtórkowy?

Metody pracy wpływające na zaangażowanie się uczniów w proces uczenia się

METODA. SZYBKIE TEMPO

Tempo pracy tak szybkie, by wszyscy uczniowie byli aktywnie zaangażowani w lekcję. Niedopuszczenie do rozproszenia uwagi uczniów. Najbardziej przydatne są: nauka w parach, poproś kolegę, wymiana w parach, test – powtórka, grupa wsparcia, klasowi korepetytorzy, powtórka – moim zdaniem. Tempo lekcji trzeba dostosowywać do omawianego tematu oraz do możliwości klasy. Są sytuacje, w których powinniśmy je zwolnić.

Jak zaangażować uczniów do nauki?

METODA. PYTANIE WSZYSCY PISZĄ

- **Opis:** Wszyscy uczniowie odpowiadają na pytanie pisemnie, następnie nauczyciel prosi jednego o przeczytanie odpowiedzi – jeśli jest ona błędna, nauczyciel podaje prawidłową.
- **Cel:** Zmobilizowanie jak największej liczby uczniów do zastanowienia się nad pytaniem.

ZDANIA PODSUMOWUJĄCE

- **Opis:** Użycie zdań zaczynających się od takich zwrotów, jak: Dowiedziałem się, że ... Zaczynam się zastanawiać ..., Zaskoczyło mnie, że..., które pomagają uczniom wyciągnąć na lub ważniejsze wnioski z lekcji lub zdobyć nowe doświadczenia.
- **Cel:** Nauczanie uczniów formułowania wniosków oraz wyrobienie uczenia się na podstawie zdobytego doświadczenia.
- Najpierw kilku ochotników odczytuje na głos swoje konkluzje. Następnie uczniowie dobierają się w pary i czytają sobie nawzajem po kilka zdań zaczynając od słów:

Dowiedziałem się, że..., Zaskoczyło mnie ..., Zaczynam się zastanawiać ...W ten sposób mogą poznać wnioski, wynikające z lekcji, których sami nie dostrzegli.

- Każdy uczeń po kolei czyta jeden wniosek albo mówi: „PASUJE”

WSKAZÓWKI NA TEMAT STOSOWANIA METODY KARTY MYŚLENIA

- **Opis:** Uczniowie anonimowo zapisują osobiste przemyślenia i odczucia, których doznają w danym momencie.
- **Cel:** Rozwijanie samoświadomości oraz tworzenie pełnej szacunku więzi we wzajemnych relacjach.
- Na zakończenie lekcji rozdanie uczniom karteczek.
- Po jednej stronie kartki napiszcie kilka myśli, które właśnie chodzą wam po głowie. Mogą one dotyczyć czegokolwiek. Nie będziecie musieli ich nikomu ujawniać to tylko okazja do zajrzenia w głąb siebie. Po drugiej stronie zapiszcie uczucia, czyli nazwijcie to, co właśnie czujecie. Tego też nie będziecie musieli nikomu pokazywać.

METODA GŁOSOWANIE

- **Opis:** Zadawanie pytań, na które uczniowie mogą odpowiedzieć werbalnie, np. Ile osób...?
- **Cel:** Sprawdzanie toku myślenia uczniów bez zwalniania tempa lekcji.
- Pytania wymagające odpowiedzi werbalnych:
Czy ktoś ma jakieś pytania?
Czy możemy przejść dalej?
- Ile osób zgadza się z Kasią? Ile osób się nie zgadza?
- Metoda ta pozwala utrzymać wysoki poziom zaangażowania uczniów, ponieważ:
 - unika się uczniowskich komentarzy, które spowolniają bieg lekcji,
 - wszyscy chętnie włączają się w lekcje, ponieważ odpowiadanie na tak postawione pytania jest łatwe.

Stopnie wyrażenia zgody:

- Kto się zgadza, podnosi całą rękę wysoko. Kto się zgadza częściowo, podnosi rękę do połowy. Kto się nie zgadza, obraca kciuk do dołu.
- Gotowość do odpowiedzi. kto ma jakiś pomysł, ale nie chce odpowiadać, podnosi jeden palec. Kto jest gotowy wypowiedzieć się przed klasą, ale nie jest pewny podnosi dwa palce. Osoby, które nic nie rozumieją, podnoszą pięść.

METODA: ZAPYTAJ KOLEGĘ

- **Opis:** Uczniowie, którzy potrzebują pomocy, najpierw proszą o nią kolegę lub koleżankę.
- **Cel:** Wzmacnianie poczucia wzajemnego wspierania się uczniów oraz oszczędzanie czasu i energii nauczyciela.

METODA: WYMIANA W PARACH

- **Opis:** Uczniowie dobierają się w pary i w nich dzielą się poglądami.
- **Cel:** Ćwiczenie wyrażania swoich poglądów i słuchania innej osoby.
- Metodę tę można stosować w najróżniejszych celach i sytuacjach:
- Aby wymienić opinie
- Aby podzielić się tym, co zrozumieliście, poproś uczniów, by w parach wymienili zdania podsumowując na temat danej lekcji lub pracy domowej.

- Podczas wykładu, aby dać uczniom możliwość wyrażenia przemyśleń słowami i lepszemu zrozumieniu wykładu
- Po postawieniu pytania, na które można udzielić wielu różnych odpowiedzi.
- W trakcie dyskusji, aby większej liczbie uczniów dać okazję do wyrażenia opinii lub wątpliwości.

METODA: KROK PO KROKU – ĆWICZENIE POD KIERUNKIEM NAUCZYCIELA

- **Opis:** Uczniowie, ćwicząc określoną umiejętność pod kierunkiem nauczyciela stopniowo nabierają coraz większej wprawy.
- **Cel:** Zaangażowanie wszystkich uczniów ćwiczenia i doskonalenie umiejętności praktycznych.
- Metoda krok po kroku daje możliwość stopniowego przechodzenia od rzeczy już znanych, do przećwiczonych, do kolejnych o wyższym stopniu trudności. Metoda krok po kroku polega na uczeniu się poprzez samodzielne odkrywanie.

METODA: UWAŻNE SŁUCHANIE WYKŁADU

- **Opis:** Nauczyciel kończy wykład, zanim uwaga uczniów zacznie się rozpraszać.
- **Cel:** Zmobilizowanie wszystkich uczniów uważnego wysłuchania wykładu.
- Zapisz, a uczniowie zapisują najważniejsze wnioski, pytania lub przemyślenia, które im się nasunęły w związku z tematem wykładu. Dobierają się w pary i dzielą się swoimi refleksjami.
- Szybka powtórka i zakończenie.

METODA: WYSŁUCHAJ I ZAPISZ

- **Opis:** Nauczyciel co jakiś czas przerywa wykład, dając uczniom możliwość zapisania przemyśleń, podsumowanie tego, co usłyszeli, zadania pytań oraz zrobienia wszystkiego, co im przyjdzie na myśl.
- **Cel:** Zintensyfikowanie możliwości uczenia się.

Cztery formy notatek

- podsumowanie,
- pytania,
- przemyślenia,
- coś innego,
- mapy myśli.

Jak zaangażować uczniów?

METODA: OŻYWIĆ DYSKUSJĘ

- **Opis:** Nauczyciel kończy dyskusję, zanim uwaga uczniów zacznie się rozpraszać
- **Cel:** Zaangażowanie w dyskusję całej klasy.

METODA: GŁOŚNE MYŚLENIE

- **Opis:** Nauczyciel głośno myśli, rozwiązując jakiś problem.
- **Cel:** Pokazanie uczniom, jak zazwyczaj przebiega proces myślowy i uświadomienie im, że nie zawsze jest to proces liniowy – nie przebiega w sposób ciągły.

METODA: TEST POWTÓRKA

- **Opis:** Nauczyciel zadaje wiele pytań, odnoszących się do omawianego wcześniej materiału, a uczniowie udzielają na nie pisemnej odpowiedzi. Po każdym pytaniu nauczyciel podaje prawidłową odpowiedź.
- **Cel:** Zaangażowanie wszystkich uczniów w powtórkę materiału i korygowanie błędów oraz danie uczniom okazji do odczucia satysfakcji z pracy w szkole.

Jak kończyć lekcje?

Metoda: Zdania podsumowujące.

Metoda: Test – powtórka.

Metoda: Karty myślenia

Jak zachęcać bez nagród?

Większość z nas lubi otrzymywać pochwały i nagrody. Stosowane we właściwych proporcjach mobilizują do starań i pomagają nabrać wiary w siebie i zaufania do ludzi.

- Komunikat „doceniam to”.
- Jak zazwyczaj wyrażamy autentyczne uznanie?
 - Dziękuję.
 - Doceniam to.
 - Podoba mi się sposób, w jaki to powiedziałeś.
 - Podoba mi się bardzo, że zdecydowałeś się zaryzykować.
 - Dziękuję, że spróbowałeś.
 - Miło mi.

Komunikat „**Jestem z Tobą**” wyraża empatię lub zrozumienie. Celem jest zapewnienie uczniom poczucia, że nie są osamotnieni.

- Rozumiem, dlaczego to zrobiłaś/ tak postąpiłaś.
- Sądzę, że wiem, co czujesz.
- Rozumiem Twój smutek.

Komunikat „**Jestem z Tobą**” jest alternatywą pochwały i nagrody. Potrzebny jest zwłaszcza tym uczniom, którzy czują się samotni i gorsi. Kiedy słyszą „**Jestem z Tobą**”, wiedzą, że nauczyciel rozumie ich trudności i chce ich wesprzeć.

Obydwie metody „**Doceniam to**” i „**Jestem z Tobą**” motywują całą grupę do pracy i wyzwalają spontaniczność uczniów.

METODA: UWAGA BEZ POCHWAŁY

- Zależnie od wieku i osobowości ucznia, a także od własnego stylu nauczania, można wypróbować następujące reakcje:
 - dotyk (poklepanie po ramieniu),
 - kontakt wzrokowy,
 - stymulujące pytania,
 - czas dla ucznia,
 - powitanie po okresie nieobecności,
 - okazywanie troski i zainteresowania.

POCHWAŁY I NAGRODY DLA WSZYSTKICH

Zawsze należy nagradzać i chwalić cały zespół klasowy, jeśli na to zasługuje, gdyż nie wywołuje to zazdrości i cementuje grupę. Np.:

- Robicie wielkie postępy.
- Praca z wami to dla mnie przyjemność.
- Podziwiam waszą wytrwałość.
- Zrobiliśmy to w bardzo dobrym czasie!
- Jesteście świetnym zespołem.

PRAWDZIWY ZACHWYT jest cieplejszy, bardziej emocjonalny niż komunikat „doceniam to”. Nie ma w nim przesady ani sztuczności, nie służy do manipulowania innymi. Jest spontaniczny, natychmiastowy.

MILCZĄCA ODPOWIEDŹ – nauczyciel notuje w pamięci błędy popełniane przez uczniów, by zastanowić się, jak im zaradzić w celu uniknięcia niekonstruktywnych reakcji na błędy popełniane przez uczniów.

- Źródło: M. Harmina *Duch klasy* wydanej przez CEO w Warszawie 2004 r.

Podsumowanie na podstawie (Brophy J. *Motywowanie uczniów do nauki*, Warszawa, 2004).

- Zasady ogólne:
 1. Twoim najważniejszym celem jest rozwijanie motywacji do uczenia się.
 2. Kształtuj motywację uczniów, nie poprzestawaj na nawiązywaniu do motywacji już istniejącej.
 3. Postaraj się, byś ty jako człowiek i twoje lekcje były dla uczniów atrakcyjne.
 4. Kieruj klasą, precyzyjnie używając władzy i dziel się nią : pamiętaj o wychowywaniu uczniów.
 5. Uczyn z klasy wspólnotę dydaktyczną, której członkowie wspólnie podejmują czynności dydaktyczne(uczenia się), a nie wykonawcze.
 6. Ucz tego, czego nauczyć się warto; ucz tak, aby uczniom łatwiej było docenić wartość tego, czego się uczą.
 7. Nauczaj z myślą o tym, żeby uczniowie rozumieli, cenili stosowali opanowaną wiedzę.
 8. Uwzględnij oba składniki motywacji; oczekiwanie i wartość.
- Metody wspierające wiarę w siebie jako ucznia;
 1. Programuj drogę do sukcesu (nieprzerwane postępy przy umiarkowanym wysiłku).
 2. Pomagaj uczniom ustanowić cele, oceniać postępy i dostrzec związek między nakładem pracy a efektami.
 3. Przedkładaj merytoryczną informację zwrotną nad oceny i porównania z innymi uczniami.
 4. Udzielaj dodatkowej pomocy uczniom zmagającym się z niepowodzeniami.
 5. Pomóż uczniom chroniącym dobre samopoczucie zastąpić cele popisowe dydaktycznymi.
 6. Wpłyń na zmianę postaw uczniów osiągających słabe wyniki; zachęć ich do podejmowania zadań o właściwym dla nich stopniu trudności.

- Metody motywowania za pomocą zachęt zewnętrznych:
 1. Chwal i nagradzaj uczniów za sprostanie kryteriom wykonania lub miarom postępu.
 2. Chwal nagradzaj tak, żeby uczniowie docenili wyniki uczenia się.
 3. Kieruj uwagę uczniów na praktyczną wartość nauczonych wiadomości i umiejętności.
 4. Możesz z rzadka opierać się na rywalizacji, depersonalizuj ją, jednak i kieruj uwagę uczniów na cele dydaktyczne.
- Metody nawiązywania do wewnętrznej motywacji uczniów:
 1. Wychodź naprzeciw uczniowskiej potrzebie autonomii; zachęcej uczniów do samodzielności w roli ucznia i pozwól im dokonywać wyborów.
 2. Wychodź naprzeciw uczniowskiej kompetencji; wybieraj czynności, które wymagają od uczniów aktywnego zachowania, i natychmiast dostarczają informacji zwrotnej; wzbogacaj nauczanie elementami gier; stawiaj zadania wymagające zróżnicowanych umiejętności, zadania integralne i istotne.
 3. Wychodź naprzeciw uczniowskiej potrzebie włączenia; niech często mają okazję współpracować z kolegami, najlepiej w ramach czystych form uczenia się we współpracy.
 4. Dostosuj czynności dydaktyczne do zainteresowań uczniów.
 5. Wzbogacaj tradycyjne czynności dydaktyczne elementami symulacji i fantastyki.
 6. W czynnościach dydaktycznych łącz elementy praktyczne z inspirującymi poznawczo.
- A. Metody pobudzania motywacji do nauki:
 1. Kształtuj motywację do nauki jako dyspozycję ogólną. W tym celu demonstruj własną motywację do nauki, komunikuj właściwe oczekiwania i atrybucje, minimalizuj lęki uczniów związane z wykonaniem.
 2. Kształtuj oczekiwania uczniów w stosunku do nauki; wykazuj zapał (zawsze) i pasję (kiedy materiał jest szczególnie istotny i wymaga napiętej uwagi).
 3. Pobudzaj motywację do nauki, manipulując składnikami sytuacji: odwołuj się do ciekawości, wywołuj napięcie; materiał abstrakcyjny zmień w osobisty, konkretny, znajomy; staraj się zainteresować zadaniem i pokaż, dlaczego jest istotne; spraw, żeby uczniowie wytworzyli własną motywację do nauki.
 4. Formułuj cele lekcji w języku ucznia, stawiaj pytania kluczowe, stosuj zasady samooceny i oceny koleżeńskiej oraz właściwie formuj informację zwrotną na podstawie znanych uczniom kryteriów oceniania.
 5. Koryguj postawy i zachowania uczniów zniechęconych i zrażonych; pracuj w bliskim kontakcie z nimi; korzystaj z metody kontraktów i systemów zachęt, rozpoznaj, jakie mają zainteresowania i buduj na nich; pomóż im ukształtować i utrzymać pozytywne postawy wobec zadań szkolnych i wywołuj u nich motywację do nauki.
- B. Uwzględnianie potrzeb indywidualnych:
 1. Jeżeli jest to wykonalne, dostosuj się do uczniowskich upodobań wynikających ze zróżnicowania stylów poznawczych, cech rozwojowych, zainteresowań właściwych danemu wiekowi i płci, do kultury rodziny ucznia i jego szerszego zaplecza kulturowego.
 2. Przystosowując się, przedkładaj długofalowe dobro ucznia nad jego aktualne upodobania.
- C. Podnoszenie własnych kwalifikacji jako motywatora:

1. Pracuj nad własnym poczuciem skuteczności, atrybucjami sukcesu i porażki i poszerzaj swoją wiedzę o motywowaniu uczniów oraz związane z tym umiejętności.
2. Rozwijaj umiejętności samokontroli metapoznawczej, autoregulacji reakcji emocjonalnych i elastyczności w doborze strategii motywowania trudnych uczniów (trzymaj się uparcie celu, nie oddawaj się frustracji i nie daj się sprowokować). (Brophy J. Motywowanie uczniów do nauki, Warszawa, 2004).

Spis wykorzystanej literatury:

- Badziukiewicz B. Sałasiński M. Vademecum wychowawcy. Warszawa 2005
- Koletyńska K. Sitko H. Spotkania z rodzicami- inaczej, ciekawiej, skuteczniej, WSiP, Warszawa 2004
- Cristopher J. Skuteczne porozumiewanie się, Gdańsk 2007
- Wywiadówka inaczej poradnik nauczyciela, wychowawcy. Szkoła podstawowa. Gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne. MEN 2007
- CIALDINI R., Wywieranie wpływu na ludzi, Gdańsk 1994
- ŁASIŃSKI G., Sztuka prezentacji, Poznań 2000
- EISLER-MERTZ CH., Komunikacja niewerbalna. Mowa rąk, Wrocław 1998
- HALMIN S., Jak mówić, żeby nas słuchali. Klucz do sukcesu zawodowego. Warszawa 1994
- DOBEK-OSTROWSKA B., Podstawy komunikowania społecznego, Wrocław 2004.
- LEMERRMANN M., Komunikacja werbalna, Wrocław 1997
- SZPAKOWSKA B., Zachowanie werbalne i niewerbalne w procesie komunikacji, www.przywidz.pl/bszpakowska3.html.
- THIEL E., Mowa ciała, Wrocław 1992
- TKACZYK L., Komunikacja niewerbalna., Wrocław 1998
- ALBERTI R., EMMOS M., Asertywność, Gdańsk 2007
- FABER A., MAZLICH E., Jak mówić, aby dzieci nasłuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły Poznań 2001
- GILLEN t., Jak asertywnie wpływać na ludzi, Warszawa 1999,
- Dzierzgowska I., Nauczanie nauczycieli, Warszawa 2002
- CHURCHES R., TERRY R., NLP dla nauczycieli. Szkoła efektywnego nauczania, Gliwice 2010
- Spotkania z rodzicami, red Słowik U., Kielce 2005
- Harmil M. Duch klasy, CEO
- Brophy j., Motywowanie uczniów do nauki,
- Silberman M., Uczymy się uczyć
- M. Taraszkiewicz, *Metody aktywizujące procesy uczenia się w szkole*
www.trendy.codn.edu.pl/@Czytelnia
- Michalska M. w swojej publikacji *Jak nakłonić dziecko do nauki*
- Tyszkowa M. (1968) Mobilizowanie uczniów do aktywności:
- .Hamer H.: *Klucz do efektywności nauczania*. 1994.
- Dzierzgowska I., Nauczanie nauczycieli, Warszawa 2002
- CHURCHES R., TERRY R., NLP dla nauczycieli. Szkoła efektywnego nauczania, Gliwice 2010
- Spotkania z rodzicami, red Słowik U., Kielce 2005
- Harmil M. Duch klasy, CEO
- Brophy J., Motywowanie uczniów do nauki,
- Silberman M., Uczymy się uczyć

Sztuka komunikacji – jak mówić i słuchać, aby dzieci z nami rozmawiały?

Materiały dydaktyczne dla uczestników

Największy problem z komunikacją to iluzja, że została ona osiągnięta – G. B. Shaw

Dobra komunikacja to niezbędny warunek, by dzieci mogły rozmawiać z dorosłymi w sposób otwarty. Brak takich umiejętności może prowadzić w przyszłości do:

- konfliktów,
- poczucia bezsilności,
- niezadowolenia,
- rozczarowań w życiu osobistym.

Materiał, który opracowałam powstał w oparciu o książkę Thomasa Gordona "Wychowanie bez porażek w szkole". Thomas Gogdon jest psychologiem, autorem znanych w Polsce bestsellerów "Wychowanie bez porażek" i "Wychowanie bez porażek w praktyce". Ogromnie pomocna okazała się również książka Faber i E. Mazlich „Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby do nas mówiły”.

- Warunki dobrej komunikacji:
- Pozytywny obraz samego siebie
- Aktywne słuchanie
- Jasność wyrażania się
- Radzenie sobie z uczuciami
- Umiejętność wyrażania uczuć, opinii, poglądów

Narzędzia aktywnego słuchania:

- Skupianie się na najważniejszym (klaryfikacja) – prosimy mówiącego o skoncentrowanie się na sprawie najważniejszej, np.: Wiem, że wszystko co mówisz jest dla ciebie ważne, ale która z tych spraw jest najważniejsza?
- Odzwierciedlanie – mówimy komuś, jakie – naszym zdaniem – są jego uczucia, np.:
 - Zdaje się, że jesteś wściekły.
 - Wygląda na to, że cię rozzłościłem
 - Mam wrażenie, że jesteś smutny.
- Parafraza – ujęcie w inne słowa tego, co ktoś powiedział, np.:
 - O ile dobrze Cię zrozumiałem, to...
 - A więc twierdzisz, że...
 - Chcesz powiedzieć, że...

Aktywne słuchanie:

- Polega na wysyłaniu wypowiedzi zwrotnych do wychowanka.
 - O ile dobrze cię zrozumiałem...
 - Jeśli dobrze rozumiem, to...
 - To znaczy, że...
 - Niepokoisz się, że...

Dzięki takim wypowiedziom sprawdzamy, czy początkowa wypowiedź nie była „zaszyfrowana”, co często się zdarza, bo dziecko nie wie czy może powiedzieć wprost o tym, co go trapi. Zachęcamy też do dalszego mówienia dostarczając dowodu, że go rozumiemy. Często na końcu rozmowy okazuje się, co naprawdę przeżywa dziecko.

JĘZYK NIEAKCEPTACJI 12 BLOKAD WG GORDONA – opracowano na podstawie książki T. Gordona Wychowanie bez porażek, Wychowanie bez porażek w szkole

- Rozkazywanie, kierowanie, komenderowanie, polecenie (weź się do roboty).
- Ostrzeganie, groźba (nie możesz marzyć o nowych zabawkach).
- Moralizowanie (powinieneś, twoim zadaniem jest...).
- Doradzanie, sugerowanie rozwiązań (musisz lepiej zaplanować dzień, wtedy wszystko się uda).
- Pouczanie, wykład (pamiętaj, że na nauczenie się masz tylko tydzień).
- Osądzanie, krytykowanie, potępienie (jesteś po prostu leniwy).
- Obrzucanie wyzwiskami, wyśmiewanie, ośmieszanie (zachowujesz się jak...).
- Interpretowanie, analizowanie (starasz się wykręcić od obowiązków).
- Chwalenie, wydawanie ocen (jesteś zdolny i dasz sobie z tym radę).
- Uspakajanie, okazywanie współczucia (miałem takie same problemy).
- Indagowanie, przesłuchiwanie (ile czasu na to poświęciłeś, dlaczego tak długo czekałeś?)
- Odwracanie uwagi, zmiana tematu (porozmawiajmy o czymś przyjemniejszym).

Blokady komunikacyjne reakcje nauczycieli

- Wypowiedzi z rozwiązaniem.
- Wypowiedzi poniżające.
- Wypowiedzi pośrednie.

Wypowiedzi z rozwiązaniem:

Informujemy wychowanka jak powinien zmienić swoje zachowanie. Proponujemy swoje rozwiązanie i oczekujemy, że je zaakceptuje.

Rozkazywanie, polecenie, nakazywanie:

- Wypluj tę gumę! W tej chwili siadaj!

Ostrzeganie, groźenie:

- Jeśli nie posłuchasz, cały dzień będziesz tam stać.
- Powinieneś wiedzieć, że to się nie robi, W Twoim wieku powinno się...
- Pouczanie, posługiwanie się logiką, przedstawianie faktów: Książki są po to, by je czytać, a nie by w nich mazać.
- Dawanie rad, proponowanie rozwiązań: Gdybym był na Twoim miejscu... wywołują opór, bunt ze strony wychowanka.

Wypowiedzi poniżające:

- Krytykowanie (Postępujesz nieracjonalnie, To co mówisz jest bez sensu).
- Wymyślanie, wyśmiewanie: Zachowujesz się jak zwierzątko.
- Uspokajanie, pocieszanie: np.: Jutro inaczej będziesz to widział, nie martw się wszystko będzie dobrze wprawiają w zakłopotanie, bywają kłopotliwe
- Badanie, wypytywanie, indagowanie: np.: Czy już rozmawiałeś z kimś na ten temat,
- Zaprzeczanie uczuciom: Robisz wiele hałasu o nic. Świat nie zawali się przez to, że nie będziesz w jakiejś drużynie. Nie przejmuj się.
- Odpowiedź filozoficzna: Życie nie zawsze traktuje nas uczciwie, ale musisz się nauczyć znosić porażki.
- Rada: Nie możesz się załamywać z takiego powodu. Spróbuj zapisać się do innej drużyny.
- Pytania: Dlaczego Twoim zdaniem zostałeś wykluczony?

Bariery komunikacyjne

- Komenderowanie, nakazywanie, polecenie (Musisz ..., W żadnym razie nie możesz tego zrobić, Jest mi obojętne, co kto mówi, Ty musisz to wykonać, Nie narzekaj, Bierz się do pracy) – wywołują złość, oburzenie, opór, zły humor.
- Lekceważenie, zastraszanie, groźba, ostrzeżenie (Lepiej, żebyś to zrobił..., Proszę nawet nie próbować tego..., Uprzedzam, że konsekwencja Twoich działań będzie fatalna...) – wzbudzają uczucie wrogości, lęk.
- Krytykowanie (Postępujesz nieracjonalnie, To co mówisz jest bez sensu)
- Perswadowanie, moralizowanie, wygłaszanie kazań, np.: Nie powinieneś tak, Wiesz dobrze, że Twoim zadaniem jest nauka – narzucenie władzy zewnętrznej i zobowiązania wywołują poczucie winy, opór.
- Obrażanie, zawstydzanie (Widzę, że jesteś laikiem, Zachowujesz się jak pierwszoklasista, Przecież to co robisz jest banalne..., Proszę się już nie trudzić, Ty zawsze zaczynasz, Zachowujesz się jak dziecko, Robisz to, żeby zwrócić na siebie uwagę.
- Wypluj gumę
- Mów ciszej
- Nie rozmawiaj
- Nie oszukuj
- Nie wyciągaj tak daleko nóg
- Ostrożnie z komputerami
- Patrz na swoją kartkę
- Wyjmijcie kredki
- Nie pisz po stolikach...

Gdy nauczyciel ma problem

Co robią nauczyciele, gdy słusznie określą zachowanie ucznia jako niemożliwe do przyjęcia i umieszczą je w obszarze swoich problemów? Poszukując właściwej reakcji nauczyciele pragną, by ich potrzeby zostały zaspokojone.

Tymczasem najczęściej reagują w sposób, którego sami kiedyś jako uczniowie nienawidzili. Wysyłają uczniom komunikat „TY”, „WY”, podający rozwiązanie, poniżający, zakamuflowany, często bez konkretnego adresata.

Komunikat „Wy”

Cisza!, Spokój! Zachowujecie się jak...!, Będzie w końcu porządek czy nie! Oto komunikaty, w których adresat nie jest dokładnie określony. Na ogół wychowankowie się nimi nie przejmują. Nauczyciel rzuca hasła jakby w powietrze, a ponieważ nie odnoszą one oczekiwanego skutku, ich nadawca wydaje się czasami śmieszny.

Istota komunikatu „TY”

- Kiedy nadajesz komunikat „TY” nie opisujesz własnych uczuć i sugerujesz, że ktoś inny ponosi odpowiedzialność za zaistniałą sytuację.
- Oceniamy wówczas postawę i zachowanie swojego rozmówcy, co może nastawić go negatywnie wobec nas, np. Zachowujesz się jak idiota.
- Komunikaty „TY” pogarszają stosunki międzyludzkie.
- Powodują, że ludzie czują się winni.
- Mogą być odczuwane jako strofowanie, poniżanie, krytyka, odrzucenie.
- Mogą komunikować brak szacunku dla drugiej osoby.
- Często wywołują opór i odwet.
- Mogą osłabić szacunek odbiorcy do samego siebie.
- Mogą wytwarzać opór zamiast otwartości wobec proponowanej zmiany.
- Mogą powodować, że odbiorca poczuje się dotknięty, a później urażony.
- Często są odczuwane jako kara.

Gordon, 2000, s. 102

Istota komunikatu „JA”

- Komunikat „JA” stanowi propozycję poradzenia sobie w sytuacji trudnej, kiedy zachowanie drugiej osoby wywołuje w nas przykre emocje i stanowi dla nas problem.
- Kiedy nadajesz komunikat „JA” przyznajesz się do swoich uczuć i do pewnej odpowiedzialności za zaistniały stan rzeczy.
- Otwarcie informujesz o swoim stanie wewnętrznym drugą osobę, pozostawiając jej decyzję odnośnie zmiany swojego zachowania.

Formułowanie komunikatu „JA”

- Ja..... – określ swoje uczucia i emocje
- Kiedy..... – opis konkretnego zachowania
- Ponieważ..... – powiedz, jaki wpływa ma na ciebie to zachowanie
- I chciałbym..... – określ, czego oczekujesz
- Taki komunikat odniesie skutek, jeśli zawiera pewne elementy. Uczniowie muszą się z niego dowiedzieć, co stwarza nauczycielowi problem, określić konkretny wpływ na jego osobę, ujawnić stan uczuć.
- Problem ----- Jacek, twoje ciągłe spóźnianie się sprawia mi kłopot.
Wpływ ----- Gdy wchodzisz muszę przerywać zajęcia.
Uczucia ----- To mnie rozprasza i denerwuje.

Źródło: Wychowanie bez porażek Opracowała: Jolanta Staszewska
www.gimnazjum2rumia.megahost.pl/publikacje/komunikacja.doc

JAK ROZMAWIAĆ Z DZIECKIEM

JĘZYK AKCEPTACJI – KONSTRUKTYWNA POMOC – opracowano na podstawie książki A.Faber i M.Mazlich, „Jak mówić, aby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły” Poznań 2001

Bierne słuchanie

Dziecko chce być wysłuchane. Słuchanie, bez przerywania zachęca do dalszego mówienia. Nie może mówić o tym, co go trapi, jeśli mu ciągle przerywamy. Milczenie pozwala uniknąć blokad.

Odpowiedzi potakujące

Są sygnałem, że śledzimy tok mówienia z uwagą. Mogą być bezsłowne i słowne, np.: skinienie głową, uśmiech, powiedzenie: „aha”, „no tak”, „hm”.

„Otwieracze”

Sposoby dodatkowego zachęcania, aby wychowanek mówił dalej. np.: To ciekawe, mów dalej, Widzę, że bardzo to przeżywasz, czy chcesz coś więcej na ten temat powiedzieć?

Sila języka perswazji – „automat do otwierania drzwi”

„Ach, och, hm...hm...”, interesująco, rzeczywiście, serio? Doprawdy, ty to zrobiłeś? Opowiedz mi o tym, Chciałbym o tym pomówić, usłyszeć, porozmawiajmy sobie o tym, opowiedz mi całą historię, To wydaje się być czymś dla ciebie ważnym”...

- Nie porównuj go z innymi dziećmi: Dlaczego inni potrafią, a ty nie. On chce, byś rozumiał jego trudności.
- Nie zawstydzaj go przed całą grupą mówiąc: Czy nie mogłeś się lepiej ubrać? Ono chce być szanowane przez ciebie.
- Nie odbieraj nadziei mówiąc: Nic z ciebie nie będzie. Dziecko chce wierzyć, że coś w życiu osiągnie.
- Nie lekceważ uczuć mówiąc: tu jest miejsce na naukę, problemy zostaw za drzwiami. Dziecko potrzebuje wsparcia
- Nie oceniaj mówiąc: jesteś po prostu nieukiem! Dziecko ma prawo dobrze myśleć o sobie.
- Nie moralizuj mówiąc: przestań się uzalać, zabieraj się do roboty. Dziecko potrzebuje twojego zrozumienia.
- Nie przypisuj mu złych intencji mówiąc: ty po prostu robisz mi na złość! Świat wydaje się wtedy dziecku nieprzyjazny.
- Nie okazuj dezaprobaty, gdy dziecko ma kłopoty z zapamiętaniem pytając: Co tak słabo? Wydaje mu się wtedy, że do niczego się nie nadaje. Dziecko potrzebuje dowartościowania.

Siedem sposobów zachęcania uczniów do współpracy

Opisz problem

- Zamiast sarkazmu: Kto jest tym geniuszem, który nie podpisał sprawdzianu..., opisz problem – mam tu nie podpisany sprawdzian.
- Zamiast rozkazywać: Przestańcie hałasować, opisz problem – chłopcy, słyhać was na drugim końcu korytarza.
- Gdy nauczyciel opisuje problem, zamiast oskarżać lub wydawać rozkazy, uczniowie są bardziej skorzy do tego, by zachować się odpowiedzialnie.

Udziel informacji

- Zamiast oskarżać, obwiniać, poniżać: Co ty sobie wyobrażasz, dlaczego ta dyskietka leży na podłodze, Twoja koszulka śmierdzi, czy nikt ci nie mówił, do czego służy mydło i woda?! udziel informacji: Nie wolno pisać po biurku; dyskietki nie działają, gdy są porysowane, Koszulki trzeba prać, aby...

Zaproponuj wybór

- Zamiast rozkazywać i zniechęcać do myślenia: Jeszcze nie zacząłeś pisać?! W takim tempie skończysz za sto lat – Najgorzej zacząć, Chcesz pomyśleć czy wolisz to omówić ze mną?
- Zamiast grozić: Jeśli się tego nie nauczysz, będziesz powtarzać klasę – Nauka chyba cię nie pasjonuje. Może potrafię ci pomóc?
- Groźby i rozkazy wywołują w uczniach poczucie bezradności albo chęć oporu. Wybór otwiera furtkę do nowych możliwości!

Wyraź to słowem lub gestem

- Uczniowie nie lubią wysłuchiwać kazań ani długich wyjaśnień. Jedno słowo czy gest zachęca ich do pomyślenia o problemie i zastanowienia się, co należy zrobić, np.: Ile razy mam wam powtarzać, żebyście byli cicho? Myślicie, że mówię sobie a muzom? – wyraż to gestem.

Opisz, co czujesz (nie rób żadnych aluzji do charakteru ucznia)

- Kiedy nauczyciel opisuje uczucia, nie atakując i nie ośmieszając uczniów, są oni w stanie go wysłuchać i zareagować w sposób odpowiedzialny, np.: Zastępca powiedział mi, jacy byliście wstrętni. Wstydzicie się – Przykro mi było słuchać, że sprawiliście kłopot mojemu zastępcy!

Wyraź to na piśmie

- Np.: List do uczennicy: Droga Małgosiu! Termin oddania pracy semestralnej minął w zeszły piątek. Poinformuj mnie, kiedy ją otrzymam. Oczekuję szybkiej odpowiedzi. Z poważaniem...

Pułapki stosowania kar

Zamiast kary

- Dziecko: O ch.....! Nie umiem zrobić...!
- Dorosły: Powtarzałem ci tyle razy, żebyś nie używał tych brzydkich słów! Teraz muszę cię ukarać.

Zamiast udzielać takiej odpowiedzi:

1. Wskaż pomocną metodę: Słyszę, że jesteś zmartwiony. Byłby lepiej, gdybyś wyrażał to bez używania wulgarnych słów.
2. Wyraź swoją stanowczą dezaprobatę: Martwi mnie, że używasz takich wyrazów.
3. Określ swoje oczekiwania: Oczekuję, że znajdziesz jakiś inny sposób, żeby dać mi do zrozumienia, jaki jesteś zły.
4. Zaproponuj wybór: Możesz przeklinać w myślach albo używać słów, które nikogo nie obrażają.
6. Pozwól dziecku doświadczyć, jakie są konsekwencje jego zachowania: Kiedy słyszę takie słowa, nie mam ochoty ci pomagać.

Zamiast słuchać jednym uchem ...

**... słuchaj dziecka
bardzo uważnie**

Można się zniechęcić, próbując dotrzeć do kogoś, kto tylko udaje, że słucha.

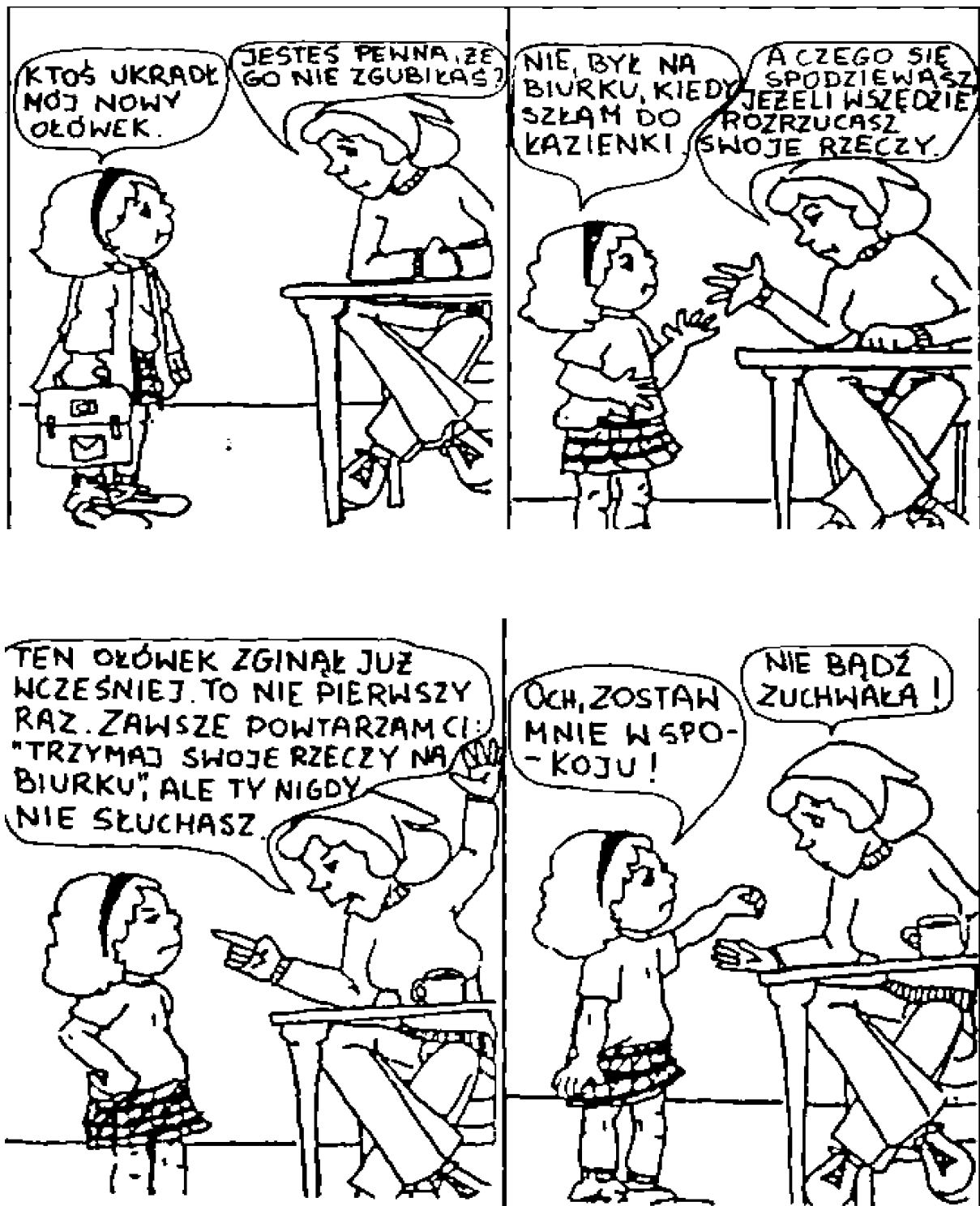
A może zatem w ten sposób?

Warto pamiętać!

- dużo łatwiej podzielić się swoimi kłopotami z rodzicem, który rzeczywiście słucha.
- nie musi wtedy, nawet nie mówić.
- często współczujące milczenie jest tym, czego oczekuje dziecko.

Zaakceptuj uczucia dziecka
Zamiast pytań i rad ...zaakceptuj jego uczucia.

Dziecku trudno jest myśleć jasno i konstruktywnie, kiedy ktoś pyta, gani lub radzi.

A zatem

Zapamiętaj!

- bardzo pomocne jest zwyczajne: „mmm”, „rozumiem”.
- takie słowa w połączeniu z wyrażoną uwagą zachęcają dziecko do
 - wyrażenia własnych uczuć i myśli
 - szukania własnych rozwiązań.
- **Zaakceptuj uczucia dziecka**
Zamiast zaprzeczać uczuciom dziecka....nazwij jego uczucia.

Źródło: Wszystkie rysunki i komentarze pochodzą z książki A. Faber i E. Mazlich, Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały

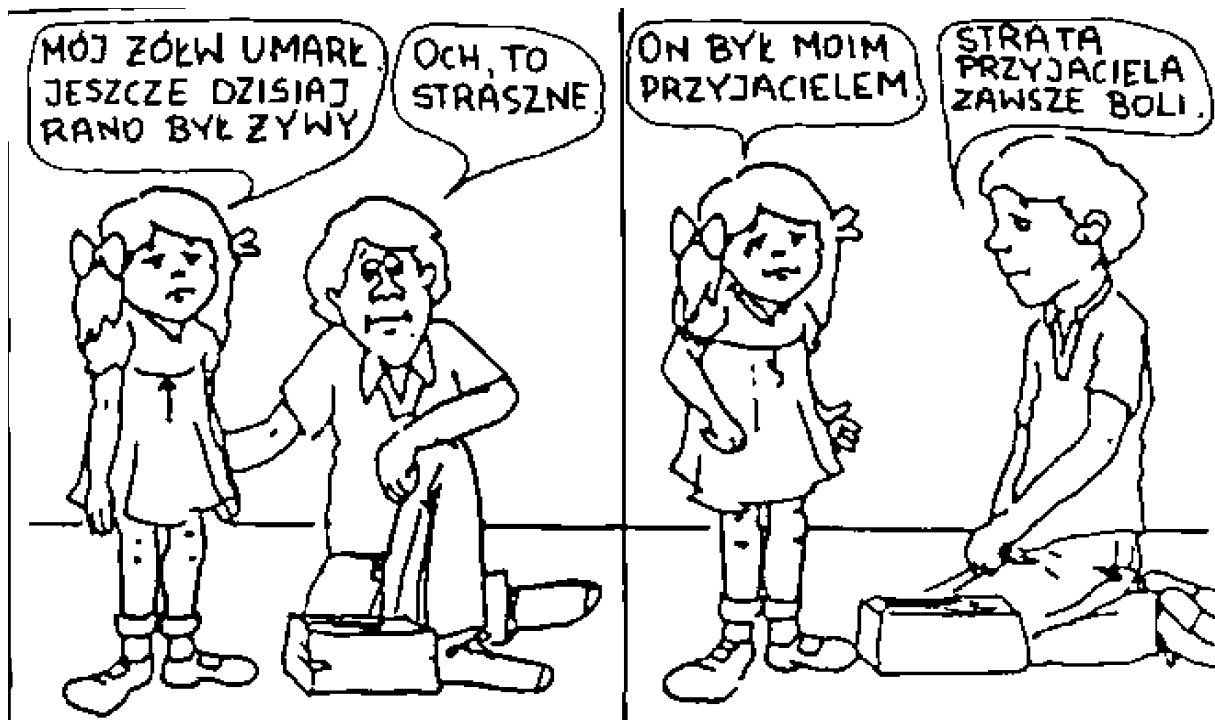
- **Im mniejsze dziecko tym bardziej jest skoncentrowane na sobie i swoich potrzebach.**
- Kiedy dostaje to, co chce, jest miłe, grzeczne.
Kiedy nie dostaje marudzi, histeryzuje, krzyczy.
- Małe dziecko z natury nie jest zdolne do empatii.
- Dziecko trzeba uczyć wrażliwości na innych
- Małe dzieci są zdecydowanie bardziej emocjonalne niż racjonalne.
- W przypadku dzieci emocje zawsze górują nad rozumem.
- Dziecko stopniowo uczy się kontroli nad własnymi emocjami.
- Dziecko ma prawo się na nas złościć.
- Zadaniem rodziców jest nauczenie dzieci prawidłowego wyrażania emocji przez:
 - ich nazwanie (werbalizacja),
 - umiejętność opanowywania złości.
- Wychowanie to trening.
- Trening polega na powtarzaniu (przekaz dociera do dziecka, gdy jest powtarzany).
- Dzieci nie uczą się przestrzegania zasad czysto intelektualnie

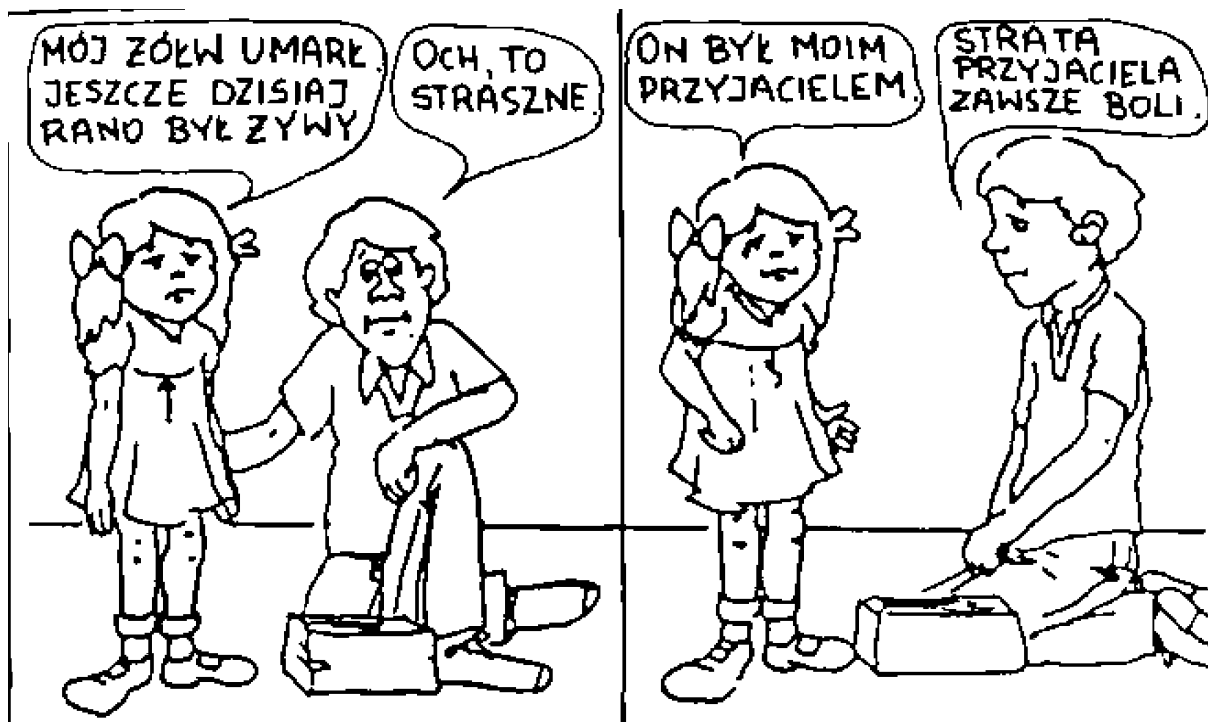
6.

A zatem:

A zatem

Zapamiętaj

- rodzice zwykle nie rozmawiają w ten sposób, ponieważ boją się, że rozmawiając z dzieckiem o jego odczuciach, mogą jeszcze pogorszyć sprawę.
- prawda jest wręcz przeciwna.
- dziecko, słysząc słowa o tym, czego doświadczyło, jest w pełni zadowolone, bo może wyrazić swoje głębokie przeżycie.

Podsumowanie

„Tak naprawdę dzieci wystarczy słuchać! Cierpliwie i okazując zainteresowanie. Inaczej nigdy nie będziemy wiedzieli:

- Jakie są marzenia naszego dziecka?
- Co lubi, jakie ma hobby i co je interesuje?
- Jak się mają jego sprawy osobiste?
- Kto jest najlepszym kolegą, przyjacielem?
- A może czuje się samotne i nieszczęśliwe?
- Dlaczego ma zły humor?
- Lub wręcz przeciwnie – dlaczego skacze pod niebo?

Jeśli chcesz poprawić relacje ze swoim dzieckiem i popnać jego świat podaruj mu to, co jest najcenniejsze: swój czas, uwagę i miłość.” Taraszkiewicz M., Redlisiak G., Bednarkowa W., Taraszkiewicz Z., Jak wspierać dziecko w nauce?

Bibliografia

FABER A., MAZLICH E., Jak mówić, aby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły Poznań 2001

M., Redlisiak G., Bednarkowa W., Taraszkiewicz Z., Jak wspierać dziecko w nauce?

Gordon T., Wychowanie bez porażek, Warszawa 1991

Gordon T., Wychowanie bez porażek w praktyce. Jak rozwiązywać konflikty z dziećmi

http://chomikuj.pl/pati8700/eBooki/Pedagogika+I+Rok+Studi*c3*b3w/Teoretyczne+podstawy+wychowania/Thomas+Gordon+-+Wychowanie+bez+pora*c5*bcek,167572652.pdf

Podstawy dobrej komunikacji nauczyciel – uczeń. Internetowe Centrum

Portal Scholaris scholaris.edu.pl/cms/index.php/news/show_art?id=6179&cat... - Kopia

www.mietne.edu.pl/index.php?option=com_content&view...

www.profesor.pl/mat/n13/pokaz_material_tmp.php?plik...

www.gimnazjum2rumia.megahost.pl/publikacje/komunikacja.doc

Spotkanie z rodzicami nie musi być nudne – wywiadówka inaczej

Materiały dydaktyczne dla uczestników

W kształtowaniu nowoczesnego oblicza szkoły duże znaczenie przypisuje się autentycznej współpracy rodziców z nauczycielami.

Współpraca ta przybiera różne formy, ale najpowszechniejszą z nich jest w dalszym ciągu wywiadówka, czyli spotkanie rodziców z wychowawcą organizowane kilka razy w ciągu roku szkolnego. Rodzice mają prawo i pierwszeństwo do wychowywania swoich dzieci. Zobowiązania w zakresie spraw dotyczących udziału rodziców w życiu szkoły zostały wyrażone w aktach prawnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz dokumentach międzynarodowych i stanowią one podstawę do współpracy rodziców i nauczycieli w trosce o wspólne dobro, jakim jest edukacja i wychowanie dzieci i młodzieży.

Ustawa o systemie oświaty (z dnia 7 września 1991 r.)

Art. 1

System oświaty zapewnia w szczególności:

- wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny.

Art. 18

Rodzice dziecka podlegającego obowiązkowi szkolnemu są obowiązani do:

- 1) dopełnienia czynności związanych ze zgłoszeniem dziecka do szkoły,
- 2) zapewnienia regularnego uczęszczania dziecka na zajęcia szkolne,
- 3) zapewnienia dziecku warunków umożliwiających przygotowywanie się do zajęć szkolnych.

Ustawa o systemie oświaty daje rodzicom prawo do udziału przedstawiciela rodziców w komisji konkursowej wybierającej dyrektora szkoły (art. 36 a ust. 5, pkt. 2), posiadania swoich przedstawicieli w krajowej, wojewódzkiej i lokalnych radach oświatowych (art. 45 – 49), wyboru swoich przedstawicieli do składu rady szkoły (art. 51).

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Sportu z dnia 7 września 2004 r. daje rodzicom prawo do:

- informacji o postępach, trudnościach w nauce oraz specjalnych uzdolnieniach ucznia,
- informacji o przewidywanych semestralnych i rocznych ocenach klasyfikacyjnych z przedmiotów i z zachowania,
- obecności rodziców (w charakterze obserwatorów) na egzaminie klasyfikacyjnym z przyczyn negatywnej oceny z przedmiotu uzyskanej w toku nauki.

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA przyjęta przez ONZ dnia 20 listopada 1989 r. ratyfikowana 30 września 1991 r.

Art. 18

1. Państwa – Strony podejmą wszelkie możliwe starania dla pełnego uznania zasady, że oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka.
2. W celu zagwarantowania i popierania praw zawartych w niniejszej konwencji Państwa – Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom (...) oraz zapewnią rozwój instytucji zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.

Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców

Rodzice mają prawo wpływać na politykę oświatową realizowaną w szkołach ich dzieci.

Rodzice mają obowiązek osobiście włączać się w życie szkół ich dzieci i stanowić istotną część społeczności lokalnej.

Rodzice i ich stowarzyszenia mają prawo wydawania opinii i przeprowadzania konsultacji z władzami odpowiedzialnymi za edukację (...). Rodzice mają obowiązek tworzyć demokratyczne, reprezentatywne organizacje na wszystkich poziomach. Będą one reprezentowały rodziców i ich interesy.

(...) Rodzice mają obowiązek poświęcać swój czas i uwagę swoim dzieciom i ich szkołom tak, aby wzmocnić ich wysiłki skierowane na osiągnięcie określonych celów nauczania.

Rodzice mają prawo żądać od odpowiedzialnych władz publicznych wysokiej jakości usługi edukacyjnej. Rodzice mają obowiązek poznać siebie nawzajem, współpracować ze sobą i doskonalić swoje umiejętności „pierwszych nauczycieli” i partnerów w kontakcie: szkoła – dom.

(Źródło: www.vulcan.edu.pl/rodzice/)

Pozyskanie rodziców do współpracy jest dla szkoły jedyną możliwością na osiągnięcie wysokich wyników dydaktycznych, na skuteczne oddziaływania wychowawcze, na przeciwstawianie się zjawisku rozprzestrzeniania się agresji w otaczającej rzeczywistości, na promowaniu społecznie pożądanym wzorców zachowań.(Wojtyśko L. Rodzice w szkole – projekt współpracy. „Dyrektor szkoły”, nr 3/2008, s. 43).

W szkole jest bardzo wiele miejsca dla współpracy z rodzicami. Jednak, aby dochodziło do tej współpracy, rodzice muszą dobrze się czuć w tej szkole, muszą znaleźć w niej swoje miejsce, muszą być traktowani jak partnerzy. Aby takie współdziałania były w ogóle możliwe, muszą być przestrzegane określone zasady współpracy:

- zasada pozytywnej motywacji, gdyż nieodzownym warunkiem skutecznego współdziałania wychowawcy i rodziców jest dobrowolny i chętny w nim udział;
- zasada partnerstwa – postulująca równorzędne prawa i obowiązki wychowawcy i rodziców, aby żadna ze stron nie czuła się mniej wartościowa od drugiej;
- zasada wielostronnego przepływu informacji – zakładająca konieczność uruchomienia różnych źródeł porozumienia między nauczycielem a rodzicami (wielokierunkową wymianę opinii zarówno między nauczycielami a rodzicami, jak i samymi nauczycielami i samymi rodzicami);
- zasada jedności oddziaływań – przypominająca o konieczności realizowania przez szkołę i rodzinę zgodnych ze sobą celów wychowania;
- zasada aktywnej i systematycznej współpracy – uwytatniająca potrzebę czynnego i stałego zaangażowania wychowawcy klasy i rodziców w wykonywaniu poszczególnych działań w ramach współpracy nie wykluczającą jednak różnego stopnia zaangażowania i systematyczności partnerów współdziałania. (J. Dobrzyńska, miesięcznik „Wychowawca”, 9/2001).

Współpraca szkoły z rodzicami przybiera różne formy. Najogólniej można je podzielić na:

- zbiorowe,
- indywidualne.

Wśród form zbiorowych wyróżnia się:

- spotkania robocze zwane często zebraniem rodziców lub wywiadówkami, należą do tradycyjnych form współdziałania szkoły i domu. Organizowane są zazwyczaj dla rodziców uczniów jednej klasy i odbywają się nie częściej niż 4-6 razy w ciągu roku szkolnego, a na celu mają omówienie różnych spraw organizacyjnych klasy, osiągnięć szkolnych uczniów; zapoznanie rodziców z treściami programu nauczania oraz metodami jego realizacji; informowanie rodziców o sprawach wychowawczych klasy.
- spotkania towarzyskie – organizowane przez wychowawcę klasy, są niezbędnym uzupełnieniem spotkań o charakterze roboczym. Umożliwiają rodzicom przekonanie się, iż życie w szkole wcale nie jest monotonne i nie sprowadza się wyłącznie do nauki czy też do wyścigów w zdobywaniu coraz lepszych ocen. Dla wielu rodziców to jeszcze jedna okazja do lepszego poznania swych dzieci i panującej w szkole atmosfery. Należycie zorganizowane spotkania mogą być również niewątpliwym momentem relaksu, dostarczającym niemało przeżyć i wzruszeń emocjonalnych
- spotkania z ekspertem, odbywające się z udziałem specjalnie zaproszonej na nie osoby udzielającej rodzicom pomocy w sprawach wykraczających poza kompetencje zawodowe wychowawcy klasy, przybierające często formę:
- spotkań dotyczących trudności wychowawczych, w których mogą brać udział rodzice wszystkich uczniów danej klasy lub kilku klas (mogą oni przedstawiać swoje problemy lub zadawać pytania ekspertowi);
- spotkań poświęconych pedagogizacji rodziców, które mają miejsce na ogół w ramach spotkań ogólnoszkolnych, a ich przebieg może przybrać charakter prelekcji bądź konferencji (w roli prelegenta mogą wystąpić np. psychologowie, pedagodzy, sędziowie dla nieletnich, lekarze i in.).

Kontakty indywidualne „w oczy” stanowią dużą pomoc w ustaleniu właściwego postępowania z danym uczniem i unikaniu błędów, na jakie są narażeni w swojej pracy zarówno nauczyciele, jak i rodzice. Zalicza się do nich:

- konsultacje pedagogiczne, mające na celu wspólne poszukiwanie rozwiązań trudnych sytuacji, jakie niejednokrotnie zdarzają się w procesie wychowania i uczenia się przez nauczycieli i rodziców. Konsultacje pedagogiczne to w gruncie rzeczy nic innego, jak prowadzenie rozmów na temat wychowania i uczenia się.
- kontakty korespondencyjne, polegające na pisemnym porozumiewaniu się i są interesującym rodzajem indywidualnych form współdziałania nauczycieli i rodziców. Nie zawsze bowiem istnieją realne możliwości kontaktów bezpośrednich

Nauczyciele i rodzice wydają się być naturalnymi sojusznikami, partnerami, dzielącymi wspólne doświadczenie i połączonymi wspólnym celem, jaki stanowi dobro dziecka, a bardziej szczegółowo – jego edukacyjny i życiowy sukces (M. Mentel: *Rodzice i nauczyciele jako sprzymierzeńcy*. Gdańsk 2007).

Podstawową formą współpracy szkoły z rodzicami są zebrania klasowe. Potwierdziły to badania przeprowadzone przez Kuratorium Oświaty w Katowicach w 2008 r. przeprowadziło ankietę na temat działalności Rad Rodziców w placówkach oświatowych oraz współpracy rodziców z przedszkolem/szkołą.

Refleksje po przeprowadzonych badaniach:

- Rodzice mają poczucie, że ich głos liczy się w szkole.
- Współpraca rodziców ze szkołą dokonuje się głównie w formie zebrań klasowych, kontaktów indywidualnych, dodatkowo w przedszkolach poprzez zajęcia otwarte dla rodziców, a w gimnazjach dotyczy rozwiązywania indywidualnych problemów z nauka własnego dziecka.
- W szkołach działają rady rodziców, ale ich wybór nie zawsze jest demokratyczny.
- Szkołę tworzą nie mury, lecz żywi ludzie: nauczyciele, uczniowie i rodzice.
- Wspólnym celem tej współpracy jest wspieranie rozwoju dziecka.
- Postawa dorosłych wokół dziecka /ucznia powinna być jednolita, spójna
- Pozytywna postawa rodziców wobec szkoły wywiera wpływ na zadowolenie ze szkoły, adaptację szkolną dziecka, motywację do nauki i osiągnięcia w nauce dzieci. Inicjatorem tej współpracy jest szkoła, a odpowiedzialność za budowanie dobrych relacji spoczywa na profesjonalistach na szkole i nauczycielach. Im więcej rodzice mają pola do działania w szkole tym współpraca układa się pomyślniej.

Powiedzieliśmy, że podstawą formą tej współpracy są zebrania klasowe. Aby właściwie pełniły swoją rolę muszą być profesjonalnie przygotowane.

Zebrania klasowe/wywiady powinny stawać się coraz bardziej aktywnymi próbami zaangażowania rodziców w życie szkoły i przekonania ich, że jedynie wspólne działanie domu i szkoły może okazać się skuteczne w procesie kształcenia i wychowania.

Dobrze jest mieć koncepcję wspólnej całorocznej lub nawet kilkuletniej pracy z rodzicami, przy jednoczesnym otwarciu na aktualne potrzeby rodziców. Uda nam się to na pewno, jeśli zintegrujemy naszych rodziców, jeśli pomożemy im poznać się wzajemnie, jeśli podczas spotkań będziemy stosować metody aktywizujące.

Jak więc przygotować spotkanie z rodzicami, aby było atrakcyjne, skuteczne, udane?

Warunkiem niezbędnym będzie dobre zaplanowanie i przygotowanie każdego spotkania. Katarzyna Koletyńska, Halina Sitko w publikacji pt. *Spotkania z rodzicami – inaczej, ciekawiej, skuteczniej* uważają, że dobrze przygotowane spotkanie z rodzicami obejmować powinno 4 obszary (etapy).

Przygotowując każde zebranie z udziałem rodziców należy:

I. Zaplanować spotkanie.

- Opracować program/temat, cel spotkania.
- Ustalić czas, termin i miejsce.
- Pisemnie zawiadomić rodziców o spotkaniu (nawet, jeśli terminy spotkań są stałe).
- Przygotować salę, w której spotkanie odbędzie się.
- Przygotować scenariusz spotkania tak, by umożliwił realizację celu, przewidywał czas na pytania rodziców a nawet dyskusję oraz sprawy bieżące.

II. Przygotować i zorganizować spotkanie.

- Przygotować pisemne zaproszenia dla rodziców i przekazać je na około 2 tygodnie przed spotkaniem.
- Przypomnieć rodzicom o zebraniu na dwa, trzy dni przed jego terminem (za pośrednictwem dzieci).
- Starannie merytorycznie przygotować się do spotkania.
- Przygotować materiały (kartki z ocenami, materiały edukacyjne).
- Przygotować salę, w której odbędzie się spotkanie.

III Przeprowadzić spotkanie.

- Traktujemy każde spotkanie jako wizytę dwóch partnerskich stron zainteresowanych osiągnięciem tego samego celu.
- Idealny wychowawca przygotowuje jak najwięcej informacji na piśmie. Na pierwszym spotkaniu w roku szkolnym rodzice powinni otrzymać wydrukowane plany lekcji, zestawienie nauczycieli uczących w klasie, kalendarium roku szkolnego, planowane imprezy szkolne i wycieczki. Tak przygotowane zebranie byłoby krótsze, a rodzice dokładniej wiedzieliby, po co wzywa się ich do szkoły. Na pierwszym spotkaniu nauczyciel wita rodziców uśmiechem i wyciąga w geście na powitanie rękę. Rodziców wita w drzwiach wyznaczonego miejsca na zebranie.
- Wychowawca na zebranie przychodzi jako pierwszy, a nie ostatni. Kilku minutowe spóźnienie oznacza brak szacunku, a to może być pierwszym sygnałem ostrzegawczym w nieprawidłowej drodze budowania wzajemnej sympatii i współpracy.
- Powinien być także pierwszy w klasie po to, aby przygotować odpowiednio pomieszczenie. Zwykle rodzice siadają w ławkach jak uczniowie, ale to nie sprzyja właściwej komunikacji między wychowawcą a rodzicami, gdyż ci, którzy siedzą w dalszej części klasy są poza zasięgiem wzroku lub widziane są tylko plecy - ci, którzy siedzą przed nimi.
- Dobrym sposobem na stworzenie właściwego układu jest ustawić krzesła lub stoliki w okrąg lub tzw. podkowę.
- Starajmy się stworzyć przyjazny i naturalny klimat, utrzymujmy miły wyraz twarzy, otwartą postawę ciała oraz ciepłą modulację głosu – aprobata i sympatia dla naszych rozmówców zawsze działa stymulująco.
- Przekazujemy informacje w sposób klarowny, jasny i zwięzły. Spotkanie powinno mieć swoją dynamikę.
- Rozpocznijmy spotkania informacjami o osiągnięciach klasy, sukcesach poszczególnych uczniów
- Na każdym spotkaniu, nawet, kiedy musimy przekazać informację trudną, kłopotliwą, która wzbudza niezadowolenie, niepokój, starajmy się być rzeczowi, obiektywni, spokojni, nie okazujemy złych emocji.
- Zawsze uważnie słuchajmy, co mają nam do powiedzenia rodzice naszych uczniów.
- Kontrolujmy przebieg dyskusji.
- Ważnym elementem powinna stać się rezygnacja z anonimowości rodziców. Nauczyciel może poprosić ich o przedstawienia się, oczywiście wcześniej sam się przedstawia.
- Można przed zebraniem poczęstować rodziców kawą, wodą mineralną, czy ciasteczkami. Jest to bardzo przyjemny gest, zwłaszcza, że dużo rodziców przychodzi na wywiadówki bezpośrednio po pracy.
- Należy się również zająć okryciem wierzchnim rodziców. Najważniejsze staje się także nieobwinianie rodziców za nieobecność innych.
- Kiedy wszystkie te sprawy zostaną już zrealizowane należy przejść do przedstawienia i omówienia programu zebrania. Rodzice powinni dowiedzieć się, czym będzie mowa, ile zebranie będzie trwało, kiedy będą mogli zabierać głos w ważnych sprawach.

Zasady dobrego kontaktu:

- Pamiętaj o odpowiednim powitaniu i uśmiechu.
- Bądź punktualny.
- Przygotuj program i staraj się trzymać dyscyplinę czasową.
- Odpowiednio zaaranżuj przestrzeń.

- Stwarzaj sytuacje, w których rodzice będą mieli możliwość wzajemnego poznania się.
- Podziękuj za obecność.

Jak rozmawiać z rodzicami?

- Staraj się poznać rodziców.
- Nie przemawiaj tonem mentorskim.
- Mówiąc o dziecku, skup się na pozytywach.
- Wyjaśnij rodzicom, jak mogą się przyczynić do sukcesu dziecka.
- Pozwól się wypowiedzieć rodzicom – uważnie ich wysłuchaj.
- Umów się na następne spotkanie.

Opracowano na podstawie: I. Grochulska: *Jak prowadzić szkolne zebrania. Biuletyn Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr1 w Wągrowcu, Nr 3 wrzesień 2006*

M. Babiuch w książce pt. *Jak współpracować z rodzicami trudnych uczniów* przedstawiła następujące postulaty prowadzenia spotkań z rodzicami:

1. Ustal stałe terminy wywiadówek dzięki temu rodzicom będzie łatwiej dostosować swoje plany zajęć i regularnie uczestniczyć w zebraniach.
2. Poinformuj wcześniej rodziców o programie oraz orientacyjnym czasie trwania zebrania.
3. Po każdym zebraniu zarezerwuj trochę czasu na krótkie rozmowy indywidualne.
 - Przed każdą wywiadówką przygotuj z uczniami jakąś formę prezentacji osiągnięć wszystkich dzieci. Mogą to być wystawki prac wykonanych w ramach jednego bądź kilku przedmiotów. Dzięki temu rodzice będą lepiej zorientowani w tym, czym dzieci zajmują się w czasie zajęć szkolnych.
 - Na zebraniu poruszaj tylko problemy dotyczące całej grupy uczniów. O trudnościach poszczególnych uczniów czy kłopotach z niektórymi dziećmi porozmawiaj z rodzicami na osobności.
 - Jeśli chcesz pochwalić uczniów, to powiedz coś dobrego o każdym z nich. Pominiecie jakiegoś dziecka w pochwałach może być dla rodziców prawie tak samo przykre, jak zgłaszanie uwag krytycznych pod jego adresem.
 - Zachęcaj rodziców do zadawania pytań, wypowiedzania swoich opinii, zgłaszania pomysłów.

Ewaluacja, czyli podsumowanie spotkania

Na zakończenie zebrania można rozdać rodzicom anonimową ankietę lub zapytać o ich odczucia związane z udziałem w spotkaniu, co pozwoli wyciągnąć wnioski na przyszłość.

Trudną do realizacji są spotkania indywidualne, które są najczęstszą obok wywiadówek formą współpracy z rodzicami. Rozmowa z rodzicem pozwala lepiej poznać ucznia, jego sytuację rodzinną, warunki, w jakich się uczy i wychowuje. Łatwiej wówczas rozpoznać przyczyny niepowodzeń i sukcesów, przez co można szybciej dochodzić do wspólnych ustaleń i diagnoz. Również przy ich organizowaniu obowiązują podobne zasady jak podczas spotkań z grupą rodziców. Powinniśmy zatem:

Właściwie zaaranżować spotkanie.

- Zaprosić lub powiadomić rodziców o chęci lub potrzebie takiego spotkania.
- Określić cel rozmowy, ustalić termin dogodny dla obu stron.

Starannie merytorycznie przygotować się do spotkania.

- Przygotowując się do rozmowy z rodzicem, należy zebrać dodatkowe informacje o uczniu od innych nauczycieli, pedagoga szkolnego, przejrzeć dokumentację szkolną i porozmawiać z uczniem.

- Przemysśleć przyczyny trudności i zastanowić się nad sposobem przekazania informacji rodzicom w taki sposób, by ich nie zrazić, nie zniechęcić, ale też nie dopuścić do zlekceważenia problemu.

Zadbać o odpowiednie miejsce spotkania zapewniające spokój dla obu rozmówców. Stworzyć odpowiednie warunki do rozmowy.

Bardzo ważne jest niewerbalne sygnalizowanie przychylności i życzliwości wobec rodziców. Zanim poruszymy właściwy temat rozmowy, warto powiedzieć coś, co rozluźni atmosferę, o ile wyczuwamy zdenerwowanie rodziców.

Niezwykle ważne jest, by omawiając problemy dziecka, skoncentrować się na opisie konkretnych zachowań. Staramy się zachęcić rodziców do zastanowienia się nad tym, jak funkcjonuje ich dziecko, jakie są jego mocne, a jakie słabe strony, które jego zachowania należy wzmacniać.

Prowadząc rozmowę, nauczyciel powinien nie tylko mówić, ale i słuchać tego, co mają do powiedzenia rodzice. Powinien umiejętnie zadawać pytania, unikać kategoriycznych ocen, pouczeń, moralizowania czy też podkreślania swojego autorytetu lub kompetencji.

Nauczyciel posiada umiejętność pozyskiwania rodziny do współpracy.

Na pewno przygotowanie atrakcyjnej wywiadówki wiąże się z dużym wysiłkiem i trudem, ale naprawdę warto poświęcić trochę czasu i sił, gdyż jak najlepsza współpraca rodziców z nauczycielem leży w interesie dziecka.

Wychowawca, który chce skutecznie realizować założenia reformy i efektywnie towarzyszyć uczniom w ich rozwoju, musi pozyskać sobie rodziców.

Bez współpracy z rodzicami nie będzie miał wpływu na rozwój osobowości i psychiki ucznia.

Rodzice są koniecznym filarem, od którego zależy sprawne funkcjonowanie szkoły.

Pozyskanie sobie rodziców, nawet, jeśli wymagałoby to długiego czasu i zabiegów, jest jedyną możliwością na skuteczne oddziaływania wychowawcze na terenie szkoły.

Chciałabym polecić książki, które mogą zainspirować do prowadzenia ciekawej wywiadówki: *Jak uatrakcyjnić tradycyjne wywiadówki* A. Nowak, *Wywiadówka inaczej* wydane przez MEN 2007 oraz *Spotkania z rodzicami* pod redakcją A. Słowik, Kielce 2005. Znajdziemy tam sporo dobrych pomysłów na ciekawe zebrania z rodzicami. Należy zrobić wszystko, aby uczynić z rodziców sojuszników, by udowodnić im, że chcemy dla ich dziecka tego samego co oni, że wymagać trzeba najpierw od siebie, a dopiero potem od innych.

Uatrakcyjnienie zebrań rodzicielskich poprzez zabawy psychologiczne, pracę w grupach, ogólnie mówiąc poprzez aktywne metody pracy niesie ze sobą wiele dobrego. Rodzice przestają bać się przychodzić do szkoły. Zaczynają wierzyć, że można coś zmienić, że można się jeszcze czegoś nauczyć, że nie tylko oni mają problemy wychowawcze ze swoimi dziećmi, że nie ma sytuacji bez wyjścia. Grupa staje się bardziej zintegrowana, buduje się wzajemne zaufanie. Można wtedy naprawdę wiele zrobić.

Recepta na dobrą współpracę z rodzicami

- Poznaj dziecko i jego środowisko rodzinne.
- Zapoznaj rodziców z prawami ich dzieci.
- Precyzyjnie formułuj myśli.
- Przemysśl formę i treść rozmowy, dobierając odpowiedni czas i miejsce.
- Chcąc przekazać złe wiadomości o dziecku, zacznij od wyszukania pozytywnych jego cech.
- Wszelkie wiadomości przekazuj w sposób spokojny, zrozumiały dla rodziców.
- Nie myśl, że zawsze masz rację i, że wszystko wiesz.

- Mów głośno i stanowczo o swoich wymaganiach, oczekiwaniach, życzeniach, aby były one znane i zrozumiałe dla rodziców.
- Nie trzymaj się kurczowo utartych schematów. Bądź elastyczny, otwarty na zmiany i ciekawe propozycje.
- Uważnie obserwuj, słuchaj, odczuwaj, poszukuj.
- W przypadku krytyki ze strony rodziców nie obrażaj się. Przemyśl, spokojnie przeanalizuj zarzuty.
- Na bieżąco monitoruj postępy dzieci, aby rodzic mógł być informowany o postępach i problemach dziecka.
- Nigdy nie zostawiaj rodzica z problemem – zawsze oferuj pomoc, pokazując sposoby radzenia sobie z problemem.
- Pamiętaj, że dystans między nauczycielem i rodzicem można zmniejszyć. Co prawda wymaga to wiele trudu, ale pamiętaj, że zyskują tu przede wszystkim dzieci!

Bibliografia

- Bober E.: *Jak nauczyciel powinien rozmawiać z rodzicami, żeby rodzice chcieli z nim rozmawiać*. „Nowa Szkoła” 2002, nr 10, s. 20 – 23.
- Bogucka K.: *Jak polubić zebrania*. „Gazeta Szkolna” 2001, nr 9, s. 17.
- Budnicka K.: *Jak prowadzić szkolne zebrania?* „Gazeta Szkolna” 1999, nr 1, s. 20.
- Dawlud W.: *Atrakcyjna wywiadówka*. „Nowe w Szkole” 2001, nr 5, s. 25 – 26.
- Drywalewska-Biesiada T.: *Metody aktywizujące na zebraniach z rodzicami*. „Wychowawca” 2005 nr 9, s. 16 – 17.
- Gawron U.: *Nie wywiadówki, a spotkania*. „Nowa Szkoła” 2003, nr 10, s. 18 – 21.
- Jagiela J.: *Nauczyciele i rodzice, czyli gracze i przegrani*. „Psychologia w Szkole” 2005, nr 4, s. 29 – 38.
- Jurkiewicz E.: *Na przykładzie wywiadówki: rodzice chcą więcej znaczyć w życiu szkoły*. „Gazeta Szkolna” 2005, nr 39, s. 8 – 9.
- Christopher C. J.: *Nauczyciel – rodzic*. GWP, Gdańsk 2004.
- *Efektywna współpraca nauczycieli i rodziców*. Pod red. G. Koźmińskiego. Pracownia Wydawniczo-Edukacyjna K&K, Złotów 2002.
- Fechner-Sędzicka I., Lachowska-Żarska E.: *Nauczyciele – rodzicom. Cz. II: Spotkania z rodzicami prowadzone metodą warsztatową w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych*. „Bea-Bleja”, Toruń 2003.
- Grochulska I.: *Jak prowadzić szkolne zebrania. Biuletyn Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr1 w Wągrowcu, Nr 3 wrzesień 2006*
- Hamer H.: *Rozwój umiejętności społecznych. Jak skuteczniej dyskutować i współpracować: przewodnik dla nauczycieli*. Wydaw. „Veda”, Warszawa 1999.
- Jankowski D.: *Szkoła, środowisko, współdziałanie*. Wydaw. „Adam Marszałek”, Toruń 2001.
- Mendel M.: *Rodzice i szkoła: jak współuczestniczyć w edukacji dzieci?* Wydaw. „Adam Marszałek”, Toruń 2000
- Nowak A.: *Spotkania z rodzicami. Jak uatrakcyjnić tradycyjną wywiadówkę*. Oficyna Wydawnicza „G&P”, Poznań 2000.
- *Wywiadówka inaczej. Szkoła podstawowa*. MEN, Warszawa 2007.
- *Wywiadówka inaczej. Gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne*. MEN, Warszawa 2007.

Przykładowe scenariusze spotkań z rodzicami - autorka Agnieszka Masłyk

www.ko.rzeszow.pl/zalaczniki/dokumenty/1304200723.doc

I Scenariusz zebrania rodziców uczniów I i II klasy szkoły gimnazjalnej

Temat zebrania: *Ja, moje dziecko i zagrożenia* – pierwsze spotkanie z rodzicami.

Czas zebrania: 30 min

Cele:

- poznanie i integracja zespołu rodziców,
- określenie celów i zasad współpracy rodzice – wychowawca,
- zdobycie zaufania rodziców, jako warunek pomyślnie układającej się współpracy,
- zachęcanie rodziców do ściślejszej współpracy ze szkołą,
- rozbudzanie potrzeby dyskusji nad wybranymi zagadnieniami dzielenia się doświadczeniami i wiedzą,
- przedstawienie zagrożeń, na jakie narażone są dzieci i młodzież (m.in. alkohol, narkotyki, papierosy, przemoc etc.),
- przedstawienie rodzicom „Apelu Twojego Dziecka” w celu zrozumienia istoty wychowania własnego dziecka.

Metody i techniki: metoda integracyjna, „burza mózgów”, metoda plakatu.

Formy pracy: rozmowa kierowana, praca zbiorowa, praca w grupach, praca indywidualna.

Materialy:

- plakaty,
- emblematy z imionami rodziców,
- różnokolorowe kartki,
- pisaki,
- test „Co wiem o swoim dziecku?”,
- artykuł „Apel Twojego Dziecka”.

Przebieg spotkania

Powitania i przedstawienie się wychowawcy.

Powitanie w kręgu – przypięcie karteczek z imionami, zabawa integracyjna: „Mam na imię... Jestem mamą (tata)...” Każdy z uczestników zebrania krótko się wita i kończy zdanie: „Chciałabym, aby moja córka (mój syn), będąc uczennicą (uczniem) tej klasy...”.

Wypowiedzi pisemne rodziców: „Co wiem o swoim dziecku” (załącznik nr 1).

Podział rodziców na 4 grupy poprzez losowanie karteczek w czterech kolorach oraz rozdanie pustych arkuszy dużego papieru.

Określenie celów i zasad współpracy rodzice nauczyciele; wykonanie plakatów na określone tematy:

- a) Po co szkole współpraca z rodzicami?
- b) Po co rodzicom współpraca ze szkołą?
- c) Po co uczniom współpraca nauczycieli i rodziców?
- d) Kiedy współpraca nauczyciela z rodzicami może się udać (sytuacje, warunki, zachowania sprzyjające współpracy)?

Prezentacja wyników pracy, dyskusja.

Wspólne opracowanie planu współpracy rodziców i wychowawcy – „Burza mózgów”.

Wprowadzenie do problematyki zagrożeń, jakie czyhają na dzieci i młodzież we współczesnym świecie. Rozpoczęcie od wyliczenia przez rodziców obiektów, od których człowiek może uzależnić się „burza mózgów”:

- alkohol
- narkotyki

- papierosy
- hazard
- komputer
- praca
- telewizja
- picie kawy
- jedzenie
- moda
- zdobywanie i wydawanie pieniędzy
- robienie kariery
- robienie zakupów
- leki
- słodycze
- inne

Omówienie zagrożeń, jakie mogą spotkać nasze dziecko:

- D. alkohol
- E. narkotyki
- F. papierosy
- G. przemoc
- H. komputer
- I. telewizja

Przedstawienie rodzicom „Apelu Twojego Dziecka” – zał. nr 2 w celu zrozumienia istoty wychowania własnego dziecka.

Zasygnalizowanie rodzicom kontynuacji zagadnienia podczas kolejnych spotkań.

Oceń moje zajęcia – ewaluacja.

- Co Państwu podobało się w zajęciach? Proszę wymienić.
- Co Państwo spakowalibyście do walizki, aby wynieść z dzisiejszego spotkania do pracy z własnym dzieckiem?
- Czego Państwu brakowało w zajęciach bądź nie podobało się i wyrzucilibyście do kosza? Proszę wymienić.

Ustalenie terminu kolejnego spotkania.

Zakończenie zebrania – pożegnanie z rodzicami.

Opracowała: Agnieszka Masłyk – pedagog szkolny
Gimnazjum w Jasienicy Rosielnej

Apel twojego dziecka

- Nie psuj mnie, dając mi wszystko, czego zapagnę. Przecież niektórymi prośbami wystawiam Cię jedynie na próbę.
- Nie obawiaj się czasem wobec mnie postępować twardo i zdecydowanie. Tego potrzebuję, bo to daje mi poczucie bezpieczeństwa.
- Nie pozwól mi ukształtować złych nawyków. Ufam, że to Ty pomożesz mi zwalczyć je w zarodku.
- Nie zachowuj się tak, abym czuł się młodszym niż jestem. To sprawia, że postępuję głupio, chcąc być dorosłym.
- Nie karć mnie w obecności innych. Najbardziej skutkuje, gdy zwracasz mi uwagę w sposób spokojny i dyskretny.
- Nie ochraniaj mnie przed konsekwencjami mojego złego zachowania. Potrzebne mi są również bolesne doświadczenia.
- Nie przejmuj się zbyt, gdy mówię: „Nienawidzę Cię”. To nie Ciebie nienawidzę, lecz Twojej władzy nade mną.
- Nie doprowadzaj do tego, abym swoje pomyłki uważał za niewybaczalne grzechy. To niszczy moje poczucie wartości.
- Nie przejmuj się tak bardzo moimi małymi dolegliwościami. Czasami, to jedyny sposób, by zwrócić na siebie Twoją uwagę.
- Nie gderaj. W przeciwnym razie będę się przed tym bronił, udając głuchego.
- Nie składaj mi pochopnych obietnic. Czuję się bardzo zawiedziony, gdy ich potem nie dotrzymujesz.
- Nie zapominaj, że zawsze za wszelką cenę staram się wyrazić, co czuję. Dlatego niekiedy popełniam błędy.
- Nie przesadzaj z tą moją uczciwością. Czuję się przez to skrepowany i sprawia, że po prostu kłamię.
- Nie zmieniaj zasad postępowania ze względu na układy. To wywołuje we mnie zamęt i utratę wiary w siebie.
- Nie zbywaj mnie, gdy zadaję Ci pytania. W przeciwnym wypadku przestanę Cię pytać o cokolwiek, a odpowiedzi poszukam gdzie indziej.
- Nie mów mi, że mój strach i obawy są głupie czy bezpodstawne. One naprawdę są bardzo realne.
- Nigdy nie sugeruj, że to tylko Ty jesteś doskonały i nieomylny. Przeżywam szok, gdy widzę, że nie jesteś taki.
- Nigdy nie myśl, że usprawiedliwianie się przede mną i przeproszanie mnie jest poniżej Twojej godności. Twoje przyznanie się do winy budzi we mnie szacunek i serdeczność w stosunku do Ciebie.
- Nie zapominaj, że rosnę szybko. Zapewne trudno Ci dotrzymać mi kroku, ale proszę Cię, postaraj się.

Tekst anonimowy, opracowany przez psychologów w USA.
Artykuł był opublikowany w miesięczniku „Słowo Prawdy” 6/1997

II Scenariusz zebrania rodziców uczniów I i II klasy szkoły gimnazjalnej

Temat zebrania: *Niebezpieczeństwa czyhające na moje dziecko* – drugie spotkanie z rodzicami.

Czas zebrania: 30 min

Cele:

- uświadomienie rodzicom przyczyn sięgania przez młodzież po środki uzależniające,
- uświadomienie konieczności podjęcia profilaktyki domowej,
- uświadomienie rodzicom konieczności ścisłej współpracy ze szkołą,
- zapoznanie z podstawowymi pojęciami dotyczącymi uzależnienia,
- zapoznanie z narkotykami i ich nazewnictwem,
- podanie wskazówek, w jaki sposób postępować ze swoim dzieckiem,
- zapoznanie rodziców z przepisami prawnymi dotyczącymi posiadania narkotyków

Metody i techniki: mini-wykład, „burza mózgów”, metoda plakatu, pokaz.

Formy pracy: rozmowa kierowana, praca zbiorowa, praca w grupach, praca indywidualna.

Materiały:

- plakaty,
- emblematy z imionami rodziców,
- różnokolorowe kartki,
- pisaki,
- próbki z surowców spożywczych obrazujące przykładowe narkotyki.

Przebieg spotkania

Powitanie oraz przypięcie karteczek z imionami.

Zabawa „Niedokończone zdania”. Rozwieszamy trzy arkusze papieru, na których zapisane są trzy rozpoczęte zdania:

- Mam nadzieję, że dzisiejsze spotkanie
- W moim życiu najważniejsze jest
- Słowo, które kojarzy mi się z uzależnieniem

Rodzice podchodzą do każdego arkusza i wpisują dokończenie zdań. Następnie głośno odczytujemy, jeżeli rodzice chcą to omówimy skojarzenia.

Mini wykład – zdefiniowanie podstawowych pojęć (zał. 1).

- profilaktyka
- alkoholizm
- narkomania
- uzależnienie
- współuzależnienie
- wygląd narkotyków oraz nazewnictwo
- „Burza mózgów” – dzielę uczestników na dwie grupy:
- Przyczyny sięgania młodych ludzi po alkohol – I grupa
- Przyczyny sięgania młodych ludzi po narkotyki – II grupa

Wspólne ustalenie głównych powodów sięgania po środki psychoaktywne

Przedstawienie rodzicom informacji na temat „po czym można poznać, że dziecko bierze narkotyki?”:

- pogorszenie ocen w szkole,
- zaniedbanie w wyglądzie,

- szybka utrata wagi,
- zmienna aktywność – dziecko nie śpi w nocy, a rano nie można go dobudzić,
- zmiana przyjaciół,
- utrata zainteresowań,
- ginięcie różnych przedmiotów z domu,
- posiadanie różnych przedmiotów związanych z narkotykami (fifek, bibulek, małych folii aluminiowych),
- częste zmiany nastroju: depresje, wybuchy agresji,
- noszenie przy ubiorze emblematów narkotycznych na przykład liści marihuany.

„Burza mózgów” – Co bym zrobił/a, gdyby moje dziecko wróciło do domu pod wpływem środków psychoaktywnych / uzależniających?

Pomysły rodziców zapisuję na dużym arkuszu. Następnie prowadzimy dyskusję.

Podsumowuję pracę rodziców podając informację, że powody dla których dzieci sięgają po narkotyki – są to te same powody dla których sięgają po alkohol, a mianowicie:

- ciekawość i nuda,
- okres dojrzewania,
- brak akceptacji otoczenia,
- wpływ grupy rówieśniczej,
- ucieczka od problemów,
- przeciążenie nauką,
- niedostateczna wiedza o skutkach zażywania narkotyków,
- chęć odurzenia się,
- dzieci używają narkotyków, ponieważ narkotyków używają dorośli,
- „promocja” narkotyków w mediach (film, telewizja), muzyce itp.

Podanie rodzicom informacji, w jaki sposób należy pomagać dzieciom, żeby nie piły i nie używały narkotyków

- naucz się uważnie słuchać dziecka,
- pomóż dziecku wykształcić jasny system wartości,
- rozmawiaj z dzieckiem o alkoholu i narkotykach,
- ustal jasno zasady dotyczące alkoholu i narkotyków,
- bądź dobrym przykładem,
- zachęcaj dzieci do zajęć zdrowych i twórczych,
- pomóż dziecku radzić sobie z naciskiem kolegów – umiejętność odmawiania,
- porozmawiaj z rodzicami innych dzieci,
- przygotuj się do sytuacji, w której dziecko wróci do domu pod wpływem alkoholu lub narkotyków,
- zastanów się, dlaczego dziecko sięga po alkohol, bądź narkotyki; czy powody nie są związane z sytuacją w waszej rodzinie – jeśli tak, pomyśl, co można zmienić, działaj! – nie licz na to, że problem sam się rozwiąże, szukaj pomocy specjalistów,
- wspólnie ze specjalistą i z dzieckiem ustal reguły postępowania i konsekwentnie ich przestrzegaj,
- stosuj zasadę „ograniczonego zaufania” – staraj się zawsze wiedzieć, gdzie jest i co robi Twoje dziecko.

Podaję informację, gdzie szukać pomocy?

- W szkole – pedagog szkolny
- W poradni – psycholog zajmujący się uzależnieniami
- Bezpłatna linia POGOTOWIA MAKOWEGO: 0 8000 20 11

- Bezpłatna linia Stowarzyszenia KARAN: 0 800 120 289

Co powinien wiedzieć każdy rodzic?

- Posiadanie narkotyków w Polsce jest nielegalne, zagrożone grzywną i karą do 5 lat więzienia.
- Produkcja środków odurzających jest zagrożona grzywną i karą więzienia od 6 miesięcy do 10 lat.
- Za handel narkotykami grozi kara grzywny lub pozbawienia wolności od roku do 10 lat.
- Udzielanie środka odurzającego lub nakłanianie do zażycia jest karalne (do 5 lat więzienia).

Podstawa prawna: Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 24 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 75, poz. 465)

Oceń moje zajęcia – ewaluacja.

- Co Państwu podobało się w zajęciach? Proszę wymienić.
- Co Państwo spakowalibyście do walizki, aby wynieść z dzisiejszego spotkania do pracy z własnym dzieckiem?
- Czego Państwu brakowało w zajęciach bądź nie podobało się i wyrzucilibyście do kosza? Proszę wymienić.

Zakończenie zebrania – pożegnanie z rodzicami i zaproszenie na kolejne spotkanie.

Materialy:

Książeczki dla rodziców:

- Jak pomóc dziecku nie pić – Wydawnictwo PARPA
- Na pewno nie moje dziecko – Wydawnictwo PARPA

Literatura

1. Melibruda J.: *Tajemnice ETOH*
2. Pacewicz A.: *Jak pomóc dziecku nie pić*
3. Pasek M.: *Narkotyki i co dalej*
4. Pasek M.: *Narkotyki przy tablicy*
5. Pasek M.: *Narkotyki? Na pewno nie moje dziecko*
6. Sztander W.: *Pułapka*
7. Sztander W.: *Rodzina z problemem alkoholowym*
8. Sztander W.: *Dzieci w rodzinie z problemem alkoholowym*
9. Vogler R. E., Bartz W. R.: *Nastolatki i alkohol*
10. Wolniewicz-Grzelak B.: *Substancje uzależniające*
11. Woronowicz B. T.: *Alkoholizm jest chorobą*

Opracowała: Agnieszka Masłyk – pedagog szkolny
Gimnazjum w Jasienicy Rosielnej

III Scenariusz zebrania rodziców uczniów I i II klasy szkoły gimnazjalnej

Temat zebrania: *Przemoc rodzi przemoc. To ode mnie zależy przyszłość mojego dziecka – trzecie spotkanie z rodzicami.*

Czas zebrania: 30 min

Cele:

- uświadomienie rodzicom problemu, jakim staje się nasilające się wśród dzieci zjawisko przemocy,
- uświadomienie rodzicom, że dziecko od nich przyjmuje wzorce i opinie, że od nich zależy, jaki stosunek będzie miało do nauki, szkoły, rówieśników najbliższego i dalszego otoczenia i do samego siebie,
- wyjaśnienie pojęcia AGRESJA i PRZEMOC,
- przekazanie „recepty” na DOBREGO RODZICA.

Metody i techniki: „burza mózgów”, metoda plakatu.

Formy pracy: rozmowa kierowana, praca zbiorowa, praca w grupach, praca indywidualna.

Materiały:

- plakaty,
- emblematy z imionami rodziców,
- różnokolorowe kartki,
- pisaki,
- tekst „Jak wychować rasowych chuliganów”

Przebieg spotkania

Powitanie oraz przypięcie karteczek z imionami.

Przedstawienie tematu i celu spotkania.

Prawie każdy z nas słyszy codziennie słowo przemoc, agresja. Jednakże niewiele osób zastanawia się głębiej nad tym, czego te terminy dotyczą. Słysząc je na każdym kroku (w radiu, telewizji, w bliskim otoczeniu). Dopóki przemoc i agresja nie dotyczą nas samych, nie zwracamy na nią uwagi. Czy tak być powinno? Czy powinniśmy przechodzić obojętnie obok tego problemu?

Zabawa „Niedokończone zdania”:

Rozwieszamy dwa arkusze papieru, na których zapisane są dwa rozpoczęte zdania:

- Mam nadzieję, że dzisiejsze spotkanie
- Słowo, które kojarzy mi się z przemocą

Rodzice podchodzą do każdego arkusza i wpisują dokończenie zdań. Następnie głośno odczytujemy, jeżeli rodzice chcą to omówimy skojarzenia.

Czymże jest agresja i przemoc? Czy są to pojęcia tożsame? (zał. 1)

Podział rodziców na dwie grupy. Praca nad zagadnieniami:

- Jaki wpływ ma rodzina na wychowanie dziecka?
- Jaki wpływ ma szkoła na wychowanie dziecka?

Omówienie efektów pracy.

- Przejście do tekstu „Jak wychować rasowych chuliganów?” (zał. 1). – omówienie tekstu.

Czynniki sprzyjające powstawaniu agresji w szkole:

- Niepowodzenia w nauce.
- Brak akceptacji w grupie rówieśniczej.
- Brak akceptacji ze strony nauczyciela i pracowników szkoły.

- Przymus siedzenia w ławce.
- Brak możliwości indywidualnego traktowania ucznia w jego problemach szkolnych.
- Wywieranie presji przez uczniów starszych i odwrotnie.
- Zatłoczone korytarze, szatnie, duża liczebność klas.
- Chęć zwrócenia na siebie uwagi.
- Frustracje przyniesione z domu.
- Brak asertywności.
- Niezaspokojone podstawowe potrzeby dziecka (potrzeba miłości, akceptacji, potrzeba żywienia, potrzeby ekonomiczne).
- Brak tolerancji.
- Postawa nauczyciela budzi w dziecku negatywne emocje.
- Brak zrozumienia.
- Niska samoocena.
- Ograniczone możliwości realizacji zainteresowań i zamiłowań.
- Zbyt częste stosowanie zakazów i nakazów.
- Poczucie niesprawiedliwości.
- Wyścig szczurów – zła rywalizacja.
- Porównywanie dziecka do dziecka.
- Przymus odrabiania lekcji.
- Agresywne wzorce wynoszone z domu:
 - brak tolerancji szacunku dla cudzej pracy,
 - brak poszanowania godności ucznia i nauczyciela.
- Różnice w statusie materialnym rodzin dzieci.
- Negatywny wpływ mediów na zachowanie dzieci.
- Brak kontaktów rodziców ze szkołą, im starsza klasa, tym rzadsze.
- Brak umiejętnego komunikowania się między dziećmi.
- Negatywny wpływ nieformalnych grup rówieśniczych.
- Znieczulica społeczna wobec agresywnego zachowania starszych.
- Agresywne postawy rodziców wobec siebie i dzieci.
- Trudności w nauce: „Nie mogę dorównać innym...”
- Bezstresowe wychowanie (egoizm, egocentryzm).
- Nadopiekuńczość.
- Zaszufładkowanie (jak zwykle to TY, a to TY).
- Brak zainteresowania rodziców sprawami dzieci.
- Pracoholizm rodziców.
- Transformacje ustrojowe.
- ABC RODZICA – podanie wskazówek postępowania względem dziecka.
 - Znajdźmy czas na rozmowę z dzieckiem.
 - Nie wyrażajmy się lekceważąco o nauce, bo nasze dziecko jest wiernym słuchaczem i baczny obserwatorem.
 - Unikajmy okazywania dziecku współczucia z powodu „nadmiaru zajęć” doskonale sobie z tym poradzi.
 - Nie zwalniamy dziecka z obowiązków domowych, potrafi je pogodzić z obowiązkami szkolnymi.
 - Stwórzmy przyjemną atmosferę.
 - Pamiętajmy, że być serdecznym, nie znaczy być pobłażliwym.
 - Nie wyśmiewajmy słabych efektów pracy dziecka, nie porównujemy z innymi dziećmi i nie ośmieszajmy przed rówieśnikami.

- Oceń moje zajęcia – ewaluacja.
 - Co Państwu podobało się w zajęciach? Proszę wymienić.
 - Co Państwo spakowałibyście do walizki, aby wynieść z dzisiejszego spotkania do pracy z własnym dzieckiem?
 - Czego Państwu brakowało w zajęciach bądź nie podobało się i wyrzucilibyście do kosza? Proszę wymienić.
- Zakończenie zebrania – podziękowanie rodzicom za udział w zajęciach oraz pożegnanie z nimi.

Opracowała: Agnieszka Masłyk – pedagog szkolny
Gimnazjum w Jasienicy Rosielnej

www.ko.rzeszow.pl/zalaczniki/dokumenty/1304200722.doc

Przykładowe scenariusze spotkań z rodzicami

Scenariusz 1

Temat: *Rozpoczynamy naukę w szkole.*

Cele:

- zapoznanie rodziców z programem nauczania w klasie pierwszej, podręcznikiem i jego założeniami, systemie oceniania,
- uświadomienie rodzicom obowiązków wynikających z rozpoczęcia przez dziecko nauki w klasie pierwszej,
- budowanie właściwych relacji rodziców z nauczycielami i szkołą,
- włączenie rodziców w życie klasy i szkoły.

Materiały: karton z rysunkiem szkoły lub duży napis SZKOŁA, 4 – 5 połówek szarego papieru, flamastry.

Organizacja pracy: metoda warsztatowa.

Czas trwania: 60 min

I. Przygotowanie imiennych zaproszeń na pierwsze spotkanie klasowe.

Przykładowy tekst zaproszenia:

Szanowni Państwo

.....

Serdecznie zapraszam Państwa na spotkanie rodziców uczniów klasy , w dniu, o godz., w sali nr Przewidywany czas spotkania około 1 godziny.

Zaproszenie

Proponuję następujący porządek spotkania:

- Wzajemne poznanie się.
- Informacja o programie nauczania w klasie pierwszej, o podręcznikach, systemie oceniania, formach i metodach pracy z dziećmi siedmioletnimi.
- Zabawa dydaktyczna.
- Pytania i wnioski rodziców.

Liczę na Państwa przybycie.
Z poważaniem
Wychowawczyni klasy

II. Przebieg spotkania

Przywitanie się z rodzicami, przedstawienie się. Prośba o przedstawienie się rodziców w formie: Jestem mamą Kacpra. Jestem tatą Mateusza itd.

Ćwiczenie. Moje dziecko rozpoczyna naukę – czego oczekuję od szkoły, czego się obawiam. Nauczyciel kładzie w środku rysunek szkoły. Każdy z uczestników dzieli się doświadczeniami (spostrzeżeniami) związanymi ze szkołą. Po wypowiedziach refleksja – wrażenia pozytywne i negatywne.

Podział rodziców na 4 – 5 grup. Każda grupa kończy następujące zdania:

Grupa I – Moje dziecko idzie do szkoły. Obawiam się...

Grupa II – Moje dziecko idzie do szkoły. Oczekuję od niego...

Grupa III – Moje dziecko idzie do szkoły. Oczekuję od wychowawcy..

Grupa IV – Moje dziecko idzie do szkoły. Oczekuję od szkoły...

Grupa V – Moje dziecko idzie do szkoły. Postaram się ...

Omówienie treści uzupełnionych zdań. Informacje zdobyte podczas tego ćwiczenia posłużą do uzupełnienia planu wychowawczego klasy, organizacji pracy w nowym roku szkolnym.

Przedstawienie rodzicom głównych założeń programu wychowawczego szkoły.

Podstawowe założenia kształcenia zintegrowanego.

Prezentacja książek. Objasnienie formuły podręcznika.

Ustalenie zasad współpracy rodziców i nauczyciela.

Scenariusz 2

Temat: *Spotkanie inauguracyjne.*

(pieczętka szkoły) , dnia

Zaproszenie

Serdecznie zapraszam Państwa na spotkanie w dniu, o godz. , w sali nr na inauguracyjne spotkanie rodziców klasy

Celem spotkania będzie:

- Wzajemne poznanie się.
- Ustalenie form i zasad współpracy.
- Przekazanie informacji o wewnątrzszkolnych zasadach oceniania i organizacji roku szkolnego.

Ze względu na bogaty program spotkanie potrwa ponad 1 godzinę.

Wychowawczynie klasy

.....

Cele:

- wzajemne poznanie się,
- zapoznanie rodziców ze statutem szkoły, a w szczególności z WSO,
- zapoznanie rodziców z zamierzeniami dydaktyczno – wychowawczymi na bieżący rok szkolny,
- zaproszenie rodziców do współpracy i przedstawienie jej wstępnej koncepcji,
- wytworzenie pozytywnego nastawienia rodziców do współpracy,

- wyrażenia wzajemnych oczekiwań.

Czas trwania: 60 min

Metody: pogadanka, wywiad z partnerem, prezentacja, dyskusja.

Materiały:

- dla każdego rodzica kartonik wizytówka z wypisanym imieniem, i nazwiskiem jego dziecka,
- kartki zawierające następujące dane: imię i nazwisko dyrektora szkoły, wychowawcy, numer telefonu kontaktowego, godziny przyjęć dyrektora i wychowawcy,
- terminarz roku szkolnego,
- ramowy plan nauczania,
- dwa arkusze papieru zatytułowane:
 - Czego oczekuje od szkoły i wychowawcy?
 - Co mogę zaoferować klasie, szkole?
- statut (WSO).

Przebieg zajęć

Powitanie rodziców, krótka autoprezentacja nauczyciela, zapoznanie z programem i celami spotkania.

Sesja integracyjna – wywiad z partnerem. Wychowawca uzasadnia wybór takiego sposobu poznawania się rodziców (rozładowanie napięcia związanego z nawiązywaniem pierwszego kontaktu). Siedzące obok siebie osoby zadają sobie pytania dotyczące ich samych oraz ich dzieci. Aby ułatwić i ukierunkować rozmowy nauczyciel rozwiesza plakat z pytaniami:

- Jak się pani nazywa?
 - Proszę powiedzieć kilka słów o sobie.
 - Co interesuje Pani/ Pana dziecko?
 - Co sprawia mu najwięcej radości?
 - Co jeszcze powinniśmy wiedzieć?

Później następuje wzajemna prezentacja: każdy przedstawia siedzącą obok siebie osobę i mówi, co zapamiętał z rozmowy.

Miniwykład - zapoznanie ze statutem szkoły, w tym z WSO.

Przedstawienie wzajemnych oczekiwań. Nauczyciel zapoznaje z zamierzeniami dydaktyczno-wychowawczymi i przedstawia rodzicom swoje oczekiwania wobec nich i ich dzieci. Aby uzyskać oczekiwania wobec siebie i szkoły oraz konkretne deklaracje i propozycje współdziałania rozwiesza 2 plakaty zatytułowane:

- Czego oczekuje od wychowawcy?
- Co mogę ze swej strony zaoferować klasie, szkole?

Następnie nauczyciel rozdaje kartki i zachęca do zapisywania postulatów i ofert. Później dzieli rodziców na grupy. Każda grupa wybiera spośród oczekiwań i propozycji zapisanych przez każdego rodzica te, które uważa za najistotniejsze (maks. 5 propozycji). Następnie są one przywieszane na oddzielnych kartkach na odpowiednim plakacie. Dzięki pracy w grupach i możliwości dyskusji następuje dalsza integracja. Wychowawca odczytuje głośno postulowane przez rodziców oczekiwania i deklarowane oferty pomocy.

Zakończenie spotkania. Wychowawca odpowiada na ewentualne pytania rodziców, rozdaje kartki z informacjami dotyczącymi kontaktów ze szkołą i wychowawcą.

Wykaz stron internetowych, na których umieszczono przykładowe scenariusze spotkań – wywiadówek:

malejew.w.interia.pl/scen_i_p/scenar_r.htm

www.ko.rzeszow.pl/zalaczniki/dokumenty/1304200723.doc

http://www.edukacja.edux.pl/p-386-jak-przeprowadzic-wywiadowke-referat.php

http://sp2aug.pl/spotk_z_rodz.pdf

zsp1.wagrowiec.pl/.../Jak%20prowadzic%20szkolne%20zebrania.doc

edu.newsweek.pl/archiwum/lista.asp?Przedmiot=Zebranie...

drawsko.freehost.pl/publikacje/sce.doc

www.edukacja.edux.pl/p-2466-witamy-w-przedszkolu-scenariusz-zebrania.php -

www.sp2.murowana-goslina.pl/.../referat_zebrania_z_rodzicami.doc

www.bit.xip.pl/sp2pila/publikacje/SD0001.doc

www.awans.oswiata.org.pl/publikacje/54.rtf

www.gptyczyn.edomena.pl/scenariusze/prz_rodzi_prz.doc

www.publikacje.edu.pl/publikacje.php?nr=1679 –

www.ids.uni.lodz.pl/gimkonst/dokumenty/dla.../relacje_z_dzieckiem.pd

literka.pl/article11067 (przedszkole)

www.edukacja.edux.pl/p-599-scenariusz-spotkania-z-rodzicami-prowadzony

podn.wodzislaw.pl/pliki/polski/WywiadowkaInaczej.doc - Podobne

wsi.edu.pl/~gwiazda/inne/wywiad/wywiad.htm

http://www.zs-

stanin.pl/inne_pliki/publikacje_nauczycieli/ogrodnik/Scenariuszespotkanzrodzicami.pdf

http://scholaris.pl/cms/index.php/news/show_art?id=HHEK4AYRTI375P86HXKI02T&cat_id=325

Twórczy nauczyciel wychowuje twórcze dziecko

Materiały dydaktyczne dla uczestników

Dzieci dysponują naturalnym potencjałem twórczych, które w wyniku niewłaściwych postaw nauczycielskich ulega zahamowaniu (Paul Torrance)

A. Nalaskowski uważa, że „gdyby ktoś zechciał ułożyć słownik terminów, które w dziedzinie edukacji zrobiły największą karierę, z całą pewnością musiałby w czołówce umieścić pojęcie twórczości...” Dziś można już stwierdzić, że ludzka samoświadomość twórczości stała się jednym z największych odkryć minionego stulecia. Rozwój twórczości staje się więc wyzwaniem współczesnej szkoły i przedszkola. Edukacja twórcza staje się podstawowym zadaniem nauczycieli w nowym społeczeństwie, w którym ceni się kreatywność jednostek. „Aby więc wyzwolić ukryte możliwości ludzkiej istoty, nauczyciel powinien w każdym elemencie dydaktyczno – wychowawczej pracy z dziećmi wyzwolić w sobie postawę twórczą, mając jednocześnie świadomość, że, jak twierdzi R. Ingarden, siła twórcza człowieka jest ograniczona, a ukryte możliwości mogą być ujawnione w procesie edukacji poprzez inspirowanie, kierowanie i wspomaganie” (T. Kłosińska, Nauczyciele kreatywni, [w:] Życie szkoły. Nr 10.2009).

Wiek przedszkolny jest najlepszym momentem na podjęcie stymulacji twórczego rozwoju dziecka poprzez zabiegi metodyczne i organizacyjne, ponieważ jest to wiek intensywnego rozwoju wyobraźni, fantazji i zabaw twórczych, okres dociekliwych pytań i poszukiwań własnych rozwiązań, uczestnictwa i inicjatywy w organizowaniu zabaw tematycznych, naturalnej kreatywności i pomysłowości. Jest to też okres rozbudzonej i spontanicznej ekspresji werbalnej, plastycznej, muzycznej i ruchowej oraz ujawniania się pierwszych oznak uzdolnień kierunkowych (Nalaskowski, Społeczne uwarunkowania twórczego rozwoju jednostki, Toruń.1989)

Wg. Bogdana Suchodolskiego twórczość to pewna postawa wobec życia, mająca swój wyraz w umiejętności samodzielnego myślenia i rozwiązywania nieznanymi problemami i zadań: występuje tam, gdzie powstają nowe jakości i wartości będące wynikiem osobistych działań i poszukiwań.

Rola nauczyciela w inspirowaniu dzieci do działań twórczych:

- **Ceni myślenie twórcze, gdyż dzieci bardzo szybko uczą się tego, co się u nich ceni.**
- **Ucz tolerancji wobec idei i twórczych osobowości.**
- **Stwarzaj sytuacje wymagające twórczego myślenia w myśl sentencji „Potrzeba jest matką wynalazków”.**
- **Zapewnij okresy wzmoczonej aktywności twórczej jak i spokoju i odpoczynku od twórczego działania.**
- **Utrwalaj zwyczaj pełnej realizacji pomysłów.**

– Wychowaj siebie na nauczyciela o otwartym umyśle, gdyż decydującym czynnikiem nauczyciela. rozwijania twórczej aktywności dziecka jest osoba i zachowanie

Twórcze działanie jest najlepszym i niekiedy jedynym sposobem zaspokajania coraz to nowych potrzeb człowieka. Dlatego od przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej trzeba wdrażać wychowanków do chętnego i odważnego podejmowania problemów, które rozbudzają twórczą lub badawczą postawę pozwalającą im osiągnąć coś dla siebie nowego i zarazem pożytecznego. (J.Kujawiński, Rozwijanie aktywności twórczej uczniów klas początkowych, WSiP 1990).

Nauczyciele, którzy rozwijają twórczą aktywność wychowanków preferują w procesie uczenia się otwartych zadań problemowych, angażujących dywergencyjne myślenie podopiecznych. By dzieci polubiły uczenie się, muszą mieć dostęp do twórczych materiałów. Do czynników podwyższających twórczość autorzy *Wesołej szkoły*- Tworzyć, a nie odtwarzać, WSiP 2003 zaliczyli:

- Dostarczanie dzieciom materiałów rozwijających wyobraźnię oraz materiałów, które wzbogacają obrazowość języka
- zostawianie dzieciom czasu na myślenie i marzenie na jawie
- zachęcaniu dzieci do utrwalania swoich pomysłów
- nadawaniu dziecięcym wytworom skończonej formy
- akceptowaniu naturalnej u dzieci skłonności do odmiennego spojrzenia na rzeczy
- chwaleniu przejawiania szczerej indywidualności
- zachęcaniu dzieci do bawienia się słowem
- kochani u ich i mówieniu im o tym.

Wystarczy rozejrzeć się wokół, by stwierdzić, że wszystko nadaje się na materiał twórczego myślenia i przyjąć założenie, że wszyscy mamy wyobraźnię i wszyscy możemy ją rozwijać. Należy koniecznie zastosować złotą regułę: ćwicz, ćwicz i jeszcze raz ćwicz, dzięki której opanujemy twórcze myślenie.

Twórczość dzieci przejawia się w innych formach niż twórczość dorosłych. Jej swoiste cechy to: ciekawość poznawcza, fantazjowanie, gra wyobraźni, zabawy tematyczne i konstrukcyjne, gry językowe i poetyckie oraz plastyka. Można je odpowiednio budzić, stymulować, rozwijać poprzez celowo zorganizowane ćwiczenia mające na ogół charakter zadań otwartych. Rozwijają one istotne cechy myślenia twórczego:

- Płynność (wytwarzanie wielu pomysłów)
- Giętkość (wytwarzanie różnorodnych pomysłów)
- Oryginalność myślenia (wytwarzanie nieoczekiwanych pomysłów)
- Wrażliwość na problemy i zdolność formułowania pytań
- Zdolność kojarzenia, tworzenia analogii, przekształcania treści wydarzeń
- Poszczególne zdolności ekspresyjnego wyrażania myśli i przeżyć w języku sztuki (tworzenie opowiadań, bajek, plastyka, rzeźba, drama).

Paul Torrance zakłada, że dzieci dysponują naturalnym potencjałem twórczym a następstwem umiejętności myślenia twórczego jest aktywność dziecka w sferze muzycznej, wokalne, plastycznej, ruchowej, wirtualnej, czyli jego twórcza postawa wobec wszelkiego

rodzaju działalności. Ważnym czynnikiem stymulującym twórcze postawy jest zabawa. „Ujawnia się jako specyficzna jakość działania, różniąca się od zwyczajnego życia... .dopóki się toczy, trwa ruch, wznoszenie się i opadanie, zmienność, określona kolejność, związanie i rozwiązywanie. Wsuwa się w zabawie na plan pierwszy aktywność własna dziecka, która pobudza działalność poszukującą i twórczą. Dzięki temu rozwija się jego umysł i kształtują podstawy inteligencji, która bierze udział w procesie uzewnętrzniania, a ten Działalność zabawowa staje się motorem umysłowego rozwoju dziecka. Ważne jest więc wykorzystanie zabawy do rozwijania myślenia twórczego stosując w pracy z dziećmi różnorodne metody i techniki twórczego myślenia

R. Szary autorka artykułu **Jak pomóc dziecku w rozwijaniu zdolności twórczych.** www.przedszkola.edu.pl/_publikacje06/Jak_pomoc_dziecku.doc **podaje kilka sposobów wykorzystania zabawy**

- Lista atrybutów - polega na wyróżnieniu w danym obiekcie coraz to nowych atrybutów. Technika ta pozwala uwolnić się od stereotypowego spostrzegania obiektu, uczy abstrahowania. Przygotowuje dzieci do umiejętności tworzenia definicji.
- Dzieci siedzą w kręgu. Nauczyciel kładzie w środku różne zabawki. Dzieci opisują je, nazywają i mówią do czego służą i jak każdą z nich można się bawić.
- Nauczyciel prosi, aby dzieci wymieniły jedną z cech zabawki, jaka przyjdzie im do
- głowy, przy czym nie można wymieniać tej, którą już ktoś powiedział. Należy zachęcić dzieci, aby postarały się wymyślić cechy ,które są dziwne śmieszne w zabawce.
- Dzieci kolejno uzupełniają zdanie: „zabawka jest..." przymiotnikiem, który
- jest atrybutem tego przedmiotu.
- Kreatywne rysowanie - test kółek Guilforda - dzieci otrzymują kartkę z narysowanymi 24 kołami.
- Ich zadaniem jest przekształcenie każdego koła w rysunek jakiegoś przedmiotu lub postaci. Rysunki mają być proste, wręcz schematyczne.
- Informujemy dzieci, że liczy się pomysłowość i szybkość rysowania.
- Kreatywne dopełnianie form - jest to ćwiczenie plastyczne rozwijające wyobraźnię twórczą.
- Przygotowujemy dzieciom skrawki kolorowego lub jednolitego kolorystycznie papieru oraz kartony o kontrastowym kolorze, pisaki lub kredki.
- Instrukcja brzmi: wybrać kilka kawałków papieru i nakleić je w dowolnym miejscu na kartonie, bez użycia nożyczek.
- Po wykonaniu polecenia, prosimy o dokładne przyjrzenie się wykonanej pracy i zastanowieniu co przypomina i do czego jest podobna.
- Proponujemy aby dorysowały kreski według własnego pomysłu do naklejanych elementów i wymyśliły ciekawy ,oryginalny tytuł.
- Następnie urządzamy wystawę i każde z dzieci ma prawo wypowiedzieć się na temat swojej pracy i co podoba im się u innych.
- Chińska encyklopedia - polega na ułożeniu przed dziećmi przez nauczyciela warzyw i owoców. Dzieci nazywają je i dzielą

- na zbiory (zbiór warzyw, zbiór owoców) oraz podzbiory. Nauczyciel opowiada dzieciom, że w dawnych Chinach cesarz kazał ułożyć wielką encyklopedię.
- Były tam opisane wszystkie rzeczy, o jakich można sobie pomyśleć. Tylko dziwnie je
- podzielono, np. drzewa podzielono na te, które rosną w cesarskim ogrodzie, na te, które ścięli drwale i na te, na których ptaki uwiły gniazda
- (a nie na liściaste i iglaste jak my). Jak myślicie, w jaki sposób w tej encyklopedii podzielono warzywa i owoce?
- Podpowiem wam, że był to na pewno dziwny i śmieszny podział. Dzieci wymyślają teraz kategorie podziału, a nauczyciel zapisuje
- (czerwone, te które nadają się na zupę itd.). Po wymienieniu każdej z kategorii, wybierają te które, spełniają warunek ze zgromadzonych warzyw i owoców.
- Metafora wizualna - obrazowa - polega na przygotowaniu obrazków różnych obiektów i wylosowanie dwóch, przez każde dziecko.
- Następnie zachęcamy, aby postarało się stworzyć jedną nową rzecz jakiej nie ma w rzeczywistości lub taką która śmieszy.
- Np. z ptaka i samochodu powstanie „samochodoptak” itd.
- Następnie prosimy aby wyobrazili sobie daną rzecz przy zamkniętych oczach. Dziecko wizualizuje swoje wyobrażenie!
- Kiedy jest już gotowe, zachęcamy je, aby przedstawiło środkami plastycznymi to, co sobie wyobraziło.

Źródło: www.przedszkola.edu.pl/_publikacje06/Jak_pomoc_dziecku.doc

Maria Chudy w artykule Techniki twórczego myślenia w przedszkolu (na podstawie literatury pedagogicznej), w odniesieniu do dzieci w wieku przedszkolnym, proponuje stosowanie następujących metod i technik stymulujących aktywność i myślenie:

http://www.tomaszow-lubelski.pl/przedszkole_nr_1/echo_przedszkola/oprac007.pdf

w zakresie rozwijania myślenia dywergencyjnego, którego cechami są giętkość, płynność, oryginalność:

- tworzenie analogii prostych (poszukiwanie podobieństw w zakresie relacji, struktur między dwoma zjawiskami, np. „Przedszkole jest jak ...(dom), ponieważ...(jest tu miło, ładnie, bezpiecznie, itp.), personalne (wczuwanie się w określony problem, identyfikowanie się z danym zjawiskiem „Jesteś wodą, mgłą, ogniem”, itp.), fantastyczne (łączenie ze sobą sprzecznych zjawisk, rzeczy, dzięki czemu można uzyskać nowe, niespotykane rozwiązania, np. „Tańczące domy”, „ O drzewie, które zamiast gałęzi miało ręce”, „ Narysuj zamek z muszli”), symboliczne (przenoszenie zjawisk, odczuć, rozwiązań problemów na daną dziedzinę aktywności, np. pokaż ciałem (w rysunku) „Smutek”, „Radość” „Słodkość”, „Kwaśność”, „Zimno”);

(Kossowska, 1997; Limont, 1994)

- przewyciężanie przeszkód przez widzenie inaczej w ćwiczeniu „Różne zastosowania przedmiotu”; (Nęcka, 1998); „Do czego służyć może...”, „Co można zrobić z...”;

(Bąbka, 1993)

- pracę z kartami kreatywnymi np. „żywioly”; (Szmidt, Bonar, 1998, 2000)

- stosowanie zadań i pytań otwartych, wskazujących na wielość różnych rozwiązań, skłaniających do wyszukiwania hipotez, śmiałych pomysłów rozwiązania: zabawy

samorzutne i inspirowane tematyczne, ruchowe, konstrukcyjne, plastyczne, muzyczne i werbalne, gra w role, zadania o niepełnych danych, wypowiedanie się na temat znaczenia niejednoznacznych stwierdzeń, obrazów, kształtów;

- twórcze opowiadania uzupełniane i wzbogacane przez stosowanie pytań „A kto myśli inaczej? A kto przypomina sobie podobne zdarzenie? A kto zupełnie inne?”, „Czy na pewno tak? A czy można jeszcze inaczej?”, „A gdyby coś się zmieniło, to co by się z tym stało?”;

- zmienianie zakończenia opowiadania, pn.” Jak można inaczej dokończyć....”;

_ w zakresie rozwijania umiejętności planowania własnych działań, projektowania wytworów:

- „myślenie rękoma”, czyli modelowanie i lepienie;

- zabawy konstrukcyjne, plastyczne przestrzenne i płaskie;

- wykonywanie złożonych poleceń i zadań;

- organizowanie przebiegu zabaw tematycznych i dydaktycznych, hodowli roślin lub zwierząt;

- planowanie i organizowanie udziału w akcjach środowiska regionalnego;

- tworzenie wystawek i gazetek tematycznych;

- tworzenie gier-opowiadań z kostką;

- zabawa „Przyczyny” – podawanie hipotetycznych przyczyn różnych sytuacji;

- ćwiczenia w uzupełnianiu zdań „Co można by było robić podczas deszczu?”;

_ w zakresie rozwijania umiejętności przekształcania otaczającej rzeczywistości materialnej, kulturowej i społecznej:

- chińskie łamigłówki „Tangramy” złożone z 7 elementów; (Fisher, 1999)

- przekształcanie figur geometrycznych w obrazki;

- przekształcanie graficzne symboli, figur geometrycznych, wzorów, linii,

- „Bricolage” – wykorzystywanie do tworzenia nowej rzeczy zastanych elementów składowych (bricolage przedmiotowy, rysunkowy, zdaniowy), tworzenie z wielu odrębnych obrazków, przedmiotów wspólnej kompozycji; (Nęcka, 1998; Szmidt, Bonar, 1998, 2000)

- ćwiczenia: „Dziwna podróż” wykorzystujące linie łamane narysowane na tyłu kartonach, ilu jest uczestników oraz ich wyobraźnię (uczestnicy rysują wszystko to, co chcieliby zobaczyć w czasie podróży), by ostatecznie połączyć linie ze sobą tak, by powstała wspólna trasa podróży;

- „Dopracowanie kołka” – tworzenie wielu rysunków, przedmiotów z wykorzystaniem lub na bazie tej samej figury; (Fisher, 1999)

- zamianę czegoś w coś innego podczas działania plastycznego, konstrukcyjnego, ruchowego, itp., przekształcenia werbalne rymowanek, wierszyków i piosenek, np.

„Włazł płótek na kotka i szczeka”

_ w zakresie rozwijania umiejętności dokonywania skojarzeń i abstrahowania, (wyodrębniania cech):

- ćwiczenia i zabawy werbalne oraz graficzne: „Co może śnić się słońcu?” „Co przypomina to drzewo, kamień, liść?” „Do czego podobna jest ta chmura?” „Gdy słyszę słowo..., to myślę o...” „Z czym ci się to kojarzy?”, „Co kojarzy ci się z ...”; (Szmidt, Bonar, 1998, 2000)

- „Konstelacje” – tworzenie kształtów, wzorów z rozproszonych punktów, kleksów; (Bowkett, 2000)

- „Kleksografia” – tworzenie obrazka z wykonanych farbą lub tuszem na kartonie kleksów; (Fisher, 1999)

- „Archiwum”, „Chińska encyklopedia” wymienianie znanych rzeczy, wg podanej cechy, np. które są białe, ciepłe, zimne, itp.; (Nęcka, 1998; Truchta, 1999)

- „Personifikacja”, „Papuga policjanta jest...” – nadawanie cech ludzkich przedmiotom lub zjawiskom; (Truchta, 1999)
- „Łańcuchy skojarzeń” – tworzenie ciągów skojarzeniowych, gdzie kolejna nazwa kojarzy się z poprzednią (np. na dany temat, na temat pojęcia, wyrazu, obrazu, muzyki); (Truchta, 1999)
- „Gwiazda” tworzenie wielu skojarzeń do jednego podstawowego wyrazu, czy pojęcia; (Truchta, 1999)
- mnemotechniki, mapy myśli; (Szurawski, 2004)
- skojarzeniowe opowieści – tworzenie tekstu, w którym uwzględnione są, w ustalonej kolejności, nazwy przedmiotów realnych, na ilustracjach; uzupełnianie zakończeń „Co było potem?” (De Bono, 1994; Bowkett, 2000)
- „Lista atrybutów” – wyróżnianie wszystkich cech badanego przedmiotu; (Kossowska, 1997)
- „Podobieństwa-Różnice” - wyszukiwanie maksymalnej ilości cech wspólnych lub odrębnych między badanymi, wybranymi obiektami;
- „Kampania reklamowa” na dany temat, danego przedmiotu, zjawiska, uzasadnianie wyboru; (Kossowska, 1997)
- myślenie lateralne wg E. de Bono – odgadywanie, co mogło ukryć się na kolejnym fragmencie zakrytego obrazka lub obrazu (sztuka, malarstwo abstrakcyjne, barwne plamy, rysunki wieloznaczne, kolorowe pisma, ilustracje); układanie opowieści do tych obrazków, nadawanie im tytułów; (De Bono, 1994, 1995)
- _ w zakresie rozwijania umiejętności uważnego obserwowania i komentowania dokonanych spostrzeżeń (myślenie dedukcyjne):**
- ćwiczenia w snuciu przypuszczeń „Zakryte obrazy” - zakrywanie i stopniowe odkrywanie ich a dziecko odgaduje, co jest na kolejnym fragmencie; (Bowkett, 2000)
- odgadywanie zaczęć sym boli, zwrotów, śladów;
- wymyślanie tytułów do obrazków, muzyki, opowiadań;
- tworzenie początku lub zakończenia fragmentu opowiadania (Szmidt, Bonar, 1998, 2000)
- wyróżnianie wad przedmiotów „Jakie są wady krzesła, książki...?” „Co mają ze sobą wspólnego wylosowane obrazki?” oraz wad i zalet „Dwie strony medalu”; (Fisher, 1999; Nęcka, 1998)
- zastanawianie się nad zjawiskami, przedmiotami „Co mnie dziwi? Czego chciałbym się dowiedzieć na temat...?” (Szmidt, Bonar, 2000)
- pytania alternatywne „ Co by było, gdyby.... (np. nie było samochodów); (Szmidt, Bonar, 1998, 2000; Nęcka, 1998)
- _ rozwijanie zdolności tworzenia poprzez ruch, np. poprzez:**
- kinezjologię deukacyjną i metodę Dennisona; (Hannaford, 1998)
- gimnastykę rytmiczną A. i .M Kniessow; (Gniewkowski, 1988)
- metodę poowieści ruchowej; (Gniewkowski, 1983, 1986)
- metodę C. Orffa - improwizacje ruchowe bez muzyki, np. naśladowanie czynności osób dorosłych, poruszania się zwierząt, ptaków, roślin, ruchu maszyn, samochodów, nakręconych lub poruszających się zabawek, odtwarzanie ruchem różnych figur geometrycznych, liter lub dowolnych rysunków, naśladowanie ruchu partnera, ruchu przyborów; (Gniewkowski, 1983, 1986)
- wyrażanie za pomocą gestu, mimiki, ruchu ciała nastrojów, zjawisk, przedmiotów, emocji itp.; (Szmidt, Bonar, 1998, 2000)
- _ rozwijanie zdolności tworzenia poprzez muzykę, np. poprzez:**
- improwizacje solowe, dialogowe (np. śpiewane dialogi, czyli pytania i odpowiedzi), taneczne, instrumentalne, rytmiczne, melodyczne, muzyczne, bajki improwizowane,

zabawy ilustracyjne i inscenizowane przy muzyce, opowieści muzyczne lub umuzycznienie prostych tekstów z literatury dziecięcej;

- improwizacje ruchowe z muzyką, aktywne słuchanie muzyki; (KLANZA, 1995, 1999) (instrumenty perkusyjne, głos lub nagrana muzyka), np. akcentowanie mocnych części taktu, reagowanie na pauzy w muzyce w dowolny sposób, tworzenie gestów (ruchu) do efektów akustycznych głosu ludzkiego, odtwarzanie na instrumentach rytmu i dynamiki ruchów (gestów), dostosowywanie ruchu do danego rytmu i jego dynamiki, ilustrowanie ruchem muzyki, opowieść ruchowa, opowiadania taneczne, itp.
- tworzenie akompaniamentu do wiersza, ruchu, plastyki, obrazka;
- łączenie muzyki z plastyką, literaturą, dramą, pedagogiką zabawy - interpretacja plastyczna, ruchowa muzyki, piosenki, improwizacje ruchowo-muzyczne, inspirowanie muzyką do plastyki; (KLANZA, 1995, 1999)

_ rozwijanie zdolności tworzenia poprzez plastykę, np. poprzez: różnorodne techniki malarskie i rzeźbiarskie - kompozycyjne wycinanki, wydzieranki, naklejanki z gotowych elementów,

nieużytków i materiału przyrodniczego; (Dorance, 1997)

- wyrażanie doświadczeń zmysłowych plastyką, interpretacja plastyczna, graficzna wykonywanych czynności, usłyszanych dźwięków, muzyki;
- interpretowanie własnych prac plastycznych;
- wypowiedzianie się na temat fantastycznych, symbolicznych i abstrakcyjnych prac plastycznych, obrazów i ilustracji;
- uzupełnianie szczegółów, przekształcenia graficznych elementów, tworzenie map, szkiców, gier, itp. (Szmidt, Bonar, 1998, 2000; Fisher 1999; Bowkett, 2000)

_ rozwijanie zdolności tworzenia poprzez literaturę i żywe słowo, np. poprzez:

- inspirowanie do wypowiedzi na temat wiersza o tematyce fantastycznej (np. wiersze D. Wawilow „Rupaki”, „Kałużyści”, J. Kulmowej „Krześlaki”), na temat opowiadań, baśni, utworów literackich;

- przekształcenia wierszyków treści i zakończeń opowiadań, bajek, historyjek obrazkowych, ekspresja narracyjna – tworzenie własnych opowiadań bajek, historyjek, dialogów, inscenizacji; (Szmidt, Bonar, 1998, 2000)

- prezentacja ulubionych książek, bajek, ich treści i bohaterów;

- wywiady, rozmowy na określony temat;

- inspirowanie poezją twórczości plastycznej, muzycznej i ruchowej; tworzenie poezji, wylizanek, śpiewanek piosenek;

- improwizowane spektakle i przedstawienia;

- zabawy dramowe z tekstem, zabawy fabularyzowane, opowieści ruchowe, wprawki pantomimiczne – wykonywanie „na niby” pewnych czynności, chodzenie w różny sposób, interpretowanie historyjek lub obrazków wg indywidualnych pomysłów, np.

- „Scenki pantomimiczne”, układanie i prezentowanie historyjek w oparciu o wylosowane nazwy (obrazki) uczuć – grupowe scenki pantomimiczne lub inscenizacje;

- zabawy z rekwizytem, np. używanie przedmiotu jako..., oglądanie przedmiotu jak..., układanie z przedmiotów..., dobieranie przedmiotów dla określonego celu, dobieranie przedmiotów do określonych gestów, zachowań, wydawanie dźwięków lub słów w imieniu przedmiotu, opowiadanie historii lub przygód rekwizytu.

W rozwijaniu umiejętności twórczych dziecka w wieku przedszkolnym mogą być skuteczne także karty pracy dla dzieci 5- i 6-letnich, które oprócz stymulowania twórczej aktywności mogą mieć jeszcze kilka innych funkcji: usprawniającą (wpływają na doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz sprawności manualnej poprzez np. rysowanie i malowanie, posługiwanie się przyborem), ekspresywną (umożliwiają dziecku

ekspresję myśli, przeżyć, uczuć i wyobrażeń w bezpieczny dla niego sposób, bez konieczności werbalnej konfrontacji z innymi, „twarzą w twarz”), kształcąca (umożliwiają dziecku wizualizację a przez to wzbogacanie jego myśli i przeżyć wewnętrznych, rozwijanie zainteresowań poprzez dostarczanie nowych, nietypowych tematów do refleksji oraz nietypowych form pracy i wykorzystania materiałów), terapeutyczną (są czasami jedynym sposobem „oswajania” niepokojących myśli, wypowiedziania się na tematy wywołujące negatywne emocje, np. strach, smutek, zaspokajają potrzeby aktywności, działania, tworzenia czegoś nowego dla siebie i innych), diagnozującą: dzięki nim nauczyciel może uzyskać informacje na temat umiejętności dziecka, także tych, które nazywamy twórczymi).

Źródło: **Maria Chudyk w artykule Techniki twórczego myślenia w przedszkolu**

http://www.tomaszow-lubelski.pl/przedszkole_nr_1/echo_przedszkola/oprac007.pdf

Natomiast Anna Liszka w opracowaniu wśród zabaw i ćwiczeń słownych rozwijających twórcze myślenie wymienia min.:

- archiwum – zadaniem dzieci jest wymienienie słów spełniających określone kryteria np., rzeczy białych; białych i twardych; białych, twardych i do jedzenia
- szukanie podobieństw – zaprezentuj różne obrazki, następnie wylosuj dwa z zestawu i zapytaj dzieci, co mają ze sobą wspólnego, np. koń i krowa, drzewo i kwiat
- łańcuch skojarzeń – gra słowna: jedno dziecko mówi wyraz, drugie dodaje swoje skojarzenie, następnie dziecko wymienia słowo które kojarzy mu się z ostatnim
- kalambury – dzieci losują różne postacie, np. króla, noworodka następnie przedstawia ruchem a pozostałe dzieci mają odgadnąć o jaką postać chodzi
- chińska encyklopedia – przedstaw obrazki np. ze zwierzętami, należy je sklasyfikować według niekonwencjonalnych cech. Powiedz; Bardzo dawno temu Chińczycy dzielili swoje zwierzęta zupełnie inaczej niż my np. na te które były oswojone, zachowywały się jak szalone, robiły bałagan...;
- życzenia do czarnoksiężnika – dokończenie zdania
- czuje się jak ... - zadaniem dzieci jest porównanie swoich odczuć do owoców, kwiatów, roślin.
- Do czego to może służyć – dzieci szukają nowych zastosowań przedmiotów
- Zwierzęta są jak dzieci bo ... - dzieci tworzą analogie
- Zabawy z wykorzystaniem kart dialogowych – ich celem jest prowokowanie twórczego myślenia, zadaniem dzieci jest wybranie karty, która kojarzy się np. z wakacjami, rodziną itp.

Rozwijanie aktywności plastycznej

Najlepszym sposobem wspomagającym wszechstronny rozwój dziecka są zajęcia plastyczne. Aktywność plastyczna daje dzieciom wielką radość. Ekspresja plastyczna jest spontaniczna i wynika bezpośrednio z jego przeżyć i spostrzeżeń, wyzwala wyobraźnię. Aby rozwinąć zainteresowania plastyczne u dzieci, powinniśmy stosować różnorodne i atrakcyjne techniki. Ćwiczenia plastyczne rozwijają u dzieci takie cechy jak: spontaniczność, wytrwałość, umiejętność planowania i dokonywania właściwych wyborów. Najważniejszy jest sam proces tworzenia, a nie efekt pracy. Dlatego należy stworzyć dzieciom warunki do spontanicznego działania – zapewnić mu możliwość korzystania z różnorodnych rekwizytów i materiałów, które stymulują wyobraźnię

Do zabaw plastycznych, które rozwijają twórcze myślenia należą:

- rysowanie skojarzeń – poproś dzieci aby przypatrzyły się kleksowi znajdującemu się na kartce i i pomyślały, co przypomina im jego kształt. Ich zadaniem jest zamienienie go w

rzecz, z którą im się skojarzył.

- przekształcanie – poprosz dzieci o narysowanie koła, następnie niech je przekształcą w; okno, szafę, sweter, drzewo.

- uzupełnianie – poprosz dzieci o pokolorowanie narysowanego koła tak aby powstał obraz.

- kreatywne rysowanie – poprosz dzieci o przekształcenie podanego wzoru na to, co chciałyby zobaczyć podczas podróży.

- łączenie technik plastycznych z werbalnymi – poprosz dzieci aby nakleiły na kartce krople deszczu, przyjrzały się jej i podały skojarzenia związane z jej kształtem. Następnie zadaniem dzieci jest wykonanie pracy plastycznej zamienienie kropli w to, o czym pomyślały.

Rozwijanie aktywności muzyczno – ruchowej

Do metod twórczych rozwijających aktywność muzyczno – ruchową zaliczamy:

-metodę Alfreda i Marii Kniessów – jest to rodzaj gimnastyki rytmicznej i twórczej polegającej na poszukiwaniu nowych form ruchu. Charakterystyczne w tej metodzie jest używanie dwóch przyborów równocześnie przez jedną osobę. Mogą to być szarfy, grzechotki, dzwoneczki.

- metodę Karla Orfa – muzyka, mowa i ruch przenikają się i dają dziecku możliwość samoekspresji i rozwijaniu inwencji twórczej.

- metodę Rudolfa Labana – gimnastyka twórcza, która jest opowieścią według określonego schematu, fabularna interpretacją słów. To ruch podejmowany zgodnie z własną inwencją twórczą, fantazją i doświadczeniem.

Jeśli będziemy stymulować twórczy rozwój dziecka, wykorzystując aktywne metody pracy, dziecko będzie:

- otwarte na świat,
- twórcze i kreatywne,
- zainteresowane tworzeniem,
- samodzielne,
- ciekawe świata,
- asertywne,
- akceptowało siebie,
- miało świadomość własnej tożsamości,
- umiało słuchać i szanować pomysły innych

Zabawy do przeprowadzenia z nauczycielami

Aktywność słowna

Łańcuch skojarzeń- jeden z uczestników mówi pierwszy wyraz o jakim pomyśli – każdy następnym wymienia skojarzenie do poprzedniego

Archiwum – n –le wymieniają rzeczy spełniające podane kryteria np. są zielone; zielone i twarde; zielone, twarde i do jedzenia

Wspólne dzieło - Każdy rysuje na osobnej kartce coś co np. sprzyja jego nastrojowi, następnie zadaniem jest ułożenie ich w taki sposób aby przedstawiały jakąś sensowną całość.

Aktywność plastyczna

Kreatywne rysowanie – każdy otrzymuje narysowany wzór, zadaniem jest narysowanie tego

co chciałyby zobaczyć np. podczas podróży

Łączenie techniki plastycznej z werbalną – naklejenie na kartce papieru kropli deszczu podanie skojarzeń z jej kształtem następnie zamienienie kropli w to o czym pomyślały

Aktywność muzyczno – ruchowa

Zabawa z krzeselkami – sposoby siadania na krześle np. jak oglądam telewizję, obieram ziemniaki, jestem znudzona, jestem królową na tronie itp.

Podglądanie os – skradamy się a następnie odpędzamy od os

Gazeta jako źródło dźwięku – naśladowanie np. padającego deszczu, wiejącego wiatru, szeleszczących liści

Źródło: Anna Liszka **Stymulowanie twórczego myślenia i działania u dzieci**

[www.edukacja.edux.pl/p-7224-stymulowanie-tworczego-myslenia-i-dzialania .php](http://www.edukacja.edux.pl/p-7224-stymulowanie-tworczego-myslenia-i-dzialania.php) -

Na pytanie czym jest zatem kreatywność odpowiadają autorki kursu „Laboratorium kreatywności”. Kreatywność to zdolność do:

- Dziwienia się
- Odwracania kota ogonem
- Zadawania naiwnych pytań
- Przyglądania się rzeczywistości na nowo
- Otwartości
- Wytrwałości

Kreatywność lubi:

- Odwagę nie zależnie od tego, co sobie inni pomyślą. Odwagę w przekraczaniu stereotypów i wygodnych nawyków.
- Poczucie humoru to najważniejsza dyspozycja człowieka kreatywnego. Wyobrażasz sobie kreatywnego ponuraka?
- Pozytywne myślenie bez tego ani rusz, to pozytywne myślenie uwalnia nas od grawitacji rzeczywistości
- Kolorowe kapelusze
- Właściwe narzędzia
- Rozgrzewki polisensoryczne transkrypcje pojęcia (problemu) na ruch ciała, rysunek, dźwięk, zapach itd.

Źródło: archiwum.trendy.codn.edu.pl/struktura/...kursy/.../laboratorium%20kreatywnosci.pdf

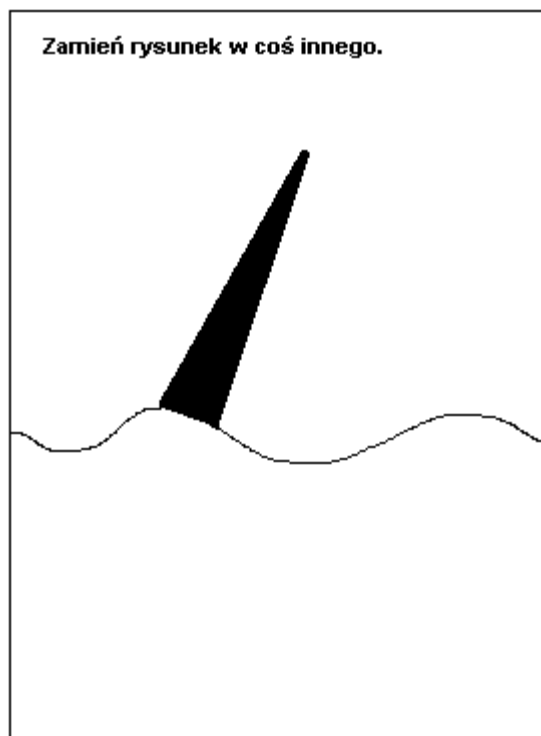
Kurs do samokształcenia „Laboratorium Kreatywności” str. 13 opr. Zuzanna Kępińska i Małgorzata Taraszkiewicz

Oto przykładowe karty pracy:

Źródło: **Maria Chudyk w artykule Techniki twórczego myślenia w przedszkolu**

http://www.tomaszow-lubelski.pl/przedszkole_nr_1/echo_przedszkola/oprac007.pdf

- 1.Podaj kilka sposobów na udoskonalenie krzesła.
- 2.Zmień rysunek w coś innego

Opracowała: mgr Elżbieta Płociennik

Scenariusz 1

Grupa: 3-latki

Temat: Wszystko jest muzyką

Cel: wzbogacenie wyobraźni, uwrażliwienie słuchu, osvajanie dziecka z różnymi dźwiękami i przybliżenie mu świata muzyki.

Pomoce: parawan oraz różne wydające dźwięk przedmioty z naszego otoczenia, papier zeszytowy, folia, skrawek materiału, szklanka z wodą, metalowa łyżka i pokrywka od garnka, monety, drewniana stolnica i drewniana łyżka.

Przebieg:

1. Dzieci siedzą w gromadce przed parawanem.

Wybieramy jedno dziecko, które siada za parawanem i np. głośno gniecie papier zeszytowy. Pozostałe dzieci starają się zgadnąć, co robił ukryty za parawanem kolega.

Kolejno wybierane dzieci:

- gniotą folię,
- drą papier,
- drą materiał,
- przelewają głośno wodę ze szklanki do szklanki,
- potrząsają dłońmi, w których trzymają monety,
- uderzają drewnianą łyżką o stolnicę,
- uderzają metalową łyżką o pokrywkę itp.

Za każdym razem grupa zgaduje, co robi dziecko znajdujące się w danej chwili za parawanem.

Po każdej prawidłowo odgadniętej czynności pokazujemy dzieciom przedmioty, które wydawały dany dźwięk.

2. Na zakończenie, podobnie jak w Scenariuszu 1 dajemy dzieciom możliwość wyboru przedmiotów, które brały udział w naszej zgadywance i tworzymy wspólną orkiestrę.

3. Dzieci grają, nauczycielka jest dyrygentem.

Uwaga: Liczba zgromadzonych przedmiotów zależy od inwencji nauczyciela, jednak pamiętać należy, że w grupie 3-latków nie może ich być zbyt wiele. Opisane zadanie można jednak prowadzić w grupach starszych, przy użyciu dużo większej liczby rekwizytów.

Scenariusz 2

Grupa: 5-latki

Temat: Odgłosy wiosny

Kontekst zajęć: cykl tematyczny związany z nadejściem wiosny.

Muzyka: J. Strauss: „Odgłosy wiosny”

Pomoce: szerokie pędzle, małe pędzelki, kubeczki z mocno osłodzoną wodą, rozwodniona farba plakatowa, kartony.

Przebieg:

Dzieci swobodnie skupione wokół magnetofonu (odtwarzacza).

- Nauczycielka wprowadza grupę w temat: dzieci przypominają wszystkie wiadomości związane z oznakami wiosny.
- Słuchamy nagrania utworu J. Straussa „Odgłosy wiosny”.
- Dzieci opowiadają, z czym kojarzy im się wysłuchana muzyka.
- Ponownie słuchamy utworu. Te dzieci, które zgłoszą się na ochotnika, indywidualnie ilustrują ruchem muzykę.
- Cała grupa ilustruje muzykę, każde dziecko ma możliwość własnej interpretacji.
- Dzieci przechodzą do stolików, gdzie mają przygotowane pędzle, pędzelki, osłodzoną wodę, farbę plakatową i kartony.
- Wyjaśniamy sposób posługiwania się nową techniką malarską. Należy szerokim pędzlem dość obficie rozprowadzić słodką wodę po całym kartonie, a następnie nanieść na mokry karton farbę plakatową.
- Dzieci malują to, co kojarzy im się ze słuchaną w trakcie malowania muzyką. Dajemy im całkowitą swobodę wypowiedzi zarówno werbalnej, ruchowej, jak i plastycznej. Dzieci muszą czuć, że wszystkie ich wypowiedzi są bardzo dobre.

- W trakcie malowania dzieci mogą wymyślać tytuł wysłuchanego utworu muzycznego. Na zakończenie podajemy nazwisko kompozytora i tytuł kompozycji, dając przy tym odczuć, że nawet jeżeli nie pokrywa się on z propozycjami dzieci, to ich wypowiedzi nie stają się przez to gorsze.
- Wszystkie formy wypowiedzi uznajemy za odpowiednie.

Uwaga: Dzieci uwielbiają nadawać tytuły, więc wykorzystajmy to. Zapewniam, że niektóre ich pomysły są wręcz fantastyczne i zaskakujące, wszystkie zaś są wspaniałe. Poza tym, tego typu doświadczenie pomaga nam jeszcze lepiej poznać naszych podopiecznych.

Scenariusz 3

Grupa: 6-latki

Temat: Lot trzmiela

Kontekst zajęć: cykl tematyczny „Poznajemy owady”.

Muzyka: M. Rymski - Korsakow „Lot trzmiela”

Pomoce: ew. szerokie pędzle oraz małe pędzelki, kubeczki z mocno osłodzoną wodą i rozwodniona farba plakatowa lub farby akwarelowe, lub kredki, lub kolorowa kreda, kartony.

Przebieg:

1. Dzieci gromadzą się przy magnetofonie (odtwarzaczu).
2. Dzieci przypominają, jakie znają owady i co o nich wiedzą: jak wyglądają, czym się odżywiają... Mogą też próbować naśladować dźwięki przez nie wydawane.
3. Słuchamy nagrania utworu „Lot trzmiela” M. Rymskiego-Korsakowa.
4. Podobnie jak w Scenariuszu 7 i 8 w trakcie drugiego, trzeciego, czwartego słuchania utworu przedszkolaki mają możliwość wypowiadać się werbalnie, ruchowo i plastycznie, zgodnie ze skojarzeniami, jakie nasuwają im się w trakcie słuchania utworu.
5. W ramach wypowiedzi plastycznej dajemy dzieciom do wyboru różne techniki malarskie:
 - malowanie na słodkiej wodzie,
 - malowanie farbą plakatową,
 - malowanie farbą akwarelową,
 - malowanie kredkami, kolorową kredą itp.

*Źródło: www.przedszkola.edu.pl/_publikacje06/Jak_pomoc_dziecku.doc
mgr Renata Szary Przedszkole Miejskie nr 12 w Mielcu*

Inne propozycje zajęć rozwijających twórcze myślenie przedszkolaków na podstawie

Źródło:

http://www.interklasa.pl/portal/index/strony?mainSP=subjectpages&mainSRV=wprzedszk&method=1586881345&page=subpage&article_id=320583&page_id=18734

Teatr małego aktora

Dzieci podzielone na kilka grup. Każda z grup otrzymuje zadanie do wykonania, a polega ono na wymyśleniu i przedstawieniu krótkiej historyjki na podany przez nauczyciela temat np. zakupy w sklepie, wizyta u lekarza itp. Grupy nie mogą się ze sobą kontaktować. Dla pełniejszego wyeksponowania granej roli mogą skorzystać z przygotowanych wcześniej przez nauczyciela rekwizytów. Następuje prezentacja poszczególnych grup, a pozostali uczestnicy odgadują miejsce akcji lub tytuł prezentowanej bajki czy opowieści.

Skarbnica

Zabawa polega na wymienianiu słów według określonych wymogów treściowych. Dzieci wymieniają rzeczy – obiekty np. tylko białe (śnieg, mąka, cukier itp.). Następnie nauczyciel dodaje kolejne kryterium: wymień rzeczy lub obiekty białe i miękkie itp. Nauczyciel może podawać różne kryterium w zależności od opracowywanej tematyki.

W krainie fantazji

Dzieci zastanawiają się, gdzie chciałyby się przenieść: w przeszłość lub w przyszłość. Nauczyciel podpowiada, że aby się tam przenieść, należy użyć swojej wyobraźni. Tam każde dziecko zobaczy siebie, co robi, kto tam jest, jak wygląda kraina, jak się tam czuje itp. Dzieci opowiadają o swojej krainie fantazji, mogą też przedstawić ją w formie plastycznej.

Podobieństwa i różnice

Dzieci dobierają się dwójkami i losują pojęcia przeciwstawne np. bogaty-biedny, wysoki-niski, słodki-kwaśny, wolny-szybki itp. Każda z par ma zaprezentować wylosowane pojęcie. Zadaniem pozostałych uczestników jest odgadnięcie, o jakie pojęcie chodziło.

Przedstawione zabawy rozwijają podstawowe operacje umysłowe myślenia twórczego. Dominują w nich metody poszukujące, ekspresyjne i praktyczne, najbardziej wyzwalające aktywność twórczą dziecka.

Źródło:

http://www.interklasa.pl/portal/index/strony?mainSP=subjectpages&mainSRV=wprzedszk&method=1586881345&page=subpage&article_id=320583&page_id=18734

ZABAWY ĆWICZĄCE PAMIĘĆ

Podaj kolejność

Za parawanem jest zgromadzonych kilka przedmiotów. Nauczyciel odsłania parawan, dzieci przyglądają się przedmiotom zapamiętując ich kolejność. Nauczyciel ponownie zasłania parawan a zadaniem dzieci jest wymienić przedmioty w kolejności. Utrudnieniem może być podanie koloru każdego z przedmiotów.

Co się zmieniło?

Dzieci siedzą w kole. Wybrane dziecko wychodzi z sali, a pozostałe dzieci zmieniają coś w swoim wyglądzie (kilkoro dzieci). Wybrane dziecko ma znaleźć różnice w wyglądzie dzieci.

Zapamiętaj

Dzieci siedzą w kole. Wybrane dziecko wykonuje jeden prosty ruch np. kiwa głową. Kolejne dziecko powtarza ruch kolegi i dodaje swój. Następne dziecko powtarza ruchy kolegów dodając swój ruch. Zabawę prowadzimy z niewielką ilością dzieci.

Wyliczanki

Człowiek może mieszkać w

Człowiek może siedzieć w

Narzędziem pracy człowieka jest

Dopasuj

Dzieci siedzą w kole i przyglądają się sobie. Jedno z dzieci stoi tyłem do środka koła.

Nauczyciel wskazuje jedną osobę, którą wszyscy będą opisywać (wygląd zewnętrzny).

Dziecko stojące tyłem ma odgadnąć, o kogo chodzi.

ZABAWY ROZWIJAJĄCE ZDOLNOŚCI SKOJARZENIOWE I SPOSTRZEGAWCZOŚĆ

Skojarzenia

Nauczyciel prezentuje dowolny obrazek pytając dzieci z czym im się kojarzy. Dzieci podają swoje skojarzenia lub tworzą rysunki np. Co kojarzy mi się z latem? Dzieci swoje skojarzenia mogą rysować w formie małych piktogramów dookoła obrazka wyjściowego.

Znana postać

Nauczyciel zaczyna opowieść opisując dzieciom znaną postać bajkową np. Kopciuszka.

Podczas opowiadania za każdym razem dodaje jedno zdanie na temat tej postaci. Zadaniem dzieci jest jak najszybciej odgadnąć o jaką postać chodzi.

100 określeń

Dzieci próbują definiować znane przedmioty codziennego użytku. Jak myślicie, jak moglibyśmy nazwać stół? W odpowiedzi jedna z cech powinna być wyabstrahowana np. stół to olbrzym na szczudłach, to wielka deska na 4 nogach, to kolega ławy itp.

Wymień 5 przedmiotów

Dzieci ustawione w kole, przy dźwiękach muzyki podają sobie piłkę. Gdy muzyka umilknie dziecko, które jest w posiadaniu piłki losuje z czarodziejskiej kuli jedną z liter. Ma wymienić 5 przedmiotów zaczynających się na podaną literę, a piłka krąży dalej po kole. Gdy piłka wróci do dziecka, a ono nie wymieni 5 przedmiotów daje fanta.

Magiczna plama

Każde dziecko otrzymuje kartkę, którą składa na połowę. Na jedną połowę kartki wyciska kilka kropel tuszu i przykładą drugą połowę dokładnie przyciskając. Po rozłożeniu kartki ma dwie identyczne plamy. Próbuje porównać z czym mu się plama kojarzy. Potem obrysowuje pisakiem wyobrażoną postać dorysowując inne charakterystyczne elementy postaci.

Magiczny przedmiot

W czarodziejskim woreczku znajduje się kilka przedmiotów trudnych do identyfikacji. Za pomocą dotyku dzieci mają odgadnąć nazwę przedmiotu i podać do czego on służy.

Bibliografia:

A. Góralski, *Być nowatorem. Poradnik twórczego myślenia*, Warszawa 1990

B. Hołyńska, *Zabawy rozwijające mowę dziecka*, Warszawa 1986

J. Zborowski, *Rozwijanie aktywności twórczej dzieci*, Warszawa 1986

Źródło:

http://www.interklasa.pl/portal/index/strony?mainSP=subjectpages&mainSRV=wprze dszk&methid=2092674551&page=subpage&article_id=320583&page_id=18732

Scenariusz zabawy karnawałowej "Bal w karainie zabawek"

Opracowanie: Marta Kacprzak Przedszkole Publiczne nr 21 w Tarnowie

www.wychowanieprzedszkolne.pl › [Scenariusze świąteczne](#) - [Kopia](#)

Cele:

- wytworzenie pogodnego i radosnego nastroju;
- kultywowanie zwyczaju karnawałowych zabaw;
- doświadczenie przyjemności wcielania się w różne postaci;
- integrowanie się dzieci i rodziców podczas wspólnych zabaw i tańców;
- doświadczanie przyjemnych doznań wynikających z udziału we wspólnych zabawach i konkursach;

Przebieg:

- Powitanie wszystkich dzieci i zebranych gości przez pajacyków: Figielka i Gapcia – zabawa powitalna „Mówimy cześć”. Dzieci krążą po sali witając się z kolegami. Przy zmianie melodii dobierają się w pary i tańczą w kółeczkach.
- Oficjalne otwarcie Balu przez panią Dyrektor.
- Defilada uczestników balu – prezentacja strojów.
- Odśpiewanie przez dzieci piosenki „Bal w przedszkolu” – inscenizowanie jej ruchem.
- Zabawa przy muzyce – wspólny walc wszystkich uczestników balu. Pajacyki Figielek i Gapcio krążą po sali ozdabiając policzki dzieci kolorowymi serduszkami.
- Zabawa rytmiczno-ruchowa integrująca dzieci i rodziców przy piosence „Mróz, mróz” (muz. J Lefeld, sł. J. Grodecka).
- Konkurs: „Taniec z balonami” – pajacyk Gapcio rozdaje losowo wśród dzieci baloniki. Te, które ten balonik otrzymały dobierają sobie parę i tańczą w rytm słyszanej muzyki podtrzymując go między sobą głową, brzuszkiem itp. Balon nie może upaść na podłogę i nie można go podtrzymać ręką. Wygrywa ta para, która utrzyma najdłużej balon między sobą.
- Zabawa przy piosence „Bal przebierańców” (muz. A. Zaremba, sł.Z. Żwirkowski).
- Zabawa rytmiczno-ruchowa „Tańczące smoki” – dzieci podzielone na grupy stają jedno za drugim trzymając się za ramiona. Tworzą w ten sposób tułów smoka. Głową smoka jest jeden z rodziców. W takt muzyki smoki poruszają się po sali.
- Konkurs: „Co to za bajka?” – reprezentanci oddziałów losują karteczki, na których są fragmenty znanych bajek. Zadaniem dzieci jest odgadnąć jaka to bajka.
- Zabawa taneczna „Dwóm tańczyć się zachciało”.
- Zabawa przy muzyce „Zabawki tańczą walca” – dzieci tworzą małe kółeczka i tańczą w takt walczyka.
- Konkurs: „Kto pierwszy zje wafelek” – wybrane dzieci stoją parami. Jedno z nich trzyma „wędkę”, na której zawieszony jest wafelek. Zadaniem partnera jest zjedzenie tegoż wafelka. Zwycięża ta para, która pierwsza będzie miała pustą wędkę.
- Zabawa przy muzyce „Kacuszki”.
- Zabawa przy muzyce – swobodny taniec w parach, małych kółeczkach – zachęcenie rodziców do wspólnej zabawy.
- Konkurs: „Rzut do celu” – rzucanie papierowych kul do kosza. Każdy uczestnik otrzymuje 5 papierowych kul. Wygrywa dziecko, które wrzuci do kosza najwięcej kul.
- Zabawa przy muzyce „Krótkie działania w ruchu” – uczestnicy chodzą swobodnie w rytm muzyki po sali. Gdy muzyka milknie, prowadzący podaje polecenia, które dzieci

wykonują do momentu, aż ponownie zabrzmie muzyka. (np. wszyscy podskakują na lewej nodze, klaszczemy nad głową itp.).

- „Przedszkolny rock end roll” – wszyscy tańczą w rytm muzyki rock end rolla.
- Konkurs: „Gorące krzesła” – pajacyk Figielek wybiera po trzech przedstawicieli z każdego oddziału. Na środku sali stoją ustawione w kole krzesła (o jedno mniej niż liczba wybranych dzieci). Dzieci chodzą dookoła krzesła w rytm muzyki. Gdy muzyka milknie, zajmują miejsca na krzesłach. Dziecko, które nie ma miejsca odpada. Nagradzane są wszystkie dzieci biorące udział w konkursie.
- Zabawa przy piosence „Pajacyk”.
- Taniec integracyjny „Polka cygańska”.
- Konkurs: „Śmieszne miny , śmieszne kroki” – nagrodzone są wszystkie uczestniczące dzieci.
- Zabawa przy muzyce – swobodny taniec w rytm słyszanej melodii.
- Wręczenie dzieciom niespodzianek – upominki dla każdego dziecka.
- Walczyk na zakończenie.

Opracowanie: Marta Kacprzak Przedszkole Publiczne nr 21 w Tarnowie

Uwaga: Podobnie jak miało to miejsce w przypadku poprzednich scenariuszy, i tutaj obowiązuje całkowita dowolność wypowiedzi i pod żadnym pozorem nie można ograniczać swobody dziecka. Jeżeli nie chce ono korzystać z jakiejś zaproponowanej formy wypowiedzi, nie zmuszamy go do tego.

Bibliografia:

1. Bąbka .J 1(993), O myśleniu przedszkolaka, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 9.
2. Bowkett B. (2000), Wyobraź sobie, że...Ćwiczenia rozwijające twórcze myślenie uczniów, WSiP, Warszawa.
3. De Bono E. (1994), Naucz swoje dziecko myśleć, tłum. M. Madaliński, Wyd. „Prima”, Warszawa
4. De Bono E. (1995), Naucz się myśleć kreatywnie. Podręcznik twórczego myślenia dla dorosłych i dzieci, tłum. M. Madaliński, Wyd. „Prima”, Warszawa
5. De Bono E. (1996), Sześć kapeluszy, czyli sześć sposobów myślenia, tłum. M. Paterson, Wyd. „Medium”, Warszawa
6. Dorance S. (1997), Zajęcia twórcze w przedszkolu, Cyklady, Warszawa
7. Fisher R. (1999), Uczymy jak myśleć, WSiP, Warszawa.
8. Gniewkowski W. (1983), *O metodach wychowania fizycznego w przedszkolu*, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 4.
9. Gniewkowski W. (1985), *Gimnastyka twórcza (ekspresyjna) Rudolfa Labana*, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 5.
10. Gniewkowski W. (1986), *Metody twórcze w-f w przedszkolu i ich znaczenie w rozwoju osobowości dziecka*, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 7-8.
11. Gniewkowski W. (1983), *Gimnastyka rytmiczna A. i M. Kniessów – nie znana w naszym kraju metoda twórcza WF*, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 1.
12. Halska Z. (1992), Psychologiczne aspekty twórczego działania, „Wychowanie w przedszkolu”, nr 4.
13. Hannaford C. (1998), Zmysłne ruchy, które doskonala umysł, Polskie Stowarzyszenie Kinezyjologów „Medyk”, Warszawa
14. Kossowska A. (red.), (1992), *Przedszkolaki Krok Pierwszy*, Polska Fundacja Dzieci

i Młodzieży, Warszawa.

15. Kwiatowska M. (red.), (1985), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, WSiP, Warszawa.

16. Limont W. (1994), *Synektyka a zdolności twórcze*, Wyd. UMK, Toruń.

17. Limont W. (2002), *Zdolności twórcze dzieci w wieku przedszkolnym*, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 8.

18. Limont W. (1999), *Rozwijanie wyobraźni twórczej*, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 6.

19. Muchacka B. (2000), *O stymulowaniu aktywności poznawczej*, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 7.

20. Nalaskowski A. (1989), *Spoleczne uwarunkowania twórczego rozwoju jednostki*, Toruń.

21. Nęcka E. (1998), *Trening twórczości*, Impuls, Kraków.

22. Nęcka E. (1994), *TROP- Twórcze Rozwiązywanie Problemów*, Impuls, Kraków.

23. Nęcka E. (2001), *Edukacja dla twórczości*, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 8.

24. Pankowska K. (2000), *Pedagogika dramy; teoria i praktyka*, Warszawa.

25. PSPiA Klanza (1999) *Kurs wstępny z pedagogiki zabawy*, Lublin.

26. PSPiA Klanza (1995) *Tańce i zabawy dla grupy*, Lublin.

27. Szmidt K.J., Bonar J. (2000), *Program edukacyjny „Żywioty”*. Lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym, WSiP, Warszawa.

28. Szmidt K.J., Bonar J. (2000), *Program edukacyjny „Żywioty”*. Lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym. Klasa II. Książka dla nauczyciela, WSiP, Warszawa.

29. Szmidt K.J., Bonar J. (1998), *Program edukacyjny „Żywioty”*. Lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym. Klasa I. Książka dla nauczyciela, WSiP, Warszawa.

30. Szmidt K.J. Rakowiecka B. Kraszewski K. (1996), *Program edukacyjny „Porządek i przygoda”*. Lekcje twórczości, WSiP, Warszawa.

31. Szurawski M. (2004), *Pamięć. Trening interaktywny. Cz I*, Wyd. Ravi, Łódź.

32. Truchta B. (1999), *Techniki twórczego myślenia*, „Wychowanie w Przedszkolu”, nr 4.

www.przedszkola.edu.pl/publikacje06/Jak_pomoc_dziecku.doc

http://www.tomaszow-lubelski.pl/przedszkole_nr_1/echo_przedszkola/oprac007.pdf

[www.edukacja.edux.pl/p-7224-stymulowanie-tworczego-myshenia-i-dzialania .php](http://www.edukacja.edux.pl/p-7224-stymulowanie-tworczego-myshenia-i-dzialania.php) -
archiwum.trendy.codn.edu.pl/struktura/...kursy/.../laboratorium%20kreatywnosci

http://www.interklasa.pl/portal/index/strony?mainSP=subjectpages&mainSRV=wprzedszk&method=1586881345&page=subpage&article_id=320583&page_id=18734

www.wychowanieprzedszkolne.pl › [Scenariusze świąteczne](#)

PROGRAMY WARSZTATÓW

**Program warsztatów dla rad pedagogicznych
w ramach projektu *Modelowy program praktyk podnoszący jakość kształcenia studentów przygotowujących do wykonywania
zawodu nauczyciela w PWSZ w Raciborzu POKL.03.03.02-00-029/10***

Autor programu: Iwona Grygiel, Renata Stanek-Kozłowska

Temat szkolenia: Jak motywować uczniów do nauki?

I. Struktura programu:

1. Cele szkolenia :

Celem głównym jest podniesienie jakości i efektywności systemu kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Rozwijanie umiejętności psychologicznych w pracy pedagoga, wychowawcy. Zwiększenie kompetencji metodycznych. Doskonalenie kompetencji w zakresie motywacji, budowania poczucia własnej wartości, budowania ducha uczestników szkoleń/uczniów/studentów.

2. Opis konkretnych umiejętności przydatnych w pracy zawodowej, nabywanych przez uczestnika w trakcie szkolenia.

Po zakończeniu warsztatów uczestnik powinien:

- znać metody zwiększające tempo pracy zarówno z uczniami uzdolnionymi, jak i słabymi,
- potrafić kształcić w uczniach poczucie odpowiedzialności i samodzielności,
- ograniczać niepożądane zachowania uczniów podczas lekcji i poza nią,
- zwiększać w uczniach chęć do nauki,
- potrafić sprawnie prowadzić lekcje,
- potrafić rozpoznawać uzdolnienia i zdolności swoich uczniów,
- potrafić zaplanować i zarządzać permanentnym rozwojem swoich uczniów,
- znać i stosować metody pozwalające na czerpanie satysfakcji z uczenia się poprzez wewnętrzne zadowolenie, a nie dzięki nagrodom zewnętrznym,
- znać i stosować metody pobudzające ducha klasy,
- wiedzieć, jak tchnąć nieco życia w ducha klasy.

3. Materiały przekazane uczestnikom: skrypt

II. Plan warsztatów

L.p	Tematyka zajęć	Liczba godzin dydaktycznych	Formy pracy	Stosowane metody
1	Podstawowe modele motywacji. Współczesne teorie motywacji. Co to jest dobre motywowanie? Narzędzia wpływu społecznego.	0,5	Zbiorowa, grupowa jednolita, grupowa zróżnicowana, indywidualna.	Wykład interaktywny z zastosowaniem prezentacji multimedialnych, warsztaty, ćwiczenia praktyczne, dyskusja, praca w parach, burza mózgów, symulacja scenek, symulacja rozmowy ćwiczenia analityczne, poszukiwanie informacji i podejmowanie decyzji.
2	Zasady skutecznej motywacji. Rola i znaczenie motywacji w procesie uczenia się. Analiza czynników motywujących dzieci do nauki. Rodzaje motywacji: zewnętrzna i wewnętrzna.. Wzmacnianie poczucia wartości dzieci. Proces świadomego uczenia się. Duch klasy /poczucie własnej wartości, zaangażowanie, samodzielność, współpraca, świadome uczenie się.	0,5		
3	Organizacja pracy. Przykłady dobrych praktyk. Jak rozpocząć zajęcia? Układ zajęć motywujący do pracy.	0,5		
4	Metody pracy wpływające na zaangażowanie się dzieci w proces uczenia się. Notatka w formie mapy myśli. Jak kończyć zajęcia? Jak zachęcać bez nagród? Jak zwiększać poczucie pewności siebie? Elementy oceniania kształtującego jako czynnik motywujący do nauki i uczestnictwa w procesie uczenia się.	1		

III. Procedura ewaluacji wewnętrznej:

1. Cele:

Ocena stopnia realizacji celów szkolenia.

Poznanie opinii uczestników na temat programu, materiałów, warunków, oraz organizacji i sposobu prowadzenia zajęć.

Ocena przydatności opracowanego programu.

Ocena jakości pracy edukatorów.

2. Kryteria:

Przydatność tematyki z punktu widzenia uczestników.

Stopień zgodności tematyki z oczekiwaniami uczestników.

Przydatność z punktu widzenia praktyki szkolnej.

3. Metody zbierania danych:

Ankieta ewaluacyjna.

4. Osoby odpowiedzialne za realizację:

Edukator.

5. Sposób wykorzystania wniosków z przeprowadzonej ewaluacji:

Modyfikacja, na podstawie zebranych informacji, sposobu organizowania i prowadzenia zajęć.

Stała poprawa jakości szkolenia do opracowania programu kolejnego kursu o podobnej tematyce.

Spis wykorzystanej literatury:

- Alberti R., Emmos M. „Asertywność” Gdańsk 2007
- Badziukiewicz B. Sałasiński M. Vademecum wychowawcy. Warszawa 2005
- Brophy J. „Motywowanie uczniów do nauki”.
- Churches R., Terry R. „NLP dla nauczycieli. Szkoła efektywnego nauczania” Gliwice 2010
- Cialdini R. „Wywieranie wpływu na ludzi” Gdańsk 1994
- Cristopher J. „Skuteczne porozumiewanie się” Gdańsk 2007
- Dobek-Ostrowska B. „Podstawy komunikowania społecznego” Wrocław 2004.
- Dzierzgowska I. „Nauczanie nauczycieli” Warszawa 2002
- Eisler-Mertz CH. „Komunikacja niewerbalna. Mowa rąk” Wrocław 1998
- Faber A., Mazlich E. „Jak mówić, aby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły” Poznań 2001
- Gillen T. „Jak asertywnie wpływać na ludzi” Warszawa 1999
- Halmin S. „Jak mówić, żeby nas słuchali. Klucz do sukcesu zawodowego”. Warszawa 1994
- Harmil M. „Duch klasy” CEO
- Koletyńska K. Sitko H. Spotkania z rodzicami- inaczej, ciekawiej, skuteczniej, WSiP, Warszawa 2004
- Lemermann M. „Komunikacja werbalna” Wrocław 1997
- Łasiński G. „Sztuka prezentacji” Poznań 2000
- Silberman M. „Uczymy się uczyć”
- Spotkania z rodzicami, red Słowik U., Kielce 2005
- Szpakowska B. „Zachowanie werbalne i niewerbalne w procesie komunikacji” www..przywidz.pl/bszpakowska3.html.
- Thiel E. „Mowa ciała” Wrocław 1992
- Tkaczyk L. „Komunikacja niewerbalna” Wrocław 1998
- Wywiadówka inaczej poradnik nauczyciela, wychowawcy. Szkoła podstawowa. Gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne. MEN 2007

**Program warsztatów dla rad pedagogicznych
w ramach projektu *Modelowy program praktyk podnoszący jakość kształcenia studentów przygotowujących do wykonywania
zawodu nauczyciela w PWSZ w Raciborzu POKL.03.03.02-00-029/10***

Autor programu: Iwona Grygiel, Renata Stanek-Kozłowska

Temat szkolenia: Sztuka komunikacji – jak mówić i słuchać, żeby dzieci z nami rozmawiały?

I Struktura programu:

1. Cele szkolenia :

Celem głównym jest podniesienie jakości i efektywności systemu kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Rozwijanie umiejętności psychologicznych w pracy pedagoga, wychowawcy. Zaprezentowanie istoty właściwej komunikacji interpersonalnej w kontaktach z dzieckiem. Zaprezentowanie i przećwiczenie efektywnych zachowań komunikacji interpersonalnej w warunkach szkolnych. Wzmocnienie świadomości wagi efektywnej jedno i dwukierunkowej, komunikacja dla realizacji celów dydaktycznych i wychowawczych.

2. Opis konkretnych umiejętności przydatnych w pracy zawodowej, nabywanych przez uczestnika w trakcie szkolenia.

Po zakończeniu warsztatów uczestnik :

- zna formy i zasady komunikacji werbalnej i pozawerbalnej,
- posiada umiejętność wyrażania uczuć i emocji oraz uczenia wyrażania uczuć i emocji,
- posiada umiejętność uczenia, nazywania uczuć i emocji,
- potrafi kształcić w uczniach poczucie odpowiedzialności i samodzielności,
- ogranicza niepożądane zachowania uczniów podczas lekcji i poza nią,
- posiada umiejętność uczenia słuchania, przedstawiania problemów i udzielania informacji,
- posiada umiejętność uczenia dokonywania wyboru i samodzielnego podejmowania decyzji.

3. Materiały przekazane uczestnikom: skrypt

II. Plan warsztatów

L.p	Tematyka zajęć	Liczba godzin dydaktycznych	Formy pracy	Stosowane metody
1	Komunikacja werbalna i pozawerbalna. Proces porozumiewania się – schemat komunikacji, powstawanie przekłamań w przekazie.	0,5	Zbiorowa, grupowa jednolita, grupowa	Wykład interaktywny z zastosowaniem prezentacji multimedialnych, warsztaty, ćwiczenia praktyczne, dyskusja, praca w parach, burza mózgów, symulacja scenek, symulacja rozmowy, ćwiczenia analityczne, poszukiwanie informacji i podejmowanie decyzji.
2	Nauczyciel jako nadawca przekazu: jak formułować wypowiedzi, żeby jak najlepiej trafić do dziecka. Zadanie nauczyciela: odzwierciedlanie sposobu funkcjonowania ucznia tak, aby być zrozumianym i przekonującym. Dobór formy, treści i słownictwa.	0,5	zróżnicowana, indywidualna.	
3	Uczeń jako odbiorca przekazu: znaczenie słuchania, zadawania pytań oraz porządkowania informacji. Aktywne słuchanie jako zadanie dziecka – właściwe odczytywanie intencji nauczyciela, budowanie płaszczyzny współpracy.	0,5		
4	Jak pomóc rodzicom oraz dzieciom, by radzili sobie ze swoimi uczuciami? Zachęcanie do współpracy. Zamiast karania zachęcanie do samodzielności. Pochwały. Uwalnianie dzieci od grania ról. Słowa, intencje i emocje – ich znaczenie w procesie porozumiewania się. Wiarygodności nauczyciela - spójność pomiędzy komunikacją werbalną a niewerbalną. Eliminacja przeszkód w porozumiewaniu się z uczniami – najczęściej występujące bariery i sposoby radzenia sobie z nimi. Ćwiczenia /moje bariery w efektywnej komunikacji jako nadawcy i odbiorcy przekazu/.	1		

III. Procedura ewaluacji wewnętrznej:

1. Cele:

Ocena stopnia realizacji celów szkolenia.

Poznanie opinii uczestników na temat programu, materiałów, warunków, oraz organizacji i sposobu prowadzenia zajęć.

Ocena przydatności opracowanego programu.

Ocena jakości pracy edukatorów.

2. Kryteria:

Przydatność tematyki z punktu widzenia uczestników.

Stopień zgodności tematyki z oczekiwaniami uczestników.

Przydatność z punktu widzenia praktyki szkolnej.

3. Metody zbierania danych:

Ankieta ewaluacyjna

4. Osoby odpowiedzialne za realizację:

Edukator

5. Sposób wykorzystania wniosków z przeprowadzonej ewaluacji:

Modyfikacja, na podstawie zebranych informacji, sposobu organizowania i prowadzenia zajęć.

Stała poprawa jakości szkolenia do opracowania programu kolejnego kursu o podobnej tematyce.

Spis wykorzystanej literatury:

- Alberti R., Emmos M. „Asertywność” Gdańsk 2007
- Churches R., Terry R. „NLP dla nauczycieli. Szkoła efektywnego nauczania” Gliwice 2010
- Cialdini R. „Wywieranie wpływu na ludzi” Gdańsk 1994
- Cristopher J. „Skuteczne porozumiewanie się” Gdańsk 2007
- Dobek-Ostrowska B. „Podstawy komunikowania społecznego” Wrocław 2004.
- Dzierzgowska I. „Nauczanie nauczycieli” Warszawa 2002
- Eisler-Mertz Ch. „Komunikacja niewerbalna. Mowa rąk” Wrocław 1998
- Faber A., Mazlich E. „Jak mówić, aby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły” Poznań 2001
- Gillen T. „Jak asertywnie wpływać na ludzi” Warszawa 1999
- Gordon T. „Wychowanie bez porażek” Warszawa 1991
- Gordon T. „Wychowanie bez porażek w praktyce. Jak rozwiązywać konflikty z dziećmi”
- Halmin S. „Jak mówić, żeby nas słuchali. Klucz do sukcesu zawodowego”. Warszawa 1994
- Lemermann M. „Komunikacja werbalna” Wrocław 1997
- Łasiński G. „Sztuka prezentacji” Poznań 2000
- Redlisiak M., G., Bednarkowa, W., Taraszkiwicz Z. „Jak wspierać dziecko w nauce?”
- Silberman M. „Uczymy się uczyć”
- Szpakowska B. „ Zachowanie werbalne i niewerbalne w procesie komunikacji” [www..przywidz.pl/bszpakowska3.html](http://www.przywidz.pl/bszpakowska3.html).
- Thiel E. „Mowa ciała” Wrocław 1992
- Tkaczyk L. „Komunikacja niewerbalna.” Wrocław 1998
- http://chomikuj.pl/pati8700/eBooki/Pedagogika+I+Rok+Studi*c3*b3w/Teoretyczne+podstawy+wychowania/Thomas+Gordon+-+Wychowanie+bez+pora*c5*bcek,167572652.pdf Podstawy dobrej komunikacji nauczyciel – uczeń. Internetowe Centrum
- Portal Scholaris scholaris.edu.pl/cms/index.php/news/show_art?id=6179&cat... - Kopia
- www.mietne.edu.pl/index.php?option=com_content&view...
- www.profesor.pl/mat/n13/pokaz_material_tmp.php?plik...
- www.gimnazjum2rumia.megahost.pl/publikacje/komunikacja.doc

**Program warsztatów dla rad pedagogicznych
w ramach projektu *Modelowy program praktyk podnoszący jakość kształcenia studentów przygotowujących do wykonywania
zawodu nauczyciela w PWSZ w Raciborzu POKL.03.03.02-00-029/10***

Autor programu: Iwona Grygiel, Renata Stanek-Kozłowska

Temat szkolenia: Spotkanie z rodzicami nie musi być nudne – czyli jak prowadzić atrakcyjną wywiadówkę

I. Struktura programu:

1. Cele szkolenia :

Celem głównym jest podniesienie jakości i efektywności systemu kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Rozwijanie umiejętności psychologicznych w pracy pedagoga, wychowawcy. Pogłębienie współpracy rodziców ze szkołą. Polepszenie relacji na linii nauczyciel – rodzic. Wzmocnienie rodziny jako środowiska wychowawczego.

2. Opis konkretnych umiejętności przydatnych w pracy zawodowej, nabywanych przez uczestnika w trakcie szkolenia.

Po zakończeniu warsztatów uczestnik :

- zna zasady komunikacji pomiędzy szkołą i rodzicami/ zasada równorzędności, partnerstwa, zasada zgodności – jedności oddziaływań, zasada motywacji, zasada wielostronnego przepływu informacji, zasada systematycznej i aktywnej współpracy,
- posiada umiejętność słuchania, przedstawiania problemów i udzielania informacji,
- potrafi zaaranżować salę, w której odbywają się spotkania z rodzicami,
- potrafi opracować teoretyczne zasady dobrej współpracy i wdrożyć je w kontaktach z rodzicami,
- potrafi zwiększyć w rodzicach więź ze szkołą,
- potrafi stosować metody aktywizujące w pracy z rodzicami,
- posiada umiejętność walki ze stresem,
- posiada umiejętność autoprezentacji.

3. Materiały przekazane uczestnikom: skrypt

II. Plan warsztatów

L.p	Tematyka zajęć	Liczba godzin dydaktycznych	Formy pracy	Stosowane metody
1	Formy spotkań z rodzicami: /zebranie ogólne, zebranie klasowe, zebranie indywidualne, zebranie trójstronne, wizyty domowe/ – specyfika organizacji, struktury i przebiegu.	0,5	Zbiorowa, grupowa jednolita, grupowa zróżnicowana, indywidualna.	Wykład interaktywny z zastosowaniem prezentacji multimedialnych, warsztaty, ćwiczenia praktyczne, dyskusja, praca w parach, burza mózgów, symulacja scenek, symulacja rozmowy, ćwiczenia analityczne, poszukiwanie informacji i podejmowanie decyzji.
2	Aranżowanie pomieszczeń, w których odbywają się spotkania z rodzicami. Środki techniczne. Przygotowanie materiałów.	0,5		
3	Skuteczne porozumiewanie się na linii nauczyciel – rodzic. Zasady współpracy: a) zasada równorzędności, partnerstwa (równorzędne prawa i obowiązki obu stron), b) zasada zgodności – jedności oddziaływań (realizowanie zgodnych ze sobą celów wychowania), c) zasada motywacji (dobrowolny i chętny udział we współdziałaniu obu stron), d) zasada wielostronnego przepływu informacji, e) zasada systematycznej i aktywnej współpracy	0,5		
4	Kontrakt. Formularz organizacji zebrań. Terminarz i tematyka zebrań klasowych. Zaproszenie na zebranie. Sposoby na interesujące spotkanie. Prezentacje dobrych praktyk. Indywidualne spotkania z rodzicami – jak się do nich przygotować? Przekazywanie rodzicom informacji o ocenach i postępach dzieci. Rozpoznawanie oczekiwań rodziców. Budowanie partnerstwa z rodzicami. Organizowanie wspólnych działań – rodzice, nauczyciele, uczniowie. Warsztaty dla rodziców – jak je zorganizować. Wykorzystanie rodziców ekspertów. Wypracowanie scenariuszy ciekawych spotkań z rodzicami.	1		

III. Procedura ewaluacji wewnętrznej:

1. Cele:

- Ocena stopnia realizacji celów szkolenia.
- Poznanie opinii uczestników na temat programu, materiałów, warunków, oraz organizacji i sposobu prowadzenia zajęć.
- Ocena przydatności opracowanego programu.
- Ocena jakości pracy edukatorów.

2. Kryteria:

- Przydatność tematyki z punktu widzenia uczestników.
- Stopień zgodności tematyki z oczekiwaniami uczestników.
- Przydatność z punktu widzenia praktyki szkolnej.

3. Metody zbierania danych:

- Ankieta ewaluacyjna.

4. Osoby odpowiedzialne za realizację:

- Edukator.

5. Sposób wykorzystania wniosków z przeprowadzonej ewaluacji:

- Modyfikacja, na podstawie zebranych informacji, sposobu organizowania i prowadzenia zajęć.
- Stała poprawa jakości szkolenia do opracowania programu kolejnego kursu o podobnej tematyce.

Spis wykorzystanej literatury:

- Alberti R., Emmos M. „Asertywność” Gdańsk 2007
- Badziukiewicz B. Sałasiński M. Vademecum wychowawcy. Warszawa 2005
- Churches R., Terry R. „NLP dla nauczycieli. Szkoła efektywnego nauczania” Gliwice 2010
- Cialdini R. „Wywieranie wpływu na ludzi” Gdańsk 1994
- Cristopher J. „Skuteczne porozumiewanie się” Gdańsk 2007
- Dobek-Ostrowska B. „Podstawy komunikowania społecznego” Wrocław 2004.
- Dzierzgowska I. „Nauczanie nauczycieli” Warszawa 2002
- Eisler-Mertz CH. „Komunikacja niewerbalna. Mowa rąk” Wrocław 1998
- Halmin S. „Jak mówić, żeby nas słuchali. Klucz do sukcesu zawodowego” Warszawa 1994
- Koletyńska K. Sitko H. „Spotkania z rodzicami- inaczej, ciekawiej, skuteczniej” WSiP, Warszawa 2004
- Lemermann M. „Komunikacja werbalna” Wrocław 1997
- Łasiński G. „Sztuka prezentacji” Poznań 2000
- „Spotkania z rodzicami” red. Słowik U., Kielce 2005
- Szpakowska B. „Zachowanie werbalne i niewerbalne w procesie komunikacji „ [www..przywidz.pl/bszpakowska3.html](http://www.przywidz.pl/bszpakowska3.html).
- Thiel E. „Mowa ciała” Wrocław 1992
- Tkaczyk L., Komunikacja niewerbalna., Wrocław 1998
- Wywiadówka inaczej poradnik nauczyciela, wychowawcy. Szkoła podstawowa. Gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne. MEN 2007

Program warsztatów dla rad pedagogicznych
w ramach projektu *Modelowy program praktyk podnoszący jakość kształcenia studentów przygotowujących do wykonywania*
zawodu nauczyciela w PWSZ w Raciborzu POKL.03.03.02-00-029/10

Autor programu: Iwona Grygiel, Renata Stanek-Kozłowska

Temat szkolenia: Twórczy nauczyciel wychowuje twórcze dziecko

I. Struktura programu:

1. Cele szkolenia :

Celem głównym jest podniesienie jakości i efektywności systemu kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Rozwijanie umiejętności psychologicznych w pracy pedagoga, wychowawcy. Pogłębienie wiedzy i umiejętności nauczycieli w zakresie pracy z dzieckiem twórczym. Pogłębienie wiedzy i umiejętności nauczycieli w zakresie ustawicznego modyfikowania własnego warsztatu i indywidualizowania działań pedagogicznych.

2. Opis konkretnych umiejętności przydatnych w pracy zawodowej, nabywanych przez uczestnika w trakcie szkolenia.

Po zakończeniu warsztatów uczestnik :

- rozumie potrzebę inspirowania dzieci do działań twórczych,
- posiada wiedzę i umiejętności w zakresie wzbogacania własnego warsztatu o działania twórcze,
- nawiązuje współpracę z instytucjami wspierającymi twórcze działania edukacyjne realizowane w przedszkolach, szkołach oraz placówkach oświatowych,
- propaguje działania, inicjatywy oraz akcje na rzecz podnoszenia jakości i atrakcyjności kształcenia,
- podejmuje działań nowatorskie, realizuje projekty edukacyjne, aktywizuje dzieci do udziału w akcjach i konkursach,
- zna aktywne formy nauczania stymulujące rozwój poznawczy dzieci,
- zna techniki wyzwalające aktywność twórczą dzieci,
- zna metody identyfikacji dzieci zdolnych.

3. Materiały przekazane uczestnikom: skrypt

II. Plan warsztatów

L.p	Tematyka zajęć	Liczba godzin dydaktycznych	Formy pracy	Stosowane metody
1	Cechy twórczego nauczyciela. Warsztat twórczego nauczyciela. Specyfika metodyki jego zajęć. inspiracje do oryginalnych i nowych działań dydaktyczno - wychowawczych. Kształcenie ustawiczne nauczycieli.	0,5	Zbiorowa, grupowa jednolita, grupowa zróżnicowana, indywidualna.	Wykład interaktywny z zastosowaniem prezentacji multimedialnych, warsztaty, ćwiczenia praktyczne, dyskusja, praca w parach, burza mózgów, symulacja scenek, symulacja rozmowy, ćwiczenia analityczne, poszukiwanie informacji i podejmowanie decyzji.
2	Rola nauczyciela w inspirowanie dzieci do działań twórczych. Jak pomóc dziecku w rozwijaniu zdolności twórczych?	0,5		
3	Cechy i charakterystyka dziecka twórczego. Czynniki kształtujące inteligencję człowieka. Operacje intelektualne podczas myślenia twórczego. Rozkład cech osób twórczych w poszczególnych fazach twórczości. Stymulowanie operacji myślowych. Rozumowanie indukcyjne.	0,5		
4	Aktywne formy nauczania stymulujące rozwój poznawczy dzieci. Techniki wyzwalające aktywność twórczą dzieci. Metody identyfikacji dzieci zdolnych. Sposoby wykorzystania zabawy: lista atrybutów. Kreatywne rysowanie - test kółek Guilforda. Kreatywne dopełnianie form. Chińska encyklopedia. Metafora wizualna. Techniki twórczego myślenia. Ćwiczenia warsztatowe. Scenariusze zajęć.	1		

III. Procedura ewaluacji wewnętrznej:

1. Cele:

- Ocena stopnia realizacji celów szkolenia.
- Poznanie opinii uczestników na temat programu, materiałów, warunków, oraz organizacji i sposobu prowadzenia zajęć.
- Ocena przydatności opracowanego programu.
- Ocena jakości pracy edukatorów.

2. Kryteria:

- Przydatność tematyki z punktu widzenia uczestników.
- Stopień zgodności tematyki z oczekiwaniami uczestników.
- Przydatność z punktu widzenia praktyki szkolnej.

3. Metody zbierania danych:

- Ankieta ewaluacyjna.

4. Osoby odpowiedzialne za realizację:

- Edukator.

5. Sposób wykorzystania wniosków z przeprowadzonej ewaluacji:

- Modyfikacja, na podstawie zebranych informacji, sposobu organizowania i prowadzenia zajęć.
- Stała poprawa jakości szkolenia do opracowania programu kolejnego kursu o podobnej tematyce.

Bibliografia:

- Bąbka J. „O myśleniu przedszkolaka”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 9.(1993)
- Bowkett B. „Wyobraź sobie, że... Ćwiczenia rozwijające twórcze myślenie uczniów” WSiP, Warszawa (2000)
- De Bono E. („Naucz swoje dziecko myśleć” tłum. M. Madaliński, Wyd. „Prima”, Warszawa (1994)
- De Bono E. „Naucz się myśleć kreatywnie. Podręcznik twórczego myślenia dla dorosłych i dzieci” tłum. M. Madaliński, Wyd. „Prima” Warszawa (1995)
- De Bono E. „Sześć kapeluszy, czyli sześć sposobów myślenia” tłum. M. Paterson, Wyd. „Medium”, Warszawa (1996)
- Dorance S. „Zajęcia twórcze w przedszkolu” Cyklady, Warszawa (1997)
- Fisher R. „Uczymy jak myśleć” WSiP, Warszawa (1999)
- Gniewkowski W. „O metodach wychowania fizycznego w przedszkolu”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 4 (1983)
- Gniewkowski W. „Gimnastyka twórcza (ekspresyjna) Rudolfa Labana”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 5 (1985)
- Gniewkowski W. „Metody twórcze w-f w przedszkolu i ich znaczenie w rozwoju osobowości dziecka”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 7-8.
- Gniewkowski W. „Gimnastyka rytmiczna A. i M. Kniessów – nie znana w naszym kraju metoda twórcza WF”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 1.
- Halska Z. „Psychologiczne aspekty twórczego działania”, „Wychowanie w przedszkolu” nr 4 (1992)
- Hannaford C. „Zmysłne ruchy, które doskonalą umysł” Polskie Stowarzyszenie Kinezyjologów „Medyk”, Warszawa (1998)
- Kossowska A. (red.) „Przedszkolaki Krok Pierwszy” Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Warszawa (1992)
- Kwiatowska M. (red.) „Podstawy pedagogiki przedszkolnej” WSiP, Warszawa (1985)
- Limont W. „Synektyka a zdolności twórcze” Wyd. UMK, Toruń (1994)
- Limont W. „Zdolności twórcze dzieci w wieku przedszkolnym”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 8 (2002)
- Limont W. „Rozwijanie wyobraźni twórczej”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 6 (1999)
- Muchacka B. „O stymulowaniu aktywności poznawczej”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 7 (2000)
- Nalaskowski A. „Społeczne uwarunkowania twórczego rozwoju jednostki” Toruń (1989)
- Nęcka E. „Trening twórczości” Impuls, Kraków (1998)
- Nęcka E. „TRoP- Twórcze Rozwiązywanie Problemów” Impuls, Kraków (1994)
- Nęcka E. „Edukacja dla twórczości”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 8 (2001)
- Pankowska K. „Pedagogika dramy; teoria i praktyka” Warszawa (2000)
- PSPiA Klanza „Kurs wstępny z pedagogiki zabawy” Lublin (1999)
- PSPiA Klanza „Tańce i zabawy dla grupy”. Lublin (1995)
- Szmidt K.J., Bonar J. Program edukacyjny „Żywioły”. Lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym, WSiP, Warszawa (2000)
- Szmidt K.J., Bonar J. Program edukacyjny „Żywioły”. Lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym. Klasa II. Książka dla nauczyciela, WSiP, Warszawa (2000)

Szmidt K.J., Bonar J. Program edukacyjny „Żywioty”. Lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym. Klasa I. Książka dla nauczyciela, WSiP, Warszawa (1998)

Szmidt K.J., Rakowiecka B., Kraszewski K. Program edukacyjny „Porządek i przygoda”. Lekcje twórczości. WSiP, Warszawa (1996)

Szurawski M. Pamięć. Trening interaktywny. Cz I, Wyd. Ravi, Łódź (2004)

Truchta B. „Techniki twórczego myślenia”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 4 (1999)